BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI ANABİLİM DALI

İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KISA DÖNEM KONAKLAMA ÜNİTELERİ: UYKU KABİNLERİNİN KULLANICI İLE OLAN İLİŞKİSİ

HAZIRLAYAN

DEMET ALTUN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. GÖZEN GÜNER AKTAŞ

ANKARA – 2022

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 11 / 01 / 2022

Öğrencinin Adı, Soyadı: Demet ALTUN

Öğrencinin Numarası: 21910171

Anabilim Dalı: İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Ana Bilim Dalı

Programı: İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Prof. Dr. Gözen GÜNER AKTAŞ

Tez Başlığı: Kısa Dönem Konaklama Üniteleri: Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkisi

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez çalışmamın, Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 135 sayfalık kısmına ilişkin, 24 / 12 / 2021 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından TURNİTİN adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 2'dir. Uygulanan filtreler:

1.Kaynakça hariç

2.Alıntılar hariç

3.Beş(5) kelimeden az örtüşme içeren metin kısımları hariç

"Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını" inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek he türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrencinin İmzası:……

ONAY

Tarih: 11 / 01 / 2022

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:

Prof. Dr. Gözen GÜNER AKTAŞ

TEŞEKKÜR

Engin bilgi ve tecrübelerini bana aktararak değerli eleştirileri ve yardımları ile tez çalışmamı başarılı bir şekilde tamamlamamda büyük emeği olan, tez danışmanım, Sayın Prof. Dr. Öğretim Üyesi Gözen Güner Aktaş'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tüm hayatım boyunca bana güvenen, desteklerini esirgemeyen ve yanımda olan ailem; sevgili babam Adnan Altun, annem Şenay Altun ve kardeşim Ramazan Altun'a çok teşekkür ederim.

Demet Altun

2022

ÖZET

Demet Altun

Kısa Dönem Konaklama Üniteleri: Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkisi

Başkent Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Tezli Yüksek Lisans Programı

2022

Günümüzde yeni bir olgu olarak karşımıza çıkan uyku kabinleri, çağdaş mimarı kuramlarının tasarım yaklaşımından etkilenerek dönemin gelişen mimari ve teknolojik etkenleri ile birlikte şekillenmesi sonucunda "yeni nesil konaklama mekanları" olarak ortaya çıkmıştır. Çağdaş mimari akımlarının ortaya koymuş oldukları küçük ölçekli konaklama mekanı "mobil mekan" fikirleri ile birlikte dönemin düşünce akımı olan "Metabolist" hareket akımının tasarlamış ve sunmuş olduğu projelerinden etkilenerek ortaya çıkmış olduğundan da söz edilebilmektedir. Kabin konaklama çeşidine günümüz koşulları çerçevesinde bakıldığında ise; zaman içerisinde sürekli olarak gelişmesi ile kullanımının yaygın bir duruma gelmiş olduğu da söylenebilmektedir.

Uyku kabinlerinin mimari akımlardan etkilenmesinin yanı sıra, yeni nesil mekan olgusu değeri taşıdığı da söylenebilmektedir. Yeni nesil mekanların gelişen teknoloji ve insanların beklentisine de dayalı olarak dijital unsurların mekan ile harmanlanması sonucu ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Kabinlerin yeni nesil konaklama olgusu taşımasının yanı sıra üretim yöntemleri açısından da diğer konaklama alanlarına göre değişkenlik gösterdiği söylenebilmektedir. Uyku kabinleri endüstriyel düşünce ile tasarlanmakta, fabrikasyon ürünü olarak da üretilmektedir.

Uyku kabinlerinin, fonksiyon ve mekansal organizasyonu açısından da kullanıcı odaklı tasarım amacı taşıdığından söz edilebilmektedir. Kabinlerin ilk olarak tasarım yaklaşımına bakacak olursak; kullanıcılarına rahat bir dinlenme alanı sağlayabilme amacı ile

insan boyutları ergonomik açıdan ele alınarak üretildikleri söylenebilmektedir. Ayrıca kabinler sürdürülebilir mimarlığın prototipi olarak; metabolizma, değişebilirlik ve geri dönüşüm fikirlerini vurgulayan bir tasarım yaklaşımına sahiptir. Uyku kabinlerinin tasarım yaklaşımının asıl amacı ise; hızlı hareket edebilen ve düzenli olarak değişime uğrayan topluma uygun esnek ve değişebilir bir sistem geliştirmektir. Kabinlerin esnek, değişebilir, yenilenebilir, sürdürülebilir fonksiyonlarının yanı sıra en büyük fonksiyonun kullanıcı sayısına göre arttırılma-azaltılma yapılabilmesidir. Uyku kabinlerinin mekan organizasyonları ise; üretim aşamasından sonra konumlanacağı alana bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir. Mekansal organizasyon kullanıcıların kendilerini rahat, güvende ve yer duygusu gibi algısal faktörler göz önüne alınmasıyla kabinlerin konumlandırılması ile oluşturulmaktadır.

Uyku kabinlerinin kullanıcı odaklı üretildikleri bilindiği üzere; her bir bireyde farklı algısal etkinin oluşturduğu söylenebilmektedir. Kabinlerde konaklamanın sağlandığı durumda oluşan fiziksel etkenler dışında güven, yer duygusu, mekan aidiyeti vb. psikolojik etkenlerinde bulunmasından dolayı kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Kabin tasarımında fiziksel etkenler kadar algısal etkenlerin de göz önüne alınması kullanıcı üzerinde oluşturduğu yaklaşım açısından önem taşımaktadır.

Uyku kabinlerinin kullanıcı üzerinde oluşturduğu yaklaşımların belirlenmesi üzerine yapılan çalışma verilerine dayanarak söylemek gerekirse; kabinlerin dinlenme amacı ile kullanıma uygun alanlar olduğu belirtilmektedir. Ancak kullanıcılar kabinlerin hijyen, aidiyet, ve konforu açısından olumsuz yaklaşımları göz önüne alındığı takdir de kabinlerde konaklamayı belirli süreler dahilinde tercih edebilecekleri kanısına varılabilmektedir. Yani özetle; kullanıcılar kabinleri kısa süreli konaklama alanları olarak tercih edebilecekleri yönünde verileri ortaya koymuşturlar.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş Mimari Kuramları, Yeni Nesil Mekan, Kısa Süreli Konaklama, Uyku Kabinleri, Fabrikasyon Üretimi

ABSTRACT

Demet Altun

Short Term Accommodation Units: The Relationship Between Sleeping Cabins and the User

Baskent University

Social Sciences Institute

Interior Architecture and Environmental Design Master's Program with Thesis

2022

Sleeping cabins, which are a new phenomenon today, have emerged as “new generation accommodation spaces” as a result of being influenced by the design approach of contemporary architectural theories and shaped together with the developing architectural and technological factors of the period. It can also be mentioned that the small-scale accommodation space, which was put forward by the contemporary architectural movements, emerged by being influenced by the projects designed and presented by the "Metabolist" movement movement, which was the thought movement of the period, together with the "mobile space" ideas. When looking at the cabin accommodation type within the framework of today's conditions; It can also be said that its use has become widespread with its continuous development over time.

It can be said that sleeping cabins are not only affected by architectural trends, but also have the value of a new generation space phenomenon. It is possible to say that new generation spaces have emerged as a result of blending digital elements with space, based on developing technology and people's expectations. It can be said that cabins differ from other accommodation areas in terms of production methods as well as carrying a new generation accommodation phenomenon. Sleeping cabins are designed with industrial thinking and are also produced as a fabrication product.

It can be said that the sleeping cabins have a user-oriented design purpose in terms of function and spatial organization. If we first look at the design approach of the cabins; It can be said that they are produced by considering human dimensions ergonomically in order to provide a comfortable resting area to their users. In addition, cabins are the prototype of sustainable architecture; has a design approach that emphasizes the ideas of metabolism, exchangeability, and recycling. The main purpose of the design approach of sleeping cabins is; is to develop a flexible and changeable system suitable for a fast-moving and regularly changing society. In addition to the flexible, changeable, renewable and sustainable functions of the cabins, the biggest function is to increase-decrease according to the number of users. The spatial organizations of the sleeping cabins are; It may vary depending on the area where it will be located after the production stage. The spatial organization is created by positioning the cabins, taking into account the perceptual factors such as the users' comfort, safety and sense of place.

As it is known that sleeping cabins are user-oriented; It can be said that each individual has a different perceptual effect. Apart from the physical factors that occur in the case of accommodation in the cabins, trust, sense of place, belonging to the place, etc. It differs from person to person due to its psychological factors. Considering perceptual factors as well as physical factors in cabin design is important in terms of the approach it creates on the user.

Based on the study data on the determination of the approaches created by the sleeping cabins on the user; It is stated that the cabins are suitable areas for resting purposes. However, if the negative approaches of the cabins in terms of hygiene, belonging and comfort are taken into consideration, it can be concluded that they may prefer to stay in the cabins for a certain period of time. So in summary; users have stated that they can prefer cabins as short-term accommodation areas.

Keywords: Contemporary Architectural Theories, New Generation Space, Short Term Accommodation, Sleeping Cabins, Fabrication Production

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR I

ÖZET II

ABSTRACT IV

İÇİNDEKİLER VI

TABLOLAR LİSTESİ IX

GÖRSELLER LİSTESİ XI

GİRİŞ 1

1.1.Araştırmanın Amacı 1

1.2.Araştırmanın Kapsamı 2

1.3.Araştırmanın Yöntemi 4

BÖLÜM I: ÇAĞDAŞ MİMARLIK KURAMLARI VE MEKAN BİÇİMLENİŞİNE ETKİLERİ 5

1.1.1960-1970 Dönemi Mimari Hareketleri ve Yaklaşımları 6

1.2.Ütopya Tanımları ve Mimari Tasarımı 11

1.3.Archigram ve Metabolist Hareket Akımları 14

1.4.Radikal Mimarlık Kavramı ve Mekan Biçimlenişine Etkileri 23

1.4.1.Hareketlilik 25

1.4.2.Esneklik 26

1.4.3.Serbestlik 27

1.4.4.Dönüşebilirlik/Değişebilirlik 28

1.5.Bölüm Sonu Değerlendirmesi 29

BÖLÜM II: YENİ NESİL MEKAN KAVRAMI 31

2.1.Yeni Nesil Mekan Kavramı ve Mekana Etki Eden Faktörler..... 37

2.1.1.Yeni Nesil Mekanlarda Jenerasyon Algısı..... 43

2.1.2.Yeni Nesil Mekanlarda Ekonomik Etkenler 46

2.1.3.Yeni Nesil Mekanlarda Teknolojik Etkenler ve Dijitalleşme Algısı 49

2.2.Yeni Nesil Mekanlarda Kısa Dönem Konaklama Üniteleri Uyku Kabinleri Yaklaşımı 54

2.3.Bölüm Sonu Değerlendirmesi 55

BÖLÜM III: KISA DÖNEM KONAKLAMA ÜNİTELERİ: UYKU KABİNLERİ .. 58

3.1.Uyku Kabinlerinin Oluşumları ve Biçimlenişleri..... 58

3.2.Uyku Kabinlerinde Tasarım Yaklaşımları..... 69

3.2.1.Uyku Kabinlerinde Fonksiyon ve Form İlişkisi..... 72

3.2.2.Uyku Kabinlerinde Esneklik Kurgu Yaklaşımları 76

3.2.2.1.Uyku Kabinlerinde Mekan Organizasyonu 77

3.2.2.2.Uyku Kabinlerinin Boyutları 80

3.3.Uyku Kabinlerinde Mekan ve İnsan İlişkisinde Yer Duygusunun Ölçüsü 83

3.3.1.Yer Aidiyet ve Mahremiyet Duygusu..... 88

3.3.2.Yer Kimlik Duyusu..... 92

3.3.3.Yere Bağımlılık Duygusu 95

3.4.Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan Yaklaşımları..... 97

3.5.Bölüm Sonu Değerlendirmesi 107

BÖLÜM IV: ALAN ÇALIŞMASI: UYKU KABİNLERİ VE KULLANICI İLİŞKİSİNİN ANALİZİ 110

4.1.Uyku Kabinlerinin Anket Çalışması Analiz Amacı 110

4.2.Uyku Kabinlerinin Anket Çalışması Analiz Kapsamı 110

4.3.Uyku Kabinlerinin Anket Çalışması Analiz Yöntemi 112

4.4.Verilerin Analizi 113

4.5. Bulgular 114

4.6. Bölüm Sonu Değerlendirmesi 127

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 132

KAYNAKÇA 136

EKLER

EK 1: ANKET ÇALIŞMASI

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Mekan ile Yeni Bir Mekan Arasındaki Farklılıklar 38

Tablo 2. İnsan Gereksinimlerinin Aşamaları..... 42

Tablo 3. Mekanın Yer Üzerinde Deneyimsel Dönüşüm Süreci 51

Tablo 4. Nagakin Kapsül Kulesinde Yaşayan Bireyin Yalnız ve/veya Sosyal Aktiviteleri 65

Tablo 5. Uyku Kabinlerini Oluşturan Mimari Etkenler 84

Tablo 6. Uyku Kabinleri ile Kullanıcı Etkileşiminin Farklı Algı Türleri Üzerinden İlişkileri 86

Tablo 7. Uyku Kabinlerinde Yer Duygusunun Yapısı 88

Tablo 8. Uyku Kabinlerinde Yer Aidiyetinin Üçlü Organizasyon Şeması 92

Tablo 9. Yer Bağlılığı Teorisi (Place Attachment Theory)..... 96

Tablo 10. Kısa Dönem Konaklama Üniteleri Uyku Kabinleri Kullanıcılarının Demografik Özellikleri 111

Tablo 11. Güvenilirlik Oranı 113

Tablo 12. Ankete Katılım Cinsiyet Durumu 114

Tablo 13. Ankete Katılım Cinsiyet Durumu Pasta Grafiği 114

Tablo 14. Ankete Katılım Yaş Durumu 115

Tablo 15. Ankete Katılım Yaş Durumu Pasta Grafiği 115

Tablo 16. Ankete Katılım Eğitim Durumu 116

Tablo 17. Ankete Katılım Eğitim Durumu Pasta Grafiği 116

Tablo 18. Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde 4. Soruya Verilen Cevaplar 117

Tablo 19. Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde 5. Soruya Verilen Cevaplar 118

Tablo 20. Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde 6. Soruya Verilen Cevaplar 119

Tablo 21. Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde 7. Soruya Verilen Cevaplar 120

Tablo 22. Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde 8. Soruya Verilen Cevaplar 121

Tablo 23. Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde 9. Soruya Verilen Cevaplar 122

Tablo 24. Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde 10. Soruya Verilen Cevaplar 123

Tablo 25. Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde 11. Soruya Verilen Cevaplar 124

Tablo 26. Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde 12. Soruya Verilen Cevaplar 125

Tablo 27. Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde 13. Soruya Verilen Cevaplar 126

Tablo 28. Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde “4. - 5. - 13.” Soru İstatistikleri 127

Tablo 29. Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde “6. - 11.” Soru İstatistikleri 129

Tablo 30. Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde “7. - 8. - 10.” Soru İstatistikleri 130

Tablo 31. Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde “9. - 12.” Soru İstatistikleri 131

Tablo 32. Kabinlerin Kullanıcılar Üzerinde Oluşturduğu Avantaj ve Dezavantajlar 133

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 1. Container City 15
Görsel 2. Archigram'ın Kurgusal Kentleri 16
Görsel 3. Plug-in City 17
Görsel 4. Instant City 18
Görsel 5. Marine City 21
Görsel 6. Tokyo Şehri İçin Bir Plan 21
Görsel 7. Kiyonori Kikutake - Denizel Kent (Marine City) 1963 22
Görsel 8. Kiyonori Kikutake - Denizel Kent (Marine City) 1963 22
Görsel 9. Geometrik Formlardan, Mekân Oluşumuna Tasarım Süreci Örneği 39
Görsel 10. Nakagin Kapsül Kulesi 59
Görsel 11. Nagakin Kapsül Kulesi-İç Mekan Görüntüsü 60
Görsel 12. Nakagin Kapsül Kulesi 61
Görsel 13. Nakagin Kapsül Kulesi 62
Görsel 14. Nagakin Kapsül Kulesi-Kat Planı 63
Görsel 15. Nagakin Kapsül Kulesi Üç Boyutlu Çizimi 64
Görsel 16. Capsule Inn Osaka by Kurokawa, 1979 66
Görsel 17. Capsule Inn Osaka by Kurokawa, 1979 66
Görsel 18. Capsule Inn Osaka by Kurokawa, 1979 67
Görsel 19. Capsule Inn Osaka by Kurokawa, 1979 67
Görsel 20. Xi'an Papa's Kapsül Hotel 70
Görsel 21. Pengheng Space Capsules Hotel- Çin Aeroexpress (Himki,Rusya) 71
Görsel 22. Gettsleep Sheremetyevo Havaalanı Terminali 71
Görsel 23. Nine Hours Otemachi - Imperial Palace 73
Görsel 24. Nine Hours Shinjuku - North – Japonya 74

Görsel 25. Nagakin Kapsül Kulesi 74
Görsel 26. Lightning Hotel Asakusa – Japonya 74
Görsel 27. Gettsleep Sheremetyevo Havaalanı Terminali Aeroexpress (Himki, Rusya).... 75
Görsel 28. Lightning Hotel Asakusa – Japonya 76
Görsel 29. 9 Hour Capsule Hotel Kyoto..... 79
Görsel 30. 9 Hour Capsule Hotel Kyoto..... 79
Görsel 31. 9 Hour Capsule Hotel Kyoto..... 79
Görsel 32. 9 Hour Capsule Hotel Kyoto..... 79
Görsel 33. Uyku Kabini Boyutları..... 80
Görsel 34. Uyku Kabini Boyutları..... 81
Görsel 35. Gettsleep Uyku Kabin Boyutları..... 81
Görsel 36. Uyku Kabinlerinin Teknik Çizim Ölçüleri 82
Görsel 37. Uyku Kabinlerinin İnsan Ölçülerine Bağlı Kullanım Boyutları 83
Görsel 38. GettSleep Uyku Kabini Konumlandırılması..... 97
Görsel 39. GettSleep Uyku Kabini Konumlandırılması..... 97
Görsel 40. GettSleep Uyku Kabini Konumlandırılması..... 97
Görsel 41. Gettsleep Uyku Kabini..... 98
Görsel 42. Gettsleep Uyku Kabini..... 98
Görsel 43. Gettsleep Uyku Kabini..... 98
Görsel 44. Gettsleep Uyku Kabini..... 98
Görsel 45. Gettsleep Uyku Kabini..... 99
Görsel 46. Gettsleep Uyku Kabini..... 99
Görsel 47. Gettsleep Uyku Kabini..... 99
Görsel 48. Dulles Havaalanı – Sleepbox..... 100
Görsel 49. Dulles Havaalanı – Sleepbox..... 100
Görsel 50. Dulles Havaalanı - Sleepbox..... 102
Görsel 51. Dulles Havaalanı - Sleepbox..... 102

Görsel 52. Dulles Havaalanı - Sleepbox 102
Görsel 53. 9 Hour Capsule Hotel Kyoto 103
Görsel 54. 9 Hour Capsule Hotel Kyoto 103
Görsel 55. 9 Hour Capsule Hotel Kyoto 103
Görsel 56. 9 Hour Capsule Hotel Kyoto 103
Görsel 57. İGA Sleepod 105
Görsel 58. İGA Sleepod 105
Görsel 59. İGA Sleepod 106
Görsel 60. İGA Sleepod 106
Görsel 61. İGA Havaalanı 'Sleepod' 107
Görsel 62. İGA Havaalanı 'Sleepod' 107
Görsel 63. İGA Havaalanı 'Sleepod' 107
Görsel 64. İstanbul Havaalanı 'Sleepod' 146
Görsel 65. İstanbul Havaalanı 'Sleepod' 146

GİRİŞ

1.1.Araştırmanın Amacı

Günümüzde yaşam standartlarına bağlı olarak başta yurtdışında şehir merkezleri ve çeşitli (havaalanları, tren istasyonları vb.) seyahat alanlarında yaygın bir biçimde kullanılan kısa dönemli konaklama üniteleri yani uyku kabinleri ülkemizde de "İstanbul Havaalanı" ile kullanıma başlanmıştır.

Tezin amacı; kısıtlı bir mekan olan uyku kabinlerinin kullanıcı ile kurduğu ilişki üzerinden analiz edilmesidir. Bu kapsamda kısa dönem uyku üniteleri olan uyku kabinlerinin yeni nesil mekan kavramı çerçevesinde araştırmak, çıkış noktası ve tasarım yaklaşımlarının nasıl şekillendiğini incelemek ve kabinlerin kullanıcı ile yaklaşımının tasarım üzerindeki etkileri örnekler yardımı ile ele alınacaktır. Ayrıca kabinlerin kullanıcı ile olan yaklaşımları açısından; form ve fonksiyon ilişkisi, kabin boyut oranı, kullanım amacı, insanlar üzerinde oluşturduğu algısal etki-izlenim ve mekansal kurgu üzerinden kabinlerin nasıl şekillenmiş olduğu da incelenmektedir.

Ülkemizde seyahat alanlarında kullanıma sunulan kısa dönemli uyku ünitelerinin kullanıcı yaklaşımı üzerinde bıraktığı etki, belirlenen analiz yöntemi ile uyku kabinlerinin kullanıcılarının üzerinden incelenmesi tezin önemli bir amacıdır.

1.2.Araştırmanın Kapsamı

Konaklama türleri, günümüzde sürekli gelişmekte ve değişmekte olan teknolojinin büyük etkisi ile şekillenmektedir. Kısa dönem uyku ünitelerinin tasarımını öne çıkaran en önemli nokta yeni nesil mekan kavramı ile yeni bir olgu olarak çeşitlenen konaklama türü olduğunu net bir şekilde söylemek mümkündür. Kısa dönem konaklama alanları yani uyku kabinleri üzerine derinlemesine bir araştırma yapmak için bu tipolojiyi ortaya çıkaran kavram olan yeni nesil mekan yaklaşımı ele alınmaktadır. Yeni nesil mekan kavramının yanı sıra kısa dönem uyku ünitelerinin gelişmesinde büyük etkisi olan "Çağdaş Mimarlık Kuramları" altında kabinlerin tasarım yaklaşımı açısından Archigram ve Metabolist düşünce akımlarından da etkilendiği de göz önüne alınması sonucu, toplulukların tasarıma olan yaklaşımları ele alınacaktır.

Kısa dönem konaklama ünitelerinin oluşum ve biçimlenişleri, tasarım yaklaşımları, kullanıcı ile olan ilişkileri, kabinlerin kullanıcı üzerine oluşturduğu algısal etkiler ve tercih edilme sebepleri vb. başlıklar belirli istatiksel veriler doğrultusunda anlatılacak ve değerlendirmeler yapılacaktır. Tezin çalışma çerçevesi; çağdaş mimari kuramlarının tasarım yaklaşımları, yeni nesil mekanlar, kısa dönem konaklama üniteleri ve bu ünitelerin kullanıcı yaklaşımı ile oluşturduğu faktörler sonucunda etkileri paralelinde ele alınarak belirlenen anket çalışması çerçevesinde analiz ve değerlendirme yapılarak ilerleyecektir.

Birinci bölümde; çağdaş mimarlık kuramlarından bahsedilmektedir. 1960-1970 döneminde ortaya çıkmış olan çeşitli mimari hareketlerin tasarımsal boyutta mimari yaklaşıma nasıl yön vermiş oldukları incelenmektedir. Bu mimari hareketler doğrultusunda ortaya çıkan düşünce toplulukları ve akımlarının yeni nesil mekan tasarımının şekillenmesinde nasıl etken oldukları yönünde de tasarımsal boyut olarak düşünce yapılarının savunduğu yaklaşımlara da değinilmiştir. Ayrıca çağdaş mimari kuramlarının yeni nesil mekan olgusunun oluşumuna etkilerinin yanı sıra ilk kabin olgusunu ortaya atan mimari akım olarak incelenecek olan Archigram ve Metabolist hareket akımının da literatür araştırması yapılmıştır.

İkinci bölümde; yeni nesil mekan olgusunu oluşturan ve bu olguyu etkileyen faktörlerden bahsedilmektedir. Yeni nesil mekan olgusunun insanlar üzerinde oluşturduğu psikolojik ve fiziksel durumlar detaylı olarak incelenmektedir. Ayrıca yeni nesil mekan

kavramından etkilenerek, günümüzde yeni nesil konaklama çeşidi olarak bilinen uyku kabinlerinin oluşumuna etkileri de incelenecektir.

Üçüncü bölümde; çağdaş mimari kuramlarının tasarım yaklaşımından etkilenerek günümüz teknolojisi ve mimari faktörler sonucunda gelişerek yeni nesil konaklama çeşidi olarak karşımıza çıkan kısa dönem konaklama alanları uyku kabinlerinden bahsedilmektedir. Uyku kabinlerinin tasarımsal yaklaşımlarından, fonksiyonlarından, boyutlarından, kullanıcı üzerinde oluşturduğu algısal psikolojik etkenlerden ve mekan kurgusunun örnekler ile kullanıcı üzerinden nasıl şekil aldığı vb. özelliklerine detaylı bir biçimde yer verilmektedir.

Dördüncü bölüm yani alan çalışması bölümünde ise; kısa dönem konaklama üniteleri ile kullanıcı yaklaşımı doğrultusunda analiz yapılacaktır. Analiz, ilk III bölümde ortaya konulan literatür veriler sonucunda nicel araştırma yöntemi ile belirlenecek olan anket hazırlama, veri toplama ve örneklemler sonucunda belirli hipotezler ortaya konulacaktır. Bu hipotezler sonucunda ülkemizde kısa dönem konaklama üniteleri olan uyku kabinlerinin kullanıcı üzerinde oluşturduğu etkileri ve hangi açılardan avantaj, hangi açılardan dezavantaj yarattığı oransal veriler doğrultusunda raporlanması yapılacaktır.

1.3.Araştırmanın Yöntemi

Tez çalışması literatür nicel araştırma yöntemi kullanılarak genel tanım, kavram ve başlıklar ortaya konulmuştur. Dünya genelinde ve Türkiye'de bulunan kısa dönem konaklama üniteleri hakkında yazılmış raporlar, makaleler ve tezlerden araştırılmalar yapılarak yazılmıştır. Araştırma veri analizi, veri toplama, anket hazırlama, örneklemler ile değerlendirme üzerinde yapılmıştır. Tez çalışması keşfetme, tanımlama ve değerlendirme formatında yazılmıştır.

Kısa dönem uyku ünitelerinin dinlenme amaçlı kullanılacak alanlar olması ve tercih durumunda kullanıcılar üzerinde oluşturduğu etkiler ile hangi durumlarda ne kadar süre ile kullanıma tercih edebileceklerini belirleyecek soruları oluşturacak anket üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Anket değerlendirmesi 5'li likert ölçeğine göre hazırlanmış olup insan popülasyonu açısından da çeşitli yaş grupları, farklı eğitim durumları ve cinsiyet vb. kategoriler belirlenerek analiz oluşturulmuştur.

Kısa dönem konaklama ünitelerinin zaman içerisinde ortaya çıkış düşünce yapısı, evirilmesi, gelişmesi literatür taraması ve ilgili kaynaklardan yararlanılarak ortaya konulmuştur. Çalışmada konaklama ünitelerinin çevresel ve teknolojik etkenler sonucunda nasıl geliştiği ve yaygın kullanım haline nasıl gelmiş olduğu literatür okumaları yapılarak sunulmuştur. Kısa dönem konaklama ünitelerinin kısa bir süreçte neden bu kadar yaygınlaştığı ve kullanıldığı analiz ve örneklem sonucu ortaya konmuştur.

Çalışma da örneklem anket soruları sonucunda ortaya çıkmıştır. Anket sorularında ünitelerin tercih oranı ve neden tercih ettikleri, kullanıcılar üzerindeki etkisi tespit edilmesi amacı ile uygulanmıştır. Anket sonuçları "IBM SPSS 26" analiz programı ile sayısal veri ve grafiklerin ortaya konulması ile güvenilirlik oranı oluşturulacak şekilde sunulmuştur. Bunun sonucunda belirlenen oranlar doğrultusunda kabinlerin insanlar üzerinde oluşturduğu yaklaşımlar değerlendirilerek rapor yazılması ile sonuçlandırılmıştır.

BÖLÜM I: ÇAĞDAŞ MİMARLIK KURAMLARI VE MEKAN BİÇİMLENİŞİNE ETKİLERİ

Mimarlık üzerine kurulmuş çeşitli kuramlar ve bu kuramların mekan üzerindeki biçimlenişleri belirli bir tarihsel süreç içerisinde çeşitli anlatımlarla tanımlanmakta ve yorumlanmaktadır. Çağdaş mimari kavramlara yön veren felsefi oluşumlar da bu bölümün içeriğinin odak noktalarından biridir. Çağdaş mimarlık kuramları, değişen düşünsel ve biçimsel değerlendirmelerde bulunmuş ve bu değerlendirmeler sonucunda gelişime uğramış olduğu görülebilmektedir.

Çağdaş mimari tasarımına yön veren kuramların kapsamına bakılacak olursa; bu kuramların mekana yansımaları çok yönlü ve çok boyutlu olduğu görülebilmektedir. Bunun sebebi ise; bu kuramların ortaya atmış olduğu fikir çeşitliliklerinin ve eleştirilerinin tasarım sürecinin sadece belirli evrelerinde değil, tümüne yönelik bir dönüşümü beraberinde getirdiğinden kaynaklı olduğu gözlemlenebilmektedir.

> "1950'lerde mimarlık ve ütopyanın ilişkisi biçim, işlev ve ölçekte ki farklılaşmalardan kaynaklı olarak ve 20.yy'ın seri üretime verdiği önem ile birlikte değişmeler yaşamıştır." (Stauffer, 2002)

Çağdaş mimarlık kuramlarının ortaya çıkan eleştiriler sonucunda üretim, biçim, ölçek ve işlev olarak tasarımın ortaya çıkışını etkileyecek ve mimari tasarımı ortaya koyacak süreçler bütünlüğünü zaman içerisinde değişime uğrattığı gerçeğini ortaya koymuştur. Çağdaş mimarlık kuramları, ütopya üzerindeki gelişimin amacını, nasıl, ne yönde geliştiğini eleştirmesiyle birlikte bu gelişime katkı sağlayan çeşitli mimarlık toplulukları ve akımlarının mimarinin sadece teknolojik açıdan değil de görsel, boyut ve fonksiyonel açıdan da değişmesi ve gelişmesi gerektiğini savunmuşlardır. Bu değişimler günümüze farklı mekanlar ile bu mekanların insanlar üzerinde kurmuş olduğu duygu vb. çeşitli olgular üzerinden gözlemlenebildiği söylenebilmektedir.

> "20.yy içinde 1950'ler öncesi ve sonrası olarak bir karşılaştırma yapıldığında teknolojinin mimarlık edimi üzerindeki dikkate değer etkisinden kaynaklı olarak yapı üretiminde farklı biçim ve yöntemlerin denendiği bir dönem olmaktadır." (Arslan, 2006)

Tasarım düşüncesinin gelişmesiyle; yeni mimari teknik ve yöntemlerin ortaya çıkmış olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan yöntemlerin en önemli faktörü ise, teknolojinin geçmişten günümüze kadar olan süre içerinde her geçen gün yenilikleri doğurmasından kaynaklanmaktadır. Bu yenilikler, 1960-1970 dönemlerinde kendini daha belirgin bir şekilde göz önüne serdiği görülebilmektedir. Teknolojinin tasarım sürecine düşünce, boyut, hareketlilik, esneklik ve biçim bakımından yenilikler kazandırdığı söylenebilmektedir. Tasarım sürecine bakıldığında; aslında mimarlığa endüstriyel üretimin bu dönemlerde kazandırılmaya başlanmış olduğu görülebilmektedir.

1.1. 1960-1970 Dönemi Mimari Hareketleri ve Yaklaşımları

> "1960'lı yıllardan itibaren bazı sanatçılar, büyük savaşların getirdiği yıkımlardan, endüstriyel gelişmelerden ve bunların toplum üzerindeki hâkimiyetinden rahatsızlık duymuştur. Daha önceki işlevselci, ampirik ve materyalist düşünce biçiminden uzaklaşan sanatçılar, yeni anlam arayışlarına yönelmişlerdir." (Baudrillard & Nouvel, 2011)

1960 yılları ile başlayarak günümüze gelen yenilikçi bakış açısıyla yapılmak istenen tasarımların başlangıcında çeşitli karmaşalara düşülmüş ve oluşturulmak istenen yeni tasarım yaklaşımına adapte süreci yaşanmış olduğu gözlemlenmiştir. Çeşitli fikir ayrılıkları, tasarım yenilikleri ve farklılıkları vb. anlaşmazlıklardan dolayı yeni arayışlar içerisinde bulundukları söylenmekte ve bu arayışlar sonucunda sürekli yeni fikir ve düşüncelerin ortaya konulduğu da görülebilmektedir. Savaş sonrasında endüstriyel tasarımın gelişmesi ve yaygınlaşması ile de tasarım anlayışı değişmeye başlamış, bu durumdan dolayı da çok sayıda fikir anlaşmazlıklarının yaşanmış olduğu görülmüştür. Tasarımcı topluluklarının bir kısmı eski mimari tasarım düşüncesini savunmaya devam ederken, tasarımcıların diğer bir kısmının ise; dönemin kazandırmış olduğu yenilikleri içeren tasarım düşüncelerine ayak uydurmaya başlamış olduklarından söz edilebilmektedir.

> "60'ların avangard sanat hareketleri, modernizmin, brütalizm gibi mimari akımlarının getirdiği tekdüzelikten sıkılan insanlara ilginç gelecek yapılar inşa etmenin önünü açmıştır. Bu bağlamda, mimari ne olması gerektiği fikrinden uzak durmuş, ne olabileceğini keşfetmenin bir aracısı olmuştur. Baudrillard' a göre, 1960 sonrası mimarlık ürünlerinde, daha önce göz önüne alınmamış kimi zaman da

rastlantısal olanlarla her defasında bir tür "**yer hazzı**" araştırmak, "**açık etme estetiği**" kavramını oluşturmuştur." (Baudrillard & Nouvel, 2011)

Yeni tasarım anlayışına ayak uyduran tasarım toplulukları insanlar için alışılmış olan tasarım yaklaşımı dışında yeni yapılar inşa etmeye başlamışlardır. Tasarımlara yenilikçi bakış açısı kazandıran en önemli unsurun malzeme yenilikleri-çeşitlilikleri olduğu söylenebilmektedir. Tasarım yenilikleri kimi zaman düşünülerek, kimi zaman ise deneme yanılma yöntemi ile rastlantısal olarak ortaya çıkmış olduğu söylenebilmektedir. Mimarlar yapılarına kazandırmak istedikleri estetik olgusunu kullandıkları çeşitli malzemeler ile tasarımlarına yenilikçi bir fonksiyon eklemek ve kullanıcıların tasarımı farklı ve estetik bir görüntü ile algılamalarını sağlamaya çalıştıkları da söylenebilmektedir. Tasarımcının amacı kullanıcıya mekanı çekici kılmak yani mekana 'yer hazzı' kavramını katmak istemesinden kaynaklanmaktadır. Bu duruma göre değerlendirme yapılacak olur ise; birçok sayıda işlevi bulunan yapıların malzeme çeşitliliği ile mimarlık ve sanat arasında belirli bir bağ veya sınır belirlemeden çeşitlendirilmiş olduğu gözlemlenmiştir.

"Sanayi devrimi sonrasında Avrupa ve Amerika merkezli olarak yerleşen yeni üretim ve tüketim modelleri modernite projesini yerden ve her türlü yerellikten bağımsız bir olgu haline getirmeye yönelmiş, evrensel bir model ve belirleyici bir ideoloji olarak işlevselleştirmeye çalışmıştır. Hızlı kentleşme süreçlerine uygun olarak tasarlanan yeniden üretim süreçleri adını bağlı olduğu projeden alan modern bir mimarlık dil ve anlayışının yerleşmesini getirmiş, giderek bu dil kentlerin baskın doku ve imajlarını oluşturmuş, kalıcı bir stil olarak yerleşik hale gelmiştir." (Erdönmez, 2012)

Sanayi devriminin başlaması ve endüstriyel tasarımların yaygınlaşması ile modernizm projelerinde de endüstriyel ürünlerden bağımsız tasarımlar yapılmış olduğu bilinmektedir. Sanayileşme ile birlikte kent olgusu meydana gelmiş ve seri üretilebilen endüstriyel, işlevsel yapıların ortaya konmak istendiği bir döneme geçiş yapılmaya odaklanmış oldukları gözlemlenmektedir. Ancak bu ihtiyaca karşılık modernizmin tasarım dili olan süs ve abartı sanayileşme ile endüstriyel tasarımların işlevsel ve sadeliğinin birbirine zıt düşmeye başladığından söz edilebilmektedir. Böylece dönemin tasarımcıları gözünden modernizmin tasarım yaklaşımına eleştirel bakış açıları doğmuştur. Tasarımcılara göre döneme yeni bakış açıları ile birlikte endüstriyel tasarıma ek sadelikten yana daha çok işlevselliğe önem veren yeni bir tasarım dili ortaya konulmak istendiği söylenebilmektedir. Bu tasarım yaklaşımı ile modernizmin tasarım diline zıt düşüldüğü görüldüğünden dolayı yeni bir akım olan yeni

modernizm dönemi yani postmodernizm akımına geçiş yapmak istediklerinden de söz edilebilmektedir.

> "1960 ve 1970'li yıllardan itibaren modernizm karşıtı ya da modernizmden sonrası anlamında kullanılan postrmodernizm, birçok kültür ve toplum kuramcısı tarafından modernist kültürden radikal kopuşları ifade eden yeni postmodern sanat biçimlerinin ortaya çıkışıyla tartışılmaya başlanmıştır." (Best & Kellner, 2011)

Postmodernizmin yani yeni postmodernin çıkış noktasına değinilecek olursa; modernizmin kabullenilmemesi ve bazı toplumlarca eleştirilmesi sonucu yeni düşüncelerin ortaya atılması ve yeni biçimlerin ortaya çıkışı ile meydana geldiği söylenebilmektedir. Bu bağlamda postmodernizm aslında modernizmdeki düşüncelere ve olgulara tepki olarak, zıt bir düşünce yapısı ile ortaya konulmuş olduğundan söz edilebilmektedir. Ayrıca postmodernizmin doğuşu ile o dönemde bulunan tüm olguları etkisi altına aldığından da bahsedilebilmektedir. Bu etkinin tasarım, mekan ve toplum üzerinde belirgin izler taşıdığı görülebilmektedir. Postmodernizmin tasarım yaklaşımına bakılacak olursa; süsten, abartıdan kaçınmış tamamen sadelikten, yalınlıktan beslenerek tasarımların oluşturulmuş olduğu söylenebilmektedir. Bunu yapmalarının ana sebebi ise; mekan tasarımındaki odak noktasının işlevsellik olmasından kaynaklanmaktadır.

> "Postmodern mimari heterojen olmakla birlikte zevk kültürüne hizmet eden ve üst dil idealini bırakan bir yapıya sahiptir. Modernin tek tipleşen, işlevsel ve bir o kadar mesafeli planlamacılığına karşı kendiliğinden çeşitlenen süreç önemsenmiştir. Bu sürecin yaşanma nedeni de şüphesiz teknolojik ilerlemeyle birlikte gelen değişikliklerdir. Bugün teknoloji, Modern Dönem kentleşmesinin tetikleyicisi olan sanayi ile aynı görevi üstlenmiştir. Yeni teknolojinin getirileri ile Modern dönemin sanayi temelli kent kavramı Postmodern de geleneksel zaman ve mekan kavramını yıkarak, enformasyonel kent kavramına dönüşmüştür. Küreselleşen dünyada teknoloji, artık ekonomi üzerinde yaşamsal bir öneme sahip olmuştur; dolayısıyla yeni enformasyon ekonomisindeki ağ, kent hayatındaki sosyo-kültürel yapıları de etkilemektedir." (Görenek Beyaz, 2014)

Dönemin mimariye katmış olduğu yeni tasarım yaklaşımları sayesinde, mimari açıdan yapıların kendiliğinden şekillenmiş ve artık tasarımda tek tip düzenden sıyrılarak yeni form, biçim ve fonksiyon gibi özelliklerin kazandırılması ile inşa edilmeye başlanmıştır. Ekonomi ve teknolojinin etkisi bu değişimlerin oluşmasındaki en büyük etken kaynağı olarak

görülebilmektedir. Değişimler gelişen endüstri devrimi ile malzeme farklılığı ve teknolojik etkenler ile form, biçim, boyut açısından yeni bir tasarım olgusunu oluşturduğu görülmüştür. Bu tasarım mobil mekanları yani boyutsal açıdan eski tasarımlar göz önüne alınacak olur ise; daha minimal boyutta oldukları ve ayrıca işlev açısından bakılacak olur ise de, hareketli konaklama yani bilindik betonarme yapılar dışında endüstriyel malzemeler kullanılarak tasarlanmış konaklama alanları olduğu görülmektedir. Ayrıca bu tasarım algısı sosyo-kültürel açıdan da kentlerde inşa edilecek olan yapılar üzerinde etki sağladığı görülebilmektedir. Yeni tasarım olgusunun insanlar üzerinde ekonomik ve sosyalleşme açısından etkilerinin olumlu olduğu da söylenebilmektedir.

Oluşmuş olan yeni tasarım olgusunun mimari üzerindeki olumlu etkenleri ise; yapıların endüstriyel, hareket edebilen, çeşitli ve ekonomik açıdan uygunluk sağlayabilen minimal konaklama alanlarını yani 'mobil mekanların' şekillenmesine büyük etki sağladığı söylenebilmektedir.

> "Mobil" kelimesi, kelime anlamı olarak taşınabilen, hareket edebilen, sökülüp takılabilen gibi çeşitli anlamlar taşımaktadır. "Mobil Mekân" ise, hareket edebilme özelliğini barındıran, taşıma konusunda tam adaptasyona sahip mekânlar anlamına gelmektedir." (Tuncel, 2007)

Mobil kavramında 'hareket' esas alınmaktadır. Mobil kavramı terim olarak sadece hareketliliği ifade ederken, mobil mekan ise hareketli konaklama alanlarını tanımlamaktadır. Mobil mekanlar, hareket edebilen ve taşınabilen konaklama alanlarının araçlar yardımı ile bir yerden başka bir yere götürülebilen ve belli bir sabit mekanı olmayan mobil yapılardır. Mobil mekanlar tek düze yapıların çeşitlenmiş olması ve endüstriyel malzemelerin ortaya çıkışı ile meydana gelmiş konaklama alanları olduğu söylenebilmektedir.

> "Mobilite ise çok yönlü bir kavramı anlatmaktadır, sadece fiziksel bir durumu değil zihinsel ve teknolojik gelişmeyi de kapsamaktadır. Fiziksel hareketi meydana getiren olgular mobiliteyi yer değiştirmeye dayanan fiziksel bir eylemden çıkartarak günümüzde her alanda karşılaştığımız sosyal bir olguya dönüştürmektedir. Günümüzde sürekli ve hızlı bir şekilde gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde daha esnek çalışma ve yaşam biçimleri ortaya çıkmaktadır."(Clews ve Henry, 1997)

Mobilite, ise mobil kavramın aksine hareketli konaklamalar dışında insanların sosyal, psikolojik ve fiziksel durumlarını da kapsamaktadır. Mobiletinin asıl odağının teknoloji olduğu söylenebilmektedir. Fiziksel durumlar mobil kavramda hareketli konaklamalarda olduğu gibi değerlendirilmekte ve insanların mekanlar arası hareketleri gözlemlenmektedir. Teknolojinin gelişmesi ve değişmesi ile mobilite kavramı da gelişmekte ve yeni olguları meydana getirmektedir. Mobilite, içerisinde iletişim ve teknolojiyi barındırmasından kaynaklı olarak esnek çalışma alanlarını oluşturduğu dolayısı ile çeşitli yaşam biçimleri ve olanaklarını da sağladığı söylenebilir.

> "Tarihsel olarak hareketlilik kavramı insan yaşayışının ortaya çıkmasından itibaren var olan bir kavramdır. Çünkü insanlar doğaları gereği hareket halindedir, yaşamak için hareket ederler. Mimarlıkta hareketlilik yani mobilite, barınakların ya da mimari başka elemanların hareketliliğini temsil etmektedir. Hareket kabiliyetine sahip konutlar mobil konut olarak tanımlanabilirler. Hareketlilik kavramının mimari açıdan tarihsel gelişimine bakıldığında geleneksel yaşamlardaki mobil yerleşmeler ortaya çıkmaktadır." (Arslan, 2006)

Mobil mekan kavramı, insanların hareketleri ve bu hareketler sonucu barınma vb. ihtiyaçtan kaynaklı olarak ortaya çıkmış olduğundan bahsedilebilmektedir. Tarihte insanlar göçebe yaşam sürdürdüğünden dolayı konaklama alanlarını da gittikleri alanlara taşımaktaydılar ve taşıdıkları konaklama alanları eski dönemlerde küçük barınaklar olmaktayken, teknolojinin ve günümüz şartlarının gelişmesi ile ilk olarak karavan vb. hareketli konaklama alanlarını meydana getirmiş daha sonralarında ise ihtiyaca uygun konaklama alanlarına dönüşmüştür. Mobilite kavramı eskiden gelen konaklama ihtiyacı ile birlikte konut amacıyla kullanılmış ancak günümüz teknolojisi ile konaklama ünitelerine yeni fonksiyonlar eklenmiştir.

Mobil mekan kavramının zaman içerisinde gelişim ve değişime uğradığı görülmüştür. Bu gelişim ve değişim birçok düşünce topluluğu ile ortaya çıkmıştır. Toplulukların yapmış olduğu projeler ile mobil mekan kavramının gelişimine katkı sağladığı görülmektedir. Düşünce topluluklarının başta gelenleri ise; ütopik bakış açısı ve mimarlık tasarım topluluklarıdır.

1.2. Ütopya Tanımları ve Mimari Tasarımı

> "Ütopya" kelimesi Yunanca "topos" (yer) ve "eu" (iyi) ile "ou"(olmayan) kelimeleri arasındaki bir kelime oyunundan kaynaklanmaktadır." (Reiner, 1963) "Eutopie" (iyi yer) ve "outopia" (olmayan yer) arasındaki belirsizlik, "bazen iyi ve büyük olasılıkla elde edilebilir sosyal sistemler ve bazen de istenen fakat elde edilemeyen mükemmellik fantezileri" şeklinde ütopyaya yansımıştır." (Emerson, 1973)

Ütopya, tanımlamalarına bakıldığında kimi zaman belirsizlik oluşturabildiği görülebilmekte iken aslında çoğu zaman ise; amacının mükemmeliyetçilik olduğu kanısına varılabilmektedir. Ancak birçok kez mükemmeliyetçiliği elde edememektedir. Ütopya düşünce topluluğu birçok düşünce yapısı ile birlikte ortaya çıkmıştır. Bu toplulukların yapmış olduğu projeler ile çok sayıda mekan kavramının gelişimine katkı sağladığı görülmektedir. Ütopyanın beraberinde ortaya çıkmış olduğu düşünce topluluklarının başta gelenleri ise; ütopya bakış açısı ile Archigram ve Metabolist hareket akımlarıdır.

> "Ütopya, 1960'larda radikal mimarlık (architecture radicale) olarak değerlendirilen başta İtalyan gruplar, Superstudio ve Archizoom olmak üzere CoopHimmelb(l)au, Metabolist, Archigram(2005) gibi gruplar tarafından bir tartışma platformu olarak ele alınmaktadır. Stauffer bu açıdan ütopyayı modern sonrası dönem için yaşanılan çağ üzerinden değerlendirme yapılabilecek bir araç olarak tanımlamaktadır." (Stauffer, 2002)

20. yy ortalarında çıkan düşünce toplulukları, mobil mekân kavramına farklı bir bakış açısı kazandırmıştır. Bu toplulukların her biri farklı bir tasarım düşüncesine sahip olmaktadırlar. Bunun sebebi ise; her toplumun kendine göre bir düşünce yapısının mevcut olmasıdır. Düşünce yapısını oluşturan asıl kavram ise ütopik bakış açısıdır. Ütopik bakış açısı başta kendine özgü yalın bir şekilde değerlendirilmenin dışında çeşitli mimarlık topluluklarınca 'radikal mimarlık' üzerinden değerlendirmeye başlanmış ancak daha sonra ise; aslında ütopyanın kendi başına bir geçiş dönemi olduğu ve amacının mimariye yenilikçi bakış açısını kazandırmak olduğu kanaatine varıldığından söz edilebilmektedir. Bununla birlikte ütopyanın mimarlıkta bir geçiş dönemi olarak kabullenilmiş olduğu da söylenebilmektedir. Ütopik bakış açısı, kişiden kişiye değişiklik gösterebilen ve işlevsellikten uzak, ancak edebi açıdan birçok düşünceye yer veren bir kavramdır.

> "Ütopya, modernitenin doğuşuyla merkeze geçen insanın, kendi kurduğu bir mekânda mutlu olma arzusunu ve hayalini ifade eder. Ama bu mekân yasalarla düzenlendiği için, ütopya aynı zamanda kapalı bir bütünlüğe ve homojeniteye dönüşme riskini de taşır. Bu durumun işaret ettiği iki şey vardır. Birincisi, ütopyanın önemi ve riskleri üzerinde düşünmenin bir gereklilik arz ettiğini görmektir. İkincisi ise edebi tür olarak ütopyanın doğuşu ve gelişimi ile modernitenin doğuşu ve gelişimi arasında derin ilişki olduğunu ve bu ilişkinin de mekânın dolayısıyla ütopyanın - sınırları üzerinde şekillendiğini kavramaktır." (Çörekçioğlu, 2015)

Ütopya daha öncede söz edildiği üzere kişiden kişiye değişiklik gösterebilen mekanları ortaya koymaktadır. Bunu başka bir bağlamda açıklayacak olursak; kişinin ihtiyaçlarına yönelik şekillenebilecek tasarım mekanlarını ortaya koyduğu da söylenebilmektedir. İnsanlara mekanları kendi kullanım alanlarına bağlı olarak yeniden işlevlendirme olanağı kazandırdığından da bahsedilebilmektedir. Ütopyanın aslında belirli bir sınır belirlemeden tasarımlarını özgürce ortaya koyan bir tasarım topluluğunu oluşturduğu söylenebilmektedir. Ütopyanın bu özgür düşünce tasarımının modernite ile birlikte doğmasından sebep olduğundan da söz edilebilmektedir. Modernitenin süslü, abartıya kaçan tasarımlarının yanı sıra ütopyanın daha serbest ve sınır taşımayan tasarımlar ortaya koymuş olduğu görülebilmektedir.

> "20. yüzyılda, etkili birçok ütopik etkinlik ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında, Sovyet Konstrüktivistler, Le Corbusier, Walter Gropius, Peter&Alisson Smithson, Archigram, Buckminister Fuller, Metabolistler, Yona Friedman, Superstudio gibi öncü mimar ve gruplar bulunmaktadır. Hepsinin hem kendi çağlarına hem de şu an yaşadığımız çağa çeşitli açılardan etkisi olmuştur." (Arslan, 2006)

20. yüzyılda birçok ütopik düşünür ve mimar bulunmaktadır. Bu düşünürler ve mimarlar çok sayıda ütopik düşünceyi ortaya atmıştır. Düşünürler bulundukları döneme yeni bir bakış açısı ile birlikte büyük katkı sağlamışlardır. Bu düşünürler çok konuşulan projeler yapmış ve bu projeler ile diğer düşünürlere ilham kaynağı olmuşturlar. Tasarımcıların kendi döneminde yapılmış olan mimari tasarımları eleştirerek, günümüz tasarım yaklaşımına yenilikler kazandırmayı hedeflemiş ve bunu benimsedikleri tasarım düşüncesini savunarak yapmaya çalıştıklarından söz edilebilmektedir. Amaçlarının savundukları tasarım düşüncesini kabullendirmek ve bulundukları dönem ile birlikte gelecek döneme de yeni biçim ve anlayış katmak olduğu söylenebilmektedir.

"Superstudio kurulduğu yıllardan başlayarak "mimarlık nedir?" sorusu ile birlikte tasarımlarını ortaya koymuştur. 1972-73 yıllarında Beş Temel Eylem (The Five Fundamental Acts) başlıklı bir film ile insan yaşamı içinde mimarlığın dönüşüm (metamorfoz) geçirdiği fikrini benimsemiştir." (Çakaloğulları, 2015)

"Friedman'ın manifestosunu oluşturan hareketlilik kavramı günlük yaşam içinde toplumun dönüşümü olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanında yapılı çevreyi oluşturan binaların toplumun gereklilikleri çerçevesinde dönüşüm potansiyeli barındırmaları gerekmektedir." (Busbea, 2007)

"Klasik mimarlığın kalıcılığını, Coop Himmelb(l)au'nun dinamikliği ve kalıcı olmama durumunun karşısına koymaktadır. Klasik yapının kriterleri olarak belirlenen biçim, ölçek ve malzemenin radikal bir şekilde yok sayılmasıdır." (Weibel, 2005)

20 yüzyılın ortalarında ütopik düşünce topluluğunun başında olan Superstudio, Yona Friedman ve Coop Himmelb(l)au yapmış oldukları tasarımlar ile düşünce topluluklarına yeni bakış açıları kazandırmışlardır. Düşünürler, değişim/dönüşüm ve metamorfozu savunmuşlardır. Yenilikçiliği benimseyip geleneksel yapı mimarisinden kurtularak endüstriyel fabrikasyon ürünü tasarımlar yapılması gerektiğini ve modern üretimin kullanılmasının ön planda tutulması gerektiğini savunmuşlardır.

Ayrıca her bir ütopik düşünce topluluğu kendi içerisinde ele alınacak olur ise; Superstudio düşünce topluluğunun kurulduğu zaman diliminde tasarıma temelden başlamış olduğundan bahsedilebilmektedir. Bunu durum açıklanacak olursa; Superstudio'nun tasarıma olan yaklaşımı mimarlığı sorgulayarak başlamış ve zaman içerisinde savunmak istediği kendi düşüncesini ortaya koyduğundan söz edilebilmektedir. Friedman ise, tasarımlarına yenilikçi bir bakış açısı ile yaklaşmış ve tasarımların aslında insanlarının gereksinimleri sonucunda ortaya koyulması gerektiğini savunmuş olduğu görülmektedir. Ayrıca tasarımlara işlevselliği de ekleyerek buna uygun olmayan yapıların tekrardan düzenlenmesi gerektiği düşüncesinde olduğu da söylenebilmektedir. Coop Himmelb(l)au ise; diğer düşünce topluluklarının aksine klasik yapıların yok sayılmaması ve varlığını koruması gerektiğini net bir dil ile savunmuş olduğu görülmektedir. Klasik mimari tasarımının kalıcı ve dinamik olabilmesi için, biçim ve ölçeklerin net bir şekilde yok sayılmaması gerektiğini de savunmaktadır.

"20.yy'daki diğer ütopik projeler ise, modern toplum insanının yaşam biçimine uygun, devingen, esnek, değişebilen kentler, mekanlar, megasütrüktürlerdir. Bu tasarımlara, özellikle Archigram grubunu tasarımları örnek verilebilir." (Sarıgül, 2008)

"Daha öncede bahsedildiği gibi teknoloji ağırlıklı, hayalimizin gerçeğe dönüşmesini sağlayan gelecekçi fikirler endüstri devriminden sonra ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu dönemden sonra

düşünceler, gelecekle ilgili kurgularda hız ve teknoloji ağırlıklı olmaya başlamıştır. Bunlardan biri 1960'larda ortaya çıkan "Archigram Grubu"dur. Archigram Grubu teknolojik olanakları sonuna dek zorlayarak mimarlıkta endüstri çağının en uç noktalarına işaret ediyordu, bir yandan da ütopyayla düş ve fantezinin sınırlarını belirsizleştiriyordu." (Sarıgül, 2008)

Ütopya bakış açısının tasarım anlayışı modern döneme uygun özellikleri taşıdığından yani hareketli, esnek ve işlevsel açıdan birçok fonksiyona sahip olduğundan söz edilebilmektedir. Archigram grubu düşünürlerinin tasarımlarına bakılacak olursa; ütopik bir bakış açısı ile tasarımlarını oluşturdukları gözlemlenebilmektedir. Ayrıca archigram grubu topluluğu teknolojiyi çok iyi ve verimli bir şekilde kullanarak tasarımlarını ortaya koymuştur. Modern zamanın öncesinde yani sanayileşmenin başlamadığı zamanlarda archigram ortaya atmış olduğu düşünceler ile ütopik tasarım yaklaşımını savunmuş ancak dönemin şartlarına uygunluk açısından gerçekleştirme konusunda güçlük yaşamış olduklarından bahsedilebilmektedir. Sanayileşmenin başlaması ile endüstriyel tasarımların yapıldığı ve archigram grubunun en ütopik tasarımlarını bile gerçekleştirmeyi hedeflemiş olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca bu tasarımlar ütopya bakış açısı ile birlikte savunularak yapılmaya başlanmış olduğundan da söz edilebilmektedir.

Archigram grubunun tasarımı yaklaşımından sonra, Metabolist hareket akımının da hareketli ve fonksiyonel konaklama alanları konusunda yeni fikirler ortaya koymuş olmasının yanı sıra bu fikirleri geliştirme amaçlı olarak çeşitli tasarım düşüncelerini de ortaya koymuş oldukları söylenebilmektedir.

1.3. Archigram ve Metabolist Hareket Akımları

Archigram ve Metabolist akımları ütopik düşünce yapısına yeni bir boyut kazandırmış ve ilk endüstriyel olarak üretilebilecek hareketli, minimum boyutta ve bir bireyin ihtiyaçlarını rahat bir şekilde karşılayabileceği kapsül konaklama mekanlarını tasarlamışlardır. Bu akımların projelerinin bazıları endüstriyel, fabrikasyon ürünü olarak tasarlamış ve mobil konaklama mekanlarını meydana getirmişlerdir. Archigram ve Metabolist hareket akımı tasarımlarında her zaman yenilenebilirlik, hareketlilik vb. olguları ön planda tutmuş olduklarından dolayı, endüstriyel üretim düşüncesine sahiptirler. Bunun sebeplerinden bir diğeri ise; fabrikasyon ürünlerin malzemelerin çeşit fazlalığı ve maliyet açısından uygunluğu olduğu da söylenebilmektedir.

"Bilindiği gibi, 1960'lar deneyselliğinin bazı ütopik projeleri 1970'lerde ve daha sonra kısmen de olsa uygulamaya geçebilmiştir: Archigram'ın 1960'larda uğraştığı kapsüller, modüler tasarım ve geri dönüşümlü kullanım (recycling) gibi fikirleri hatırlatır bize." (Bilgin, 2009)

Görsel 1: Container City (Lacey, Partners, & Happold, 2001)

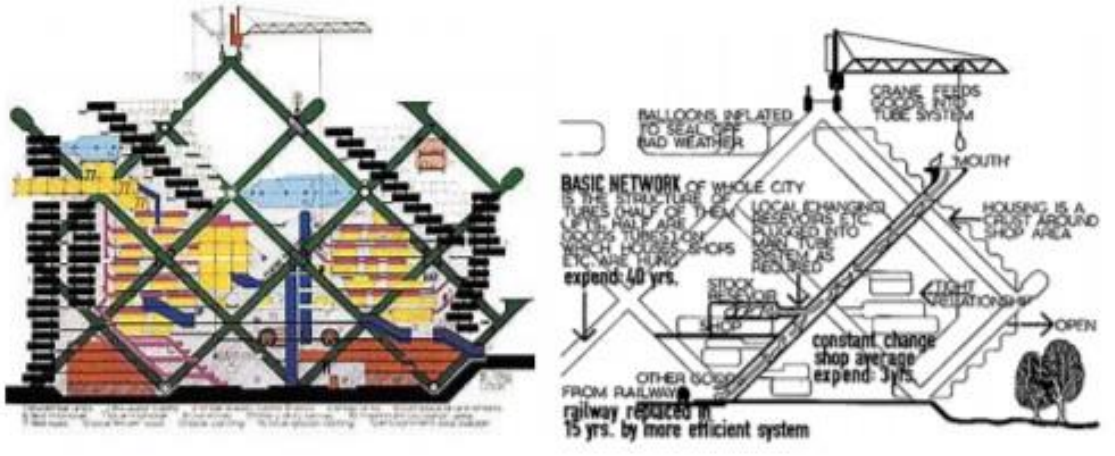
1960-1970 dönemi mimari hareket akımlarından olan "Archigram ve Metabolist" hareket akımlarını diğer akımlardan ayıran en önemli özelliklerinden biri "kabin" olgusudur. Kabin olgusunu önemli kılan nokta ise; "tak-çıkar" mantığı ile tasarlanan hareketli yaşam alanı düşüncesini ortaya atmış olmalarıdır. Tasarlamış oldukları kabin yaşam alanları "kullan-at" mantığı ile modüllere yeni bir fonksiyon katmak istemişlerdir.

"Archigram kelimesi mimari telegraf (architectural telegram) kelimesinin kısaltmasıdır. Archigram'ın ait olduğu pop kültürünün mimarlık dünyasındaki yansıması olduğu söylenebilir. Bu nedenle de grubu ve ürününü, içinde yeşerdiği dönemin, 1960'ların devrimsel atmosferinin ayrılmaz bir bileşeni olarak kavramak anlamlı gözüküyor." (Tanyeli, 2005)

"Archigram'ın ortaya çıkışında 60'lı yılların popüler kültürünün sanat ve mimarlık alanlarına yansımasının ötesinde teknolojik gelişmelerin rolü de büyüktür. Sadece teknolojinin değil, aynı zamanda kentlerin de sonsuz bir değişim ve hareketlilik içinde olduğu fikrinden yola çıkan Archigram grubu, bir şehrin organizasyonunda en büyük problemin farklı işlev ve boyuttaki parçaların bir araya gelmesi olduğunu savunmuşlardır." (Özkuş, 2005)

Archigram topluluğunun mimarlık üzerinde büyük bir rolü bulunmaktadır. Bunun sebebi ise; mimari yapıya yeni bir dil kazandırmış olmasıdır. Geleneksellikten koparak sıra dışı tasarımlar ortaya koymuş ve popüler kültüre yeni bakış açısı katmıştır. Archigram topluluğunda bulunan mimarlar yapmış olduğu ilgi çekici tasarımlar ile kendilerinden pop kültürde de söz ettirmişlerdir. Archigram tasarımlarının aslında dönemin ihtiyacı olarak

doğmuş olduklarından da bahsedilebilmektedir. Dönemin sanat ve mimarinin birlikteliği ile oluşan tasarım yaklaşımından etkilenmiş ve bununla birlikte şehrin karmaşasından, düzensizliğinden, kalabalıklığından dolayı da gereklilik duyarak ihtiyaçları karşılayabilecek yeni konaklama alanı tasarımlarını ortaya attığı görülmektedir. Tasarımlarını bu şekilde düşünebilmesinin en büyük avantajı ise; her geçen gün gelişen teknolojinin sunmuş olduğu avantajların olduğu söylenebilmektedir. Sanayileşme yaygınlaşmaya başlamış ve üretim kolaylığı sağlanabilirliği de düşünülmüş olduğu gözlenebilmektedir.

Görsel 2: Archigram'ın Kurgusal Kentleri (Cook, 1964)

> "Archigram Grubu, 1960 yılında çıkmaya başlayan Archigram dergisi çevresinde örgütlenen altı mimardan oluşmuştur. Peter Cook, Ron Herron ve Warren Chalk'ın öncülüğünü yaptığı grup o dönemde Avrupa avantgard bilinci ile ortaya çıkmıştır. Teknolojinin ulaştığı noktada geleceğe ve ilerlemeye duyulan inanç, beraberinde doğaya hâkimiyet çağrısı yapan tavrın ürünlerini vermişlerdir. Archigram teknolojinin ve elektronik ortamın daha akılcı ve ilerici kullanımını içeren önerileri ile gündeme gelmiştir. Bu öneriler gelişen teknolojinin sağlayabileceği olanaklar çerçevesinde daha yoğun ve değişik bir yaşam biçiminin arayışı olarak karşımıza çıkmaktadır." (Sarıgül, 2008)

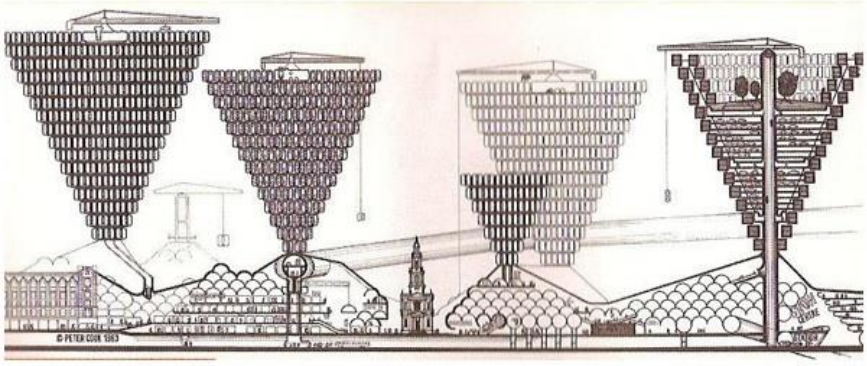
Archigram topluluğundan daha öncede değinildiği üzere teknolojinin gelişiminden faydalanması ile ütopik tasarımları ortaya koymuş olduğu düşünülmektedir. Archigram topluluğu tasarımlarını yenilikçiliği ve deneyselliği baz alarak ortaya koymak istedikleri söylenebilmektedir. Archigram tasarımlarına kazandırmayı hedeflendiği yenilenebilirlik özelliği ile dönemin teknolojik etkenleri ve şartlarına bağlı olarak değişebilir mekan tasarımları da oluşturmak istediği söylenebilmektedir. Archigram topluluğu tasarımlarına bu özelliğini kazandırmaya çalışması ile o dönemde kendinden çok söz ettirmiştir. Bunun

sebebi ise mimariye yeni bir dil kazandırma çabası içinde olduğundan kaynaklıdır.

Archigram'ın aslında teknolojinin sınırlarını zorlayarak yapılması hedeflenen konsept bir mimari anlayışı olduğunu Sarıgül (2008) fikrine dayalı olarak söyleyebilmek mümkündür. Archigram topluluğunun konsept tasarımlarını ortaya koyduğu zaman ütopik düşünce akımının tasarım yaklaşımından yararlanmış olduğundan da söz edilebilmektedir. Archigramın ütopik düşünce yaklaşımı; birçok tasarımcı ve mimar tarafından savunulmuştur. Bu mimari akımda pop kültürün etkisi ile yenilenebilir kabin anlayışını benimsemektedir. Çok sayıda büyük ölçekte yapı ve bu büyük yapılar içerisine minimal kabinler yerleştirilerek "mega strüktür" yapıları ortaya koymuşlardır. Yapılan bu tasarımlar doğrultusunda yeni üretim tekniklerinin de ortaya konmuş olduğu görülebilmektedir.

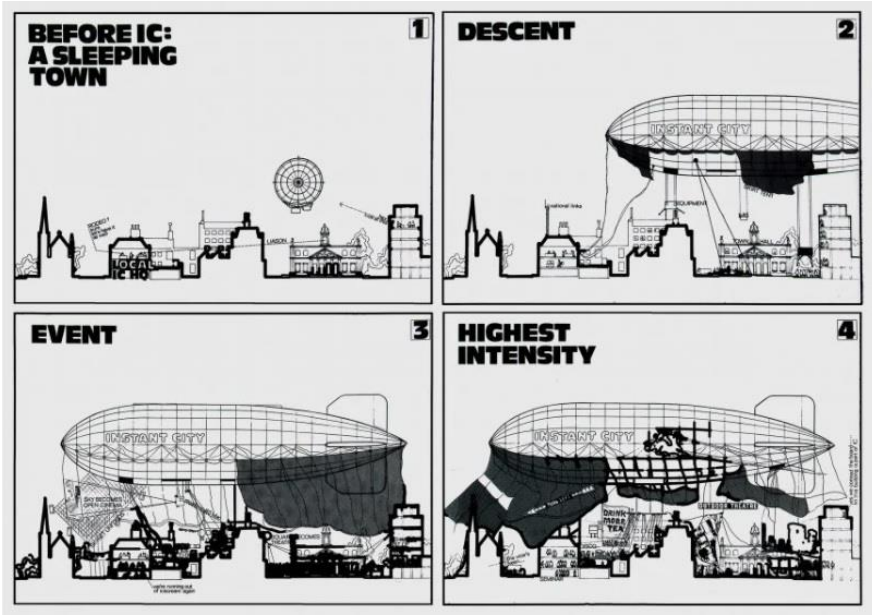
> "Archigramın ilk projesi tak-çıkar mimari konsepti etrafında üretilen bir dizi fikirden oluşmaktadır. 1962 yılında Kabin Ev fikriyle başlar, sonradan bu Kabin Ev'lerin beton bir megastrüktüre takılması düşünülmektedir. Bu fikirler 1964 yılında 'Plug-in City' (Tak-çıkar Şehir) projesiyle doruğa ulaştırılmıştır. 'Plug-in City' ile Buckminister Fuller'ın 'Dymaxion Bathroom' (Dymaxion Banyo) ve 'Dymaxion Deployment Unit (yayılan Dymaxion birimi) projelerine saygı da belirtilmiş, onun fikirleri geliştirilerek altyapı düşüncesi de projeye eklenmiştir." (Kronenburg, 2002)

Peter Cook'un tasarlamış olduğu "Plug-in City" fabrikasyon üretim ürünü olarak düşünülmüştür. Plug-in City kapsüller şeklinde fabrikada üretilmekte ve alana getirilerek tak-çıkar mantığı ile ana strüktüre bağlanmaktadırlar. Peter Cook'un tasarlamış olduğu kapsül kabinler belirli ömürlü olarak düşünmüş ve bu düşünce kapsüllere yenilenebilirlik, değişebilirlik özelliğini kazandırmıştır. Yenilenebilirlik özelliği ile deforme olmuş kapsüller çıkarılarak yerine yenisi üretilebilmekte ve değiştirilebilmektedir.

Görsel 3: Plug-in City (Merin, 2013)

"Ünlü Archigram da tabi ki bu iklimin bir ürünüdür: Ron Herron'un "Yürüyen Şehir" (Walking City) veya Peter Cook'un "Takılan-Sökülen Şehir" (Plug-In City) gibi tahayyülleri, bir yandan bir çeşit ulus-ötesi teknolojik ütopya düşlerken, bir yandan da en az Beatles ya da Kraliçe kadar 'İngiliz'dirler. Geçiciliğe, esnekliğe ve belirsizliğe dayanan bu projeler her ne kadar 1951 Festival'i gibi "resmi" bir etkinliğe nazaran daha ütopik ve daha karşı-kültürel iseler de, 1951 South Bank sergisinin hafif, geçici ve panayır-vari strüktürleri ile, örneğin Archigram'in "Anında Şehir" (Instant City) düşüncesi arasında pek çok benzerlikten söz etmek de mümkündür." (Bilgin, 2009)

Görsel 4: Instant City (Kiib, 2013)

Instant City projesine bakılacak olursa; "Plug in City" baz alınarak tasarlanmış olduğu görülmektedir. Instant City de Plug-in-City gibi göçebe bir şehir projesi olarak ve mimari felsefe ile birlikte hareketli konaklama alanları mantığı kullanılarak tasarlanmış olduğu görülmektedir. Instant City projesi diğer hareketli konaklama projeleri gibi endüstriyel ve fabrikasyon üretim olarak tasarlanmış ve araçlar yardımı ile alana getirilerek yerleştirilmesi planlanmıştır. Instant City'i diğer konaklama mekanlarından ayıran özelliği ise var olan bir şehrin üzerine yeni iletişim alanlarının yerleştirilmesidir. Konaklanabilecek alanlar dışında mekana büyük ekranlar vb. iletişim araçları yerleştirilmesi planlanmış olduğu da görülmektedir. Bunun sebebi ise; bölgede konaklayacak nüfusa yönelik eğitim, eğlence vb. aktiviteleri ortaya koymak olduğu söylenebilmektedir. Instant City'nin tasarımının ana fikri konaklama alanların aslında belirli bir düzen doğrultusunda inşa edilmesine gerek olmadığı, basit bir düşünce yolu ile endüstriyel olarak prefabrik bir şekilde üretim yapılabileceği düşünülmesidir. Instant City'nin aslında binaların kalıcı ve geçiciliğine tepkisel bir amaç

için tasarlanmış olduğu da söylenebilmektedir. Instant City tasarımı da, diğer hareket edebilen konaklama tasarımları gibi hareketlilik, değişebilirlik ve dönüşebilirlik özelliğine sahip olarak tasarlanmıştır.

Archigram temel düşüncesini şu şekilde açıklamaktadır:

> "Yirminci yüzyılın ikinci yarısında devrini yitirmiş mabutlar birer birer devrilmektedir. Artık eski dogmalar, kokuşmuş ilkeler yetersiz ve geçersiz bir duruma düşmektedir. Biz, uzay kapsülleri, hesap makineleri ve elektro-atomik çağın aygıtları ile aynı paralelde bulunan yepyeni bir dili, yepyeni bir düşünceyi araştırmaktayız " (Gürel, 1968).
>
> "Aykut Gürel Archigram topluluğunun ana temaları şu şekilde özetlemektedir:

- Mimariye değişimin(mutation) ve uyarlama(adaptation) kavramlarının katılması
- Mimarlık eyleminde geçici objenin belirlenmesi; buna sonu olmayan bir yenileme süreci de denebilir
- Parlak sonuçlara ulaşmış yüksek tekniğin toplumun tüm sorunlarına cevap verebilecek bir düzeye getirilmesi
- Estetik araştırmanın önsel bir gaye olarak kabul edilmesi
- Şehir tasarımında, 'insan yığılmaları', 'bireyler silosu' gibi kavramların kabul edilmesi
- Yepyeni iletişim, dağılım ve beslenme organizasyonlarının araştırılması." (Gürel, 1968).

Archigram topluluğu döneminde tasarlanmış ve endüstriyel olarak üretilmesi hedeflenen tüm fabrikasyon konaklama ünitelerinin hemen hemen hepsine kazandırılmış olan değişim/dönüşüm, yenilenebilirlik ve esneklik özelliğine sahip oldukları görülmektedir. Topluluk ütopik bir düşünce yapısına sahiptir. Tasarımları şehir teması eklenmiş ve kalabalıktan kaçınmak üzere kapsüller halinde mikro konaklama alanları düşünülmüştür. Tasarımlarında yenilenme süreçleri mevcuttur. Kapsüllere konaklamanın dışında kullanılabilecek sosyal alanlarında tasarımının düşünüldüğü söylenebilmekte, ancak bu düşünceler gerçekliğe kavuşamamıştır.

Archigram topluluğu düşünce yapısından etkilenen ve destekleyen diğer bir düşünce akımı olan Metabolism de ütopik tasarımlar ile birlikte teknolojiden yararlanarak projelerini ortaya koymuş olduğu görülebilmektedir. Metabolism hareket akımı projelerinde teknolojinin gelişimini baz alarak teknolojinin her geçen gün gelişimi ve yenilenişini göz önünde bulundurarak tasarımlarına da bu özelliği kazandırmak istemiş yani tasarımlarına yenilenebilir fonksiyonlar katmak istemiş olduğu söylenebilir.

> "Metabolist hareket 1960 yılında, Japonya'da ortaya çıkmıştır. Bir grup Japon mimar, şehir plancı ve tasarımcı, kent ve mimarlıkla ilgili görüşlerini, Metabolist söylem olarak ortaya koymuşlardır. Grup Noboru Kawazoe, Masato Otaka, Kiyonori Kikutake, Kisho Kurokawa, Kenji Ekuan, Kiyoshi Awazu' dan oluşmaktadır." (Wendelken, 2000)

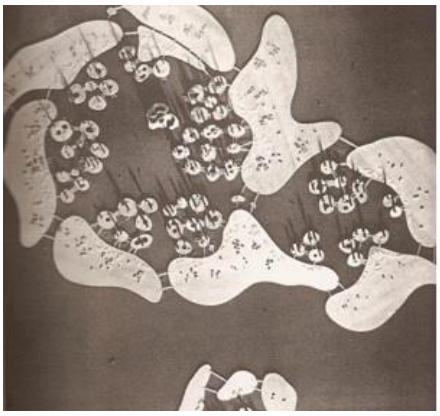
Metabolism, 20. yüzyılda ortaya çıkan bir hareket akımıdır. Bu akımın düşünce yapısını savunan çok sayıda Japon mimar, Metabolist topluluğunu oluşturmuştur. "Bizim modelimiz genel kent fikirlerinden soyutlanmış ideal imajlar değildir, bunun yerine kentlerin karsı karşıya kaldığı çelişkileri ortaya koyar." (Kurokawa, 1992) Metabolist hareket akımı da Archigram düşünce topluluğu gibi ütopik düşünceye bağlı kalarak projeler yapmıştır. Ancak yapmış oldukları projelerinin ütopik olduğunu kabul etmemenin yanı sıra uygulanabilir olduğunu da savunmuşlardır. Metabolism hareket akımı için, Archigram düşünce topluluğunun fikir alt yapısını destekleyici projeler yapmış olduğunu söylemek mümkündür. Ancak Metabolism bunu kabullenmek istememiştir. Archigram topluluğu projelerini tasarlamış ancak üretime geçememiştir. Metabolist hareket akımı ise yapmış olduğu projeleri üretime geçirmiş olması ile Archigram topluluğu ve Metabolismin arasındaki en önemli farkı ortaya koymuş olduğu söylenebilmektedir.

Metabolism ortaya çıkmasından itibaren tasarlamış oldukları projeleri bu akımın savunucuları ile birlikte yani Metabolist hareket akımı ile birlikte ortaya koymuş oldukları görülmektedir. Metabolist hareket topluluğunun felsefesi, yapmış oldukları tasarımları projenin mekanına göre ve toplumun ihtiyacına yönelik metabolik açıdan uygun ve üretilebilen mekanlar ortaya koymak istemeleridir.

> "Biyoloji kökenli "Metabolist" kelimesi kendi tasarımlarındaki doğal süreci tanımlamak için kullanılmaktadır. Toplumu ve toplumu oluşturan oluşturan bireyleri süreç olarak ele alırken bunu doğal bir durummuş gibi değerlendirmemektedirler. Kendi yaklaşımları ile öngördükleri durumu yani metabolik gelişimleri toplumda var etme amacı gütmektedir. Metabolist grup 1960'larda ortaya koyulan manifestoya göre bir mimari hareket olarak öne çıkmıştır. Bu mimari hareket kapsamında kent planı odaklı kurgular önerilmiştir." (Çakaloğulları, 2015)

Metabolist hareket düşüncesinin temel ilkesinin değişim olduğu söylenebilmektedir. Eskiyi günümüz şartlarına göre ve teknolojik etmenlere bağlı olarak restore etmeyi amaçlamışlardır. Metabolizme göre; yapılar günümüz şartlarına bağlı olarak değişime uğramalı ve döneme uygun bir biçimde sürekli olarak gelişmesinin-değişmesinin gerektiği

düşünülmektedir. Aslında Metabolist hareket akımı da projelerinde yenilenebilirliği ve değişebilirliği savunmuş olduğu söylenebilir. Metabolist hareket akımı düşüncesine etken olan asıl neden ise; nüfusun artışı olduğu görülmekte ve buna bağlı olarak şehir planlama projelerinin yapılmış olduğundan söz edilebilmektedir. Metabolist hareket akımı projelerini ihtiyaç sonucu ortaya koymuş ve insanların şehrin kalabalığından soyutlanarak, rahat konaklayabilecekleri alanlar oluşturmayı hedeflemiştir.

Görsel 5: Marine City (Wendelken, 2000)

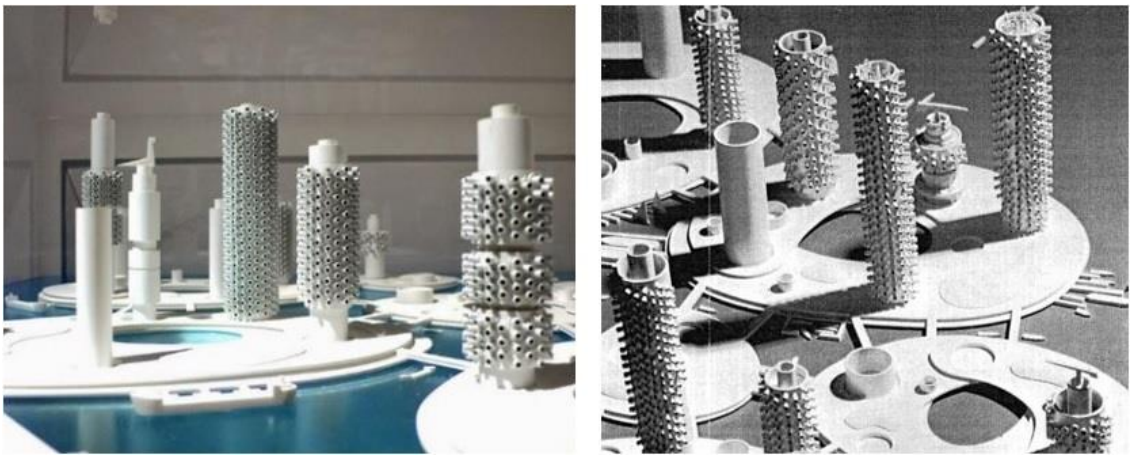

Görsel 6: Tokyo Şehri İçin Bir Plan (Wendelken, 2000)

> "1961-62 yıllarında grup üyeleri daha çok pratik işler yapmışlardır. Bu dönemde Kurokawa gibi mimarlar Metabolist fikirleri pratikte gerçeğe dönüştürmenin sınırlarını araştırmıştır. Özellikle prefabrike yapı sektöründe araştırmalar yapılmıştır. 1965 de grup yeniden toplanmış ve burada "metamorfoz" kavramı ortaya atılmıştır." (Arslan, 2006)

Metabolist hareket akımının savunucularından olan Kurokawa gibi mimarlar araştırma yaparak metamorfoz kavramını savunmuş ve tasarıma kazandırmışlardır. Ayrıca metamorfoz kavramının taşımış olduğu özelliklerini tasarımlarına yansıtmaya başladıkları da görülebilmektedir. Metabolist akımındaki mimarlar tasarımlarına alışılmışın dışında yeni bir dil katmayı hedeflemiştir. Kurokawa'nın tasarımlarına bakılacak olur ise; ortaya atmış oldukları metamorfoz fikrini destekleyici 'başkalaşabilen' hareketli çok amaçlı konaklama alanları tasarlamış ve bunu hayata geçirmiş olduğu da görülebilmektedir. Kurokawa gibi birçok Japon tasarımcının yapmış olduğu başkalaşım projelerini Metabolist hareket akımının düşünceleri ile harmanlayarak üretime geçirmeyi hedeflemiş olduğu söylenebilmektedir. Metabolist hareket akımı ile yapılan projeler sanayileşmeden yararlanılarak prefabrik üretimlerin yapıldığı da görülmektedir.

"Metabolismin temelindeki bir diğer kavram ise prefabrikasyondur. Japon geleneksel ahşap mimarisinde prefabrikasyon önemli bir yer tutmaktadır. Metabolismin prefabrike yapıya yönelik önerilerinde bu yapı geleneği önemli bir yer tutar. Kikutake Metabolism ismini seçmelerinin sebebinin savaş sonrası ahşap yapıların yeniden inşasındaki kendi deneyimleriyle açıklamaktadır. Savaş öncesinde geleneksel yapılar ahşapla prefabrike olarak yapılabilmekte ve her bir parça kolaylıkla tamir edilebilmektedir. Savaş sonrasında bunları daha hızlı ve ucuz üretebilmek için çelik ve beton gibi endüstriyel malzemeler kullanılmıştır." (Wendelken, 2000)

Görsel 7 - 8: Kiyonori Kikutake - Denizel Kent (Marine City) 1963 (Kikutake, 2006),(Archeyes, 2020)

Metabolist hareket akımındaki mimarlar yaptıkları çalışmalar sonucunda yeni bir kavram olarak prefabrikasyon olarak üretmeye başlamışlardır. Prefabrik üretimin tasarımlarındaki en büyük fayda yenilenebilir, hızlı üretim ve uygun maliyetli olmasıdır. Endüstrinin gelişmesi ile birlikte prefabrik tasarımlar ortaya çıkmış ve yapılar fabrikasyon üretimi ile inşa edilmeye başlanmıştır. Endüstriyel tasarımda uygun maliyetli ve kolay işlenebilen, şekil alan malzemeler kullanılmıştır. Metabolist hareket akımında, endüstriyel tasarım ile yapılan ve ilk uygulama projesi olan prefabrik yapıyı Kurokawa'nın tasarladığı bilinmektedir.

Metabolist hareket akımın tasarlamış ve çoğunu prefabrik olarak düşünmüş olduğu projelerinde radikal mimariden yararlanarak belirli bir strüktür oluşturmak ve bu şekilde gerçekleştirmek istediği de söylenebilmektedir.

1.4. Radikal Mimarlık Kavramı ve Mekan Biçimlenişine Etkileri

> "İlk kez "Radikal Mimarlık" terimi 1960'lar ve 1970'lerde tasarlanan farklı biçimler, strüktürler veya bu tasarımların ortaya koyduğu politik görüşler için kullanılmıştır. (Branzi, 1972)

Modernleşmenin etkisi ile ütopyanın, mimarlığa yeni gelişmeler yansıttığı görülmüştür. Radikal mimarlığa bakılacak olursa, ütopik bakış açısı gibi düşsel bir mimarlık hareketi olduğu söylenebilmektedir. Radikal mimarlık aslında deneyselliğin bir bütünüdür. Radikal mimarlık, ütopik bakış açısı gibi düşsel bir mimarlık hareketi olmasının yanı sıra aslında deneyselliğin bir bütünü olduğu görülebilmektedir. Radikal mimarlık başta İtalyan gruplar olmak üzere birçok düşünce grubu ile tartışma konusu olarak ele alınmış, ancak bu tartışmaların mimarlık yaklaşımı üzerine etkisi olduğu ve radikal mimarlığın kişisel değerlerinin önemsenmediği bir hareket akımı olduğu düşünülmektedir.

> "Radikal mimarlığın sıradan mekân deneyimi üzerine değiştirici etkileri bağlamında ele alınan, 1960'lar ve 70'lerde öne çıkan kent ve yaşam mekânları, sunduğu mekânsal zenginliklerinden dolayı alan çalışması için seçilmiştir. Bu amaçla kent ölçeğinde farklı kurgular ile oluşturulan tasarımlar, yapısal önerileri altında mega strüktür olarak genellenmektedir." (Çakaloğulları, 2015)

Radikal mimarlıktan daha önce de bahsetmiş olduğumuz üzere yapılan deneyler sonucunda ortaya konulduğundan ve bu deneylerin sonuçları izlenerek değerlendirildiğinden de söz edilebilmektedir. Deneyler, ileri ki zamanlarda ise tasarlanan yapılar üzerinde de tekrardan uygulanmış ve radikal mimarlık topluluğunun aslında belirli bir standart gözetmeden yenilikçiliğe, estetiğe önem vererek tasarımlarını ortaya koyduğu görülmüştür. Radikal mimarlık topluluğunun yapmış olduğu tasarımlardan en çok göze çarpan projelerinin mega strüktür yapıların oluşudur. Bunun asıl sebebi kent ölçeğinin dışında kente yeni bir boyut kazandırmak istemiş olduğu ilk mega yapıları inşa etme arzusu taşımasından kaynaklanmaktadır. Kentte yeni bir algı ortaya koymayı hedeflemiş olduğu söylenebilmektedir.

> "Ütopyacı fikirlerin mimarlık edimi ile fizikselleşmesi radikal mimarlık nesnesi olarak tanımlanmaktadır. Bu açıdan radikal mimarlıkta önemli olanın ütopya fikirlerinin gerçekleştiği ve şekillendirildiği mekânsal uygulamalara dikkat edilmesidir." (Eckersall, 2013)

Radikal mimarlık değerlendirilecek olur ise; aslında ortaya çıkış amacının ütopik düşünce topluluğunu desteklemek olduğu söylenebilmektedir. Radikal mimarlık topluluğu bir yaklaşım olarak değerlendirilmekte ve ütopik düşünce yapısının mimarlık üzerindeki fikirlerine destek olduğu gözlemlenmektedir. Radikal mimarlık topluğunun düşünce alt yapısı aslında bir eğilim sonucu ortaya konulmuş ve gün geçtikçe teknoloji ilerleyip tasarım açısından yeniliklere göre tekrardan şekillenmesi mümkün olduğu da söylemler arasında bulunabilmektedir. Radikal mimarlığın tasarım düşüncesi herhangi bir takipçisi veya gözlemcisi olmaksızın içerisinde kendi oluşturmuş olduğu tasarım düşüncesine yani kendisinin üretmiş olduğu ideolojik fikre yönelik hareket etmekte ve tasarım eğilimi doğrultusunda kaygı duygusuna sahip olduğu da söylenebilmektedir.

> "Gerçekte radikal mimarlık Archigram, Superstudio gibi grupların tasarımlarını anlattıkları görselleri ile birlikte yeni bir mimarlık tanımı yapma gerekliliği hissetmeleri altında şekillenmiştir." (Brayer, Alison, Migayrou , & Spiller, 2007)

Radikal mimarlık, aslında birçok ünlü düşünür topluluğunun düşüncelerine bağlı kalarak, yapılan tasarımları, görselleri ve fikirleri anlatabilecekleri, temsil edebilecekleri ve savunabilecekleri yeni bir mimarlık akımının ortaya konmak istenmesi ile oluşmuştur. Bu topluluğu kurmalarının sebebi ise; kendi tasarımlarını açık ve yalın bir dille ifade etmek istemelerinin yanı sıra gelişen teknoloji ile ütopik düşünce yapısının bir çok topluluk tarafından benimsenmesiyle mimarlıkta yeni bir algının oluştuğunu ve bunun gerekli olduğunu hissetmelerinden kaynaklıdır.

> "20. yy ortalarına gelindiğinde ise ütopyaların büyük imgelerinden biri olan mega strüktürler baskın hale gelmektedir (Roulliard, 2013). Yona Friedman'ın da söylemi ile "Utopies Réalisables" (gerçekleşebilir) olma durumu mimarlığın ütopya olgusu üzeriden ortaya koyulmaktadır (Busbea,2007). Bu dönem üzerinden Roullirad'ın "megayapı ütopyası" olarak yaptığı tanımında ihtiyaç ve strüktür üzerinden değiştirilebilirlik, devingenlik(hareket), geçicilik (esneklik, serbestlik) kavramları ile bağdaştırılmaktadır. Megayapı olarak örneklenen Archigram, Metabolistler ve Yona Friedman'ın tasarımları, tanımlı bir strüktür önerileri ile mimarlığın ütopya ile ilişkisinde öne çıkan belirsizlik (ambiguity) tanımından çıkarılarak, ütopya fikrinden uzaklaşmış bir dönemin göstergesi olarak sunulmaktadır. (Johnson, 1994)

Ütopik düşünceler, yıllar geçtikçe daha baskın hale gelmiş ve birçok düşünce akımı ile farklı yönlerden yorumlarda bulunmuştur. Bu yorumlar sonuncunda ütopya da ihtiyaca yönelik hareketlilik, belirsizlik, esneklik, serbestlik gibi sonuçlar mega yapı ütopyasını

ortaya çıkarmıştır. Mega yapıların başta gelen örnekleri, Archigram, Metabolist ve Yona Friedman'ın tasarımları ile o dönemde görülmektedir. Mega yapı örneklerinin tasarlandığı süreçte etkileşim başlığı altında tasarım yaklaşımları olarak belirlenen hareketlilik, esneklik ve değişebilirlik kavramlarından yararlanılmıştır. Seçilen kavramların deneyim dinamiklerinin oluşumunda 20.yy ortalarında ütopya mimarlığının yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir.

> "Hareketlilik, esneklik / uyabilirlik, endüstriyel üretim ve teknoloji gündelik hayatımızı ve yaşadığımız mekanları etkileyen kavramlardır. Günümüzde konut, ya kendisi hareketli ya da hareketliliğin sınırlarını zorlayan bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır." (Arslan, 2006)

Öne çıkan bu kavramlar mimari tasarım yapıları altında değerlendirilecek olur ise; günümüz yapılarının üretimine çok fazla kolaylık sağlamasının yanı sıra yenilenebilirlik özelliğini de kattığı söylenebilmektedir. Tasarım düşüncesi bakımından ise; daha farklı formlar ve malzeme olarak yenilenebilir, kolay işlenebilir türler tercih edilmeye başlandığı görülebilmektedir.

> "Bu kavramlar etkileşim kavramı altında ve etkileşimi oluşturan tasarım yaklaşımları olarak belirlenen hareketlilik, esneklik, serbestlik, dönüşebilirlik/değişebilirliktir. Seçilen kavramların deneyim dinamiklerinin oluşumunda 20.yy ortalarında ütopya mimarlığının yoğun olarak kullandığı görülmektedir." (Çakaloğulları, 2015)

Radikal mimarlık topluluğu tasarımlarını belirli yaklaşımların bulunduğu çerçevede yaptığı söylenebilmektedir. Bu tasarım yaklaşımları; hareketlilik, esneklik, serbestlik, dönüşebilirlik/değişebilirlik kavramları altında incelenmektedir. Belirlenen bu kavramlar doğrultusunda radikal mimarlık topluluğunun tasarım yaklaşımının ön plana çıktığı ve tasarımı önemli kıldığı söylenebilmektedir. Kavramlar radikal mimarlık adı altında ütopya mimarlığında da kullanıldığı görülebilmektedir.

1.4.1. Hareketlilik

> "Hareketlilik kavramı başka birçok terimle kullanılmakta ve genel kelime anlamı olarak bir şeyin durumunu değiştirmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Mimarlık ile ilişkilendirildiğinde ise "mobil mimarlık" veya "hareketli mimarlık" Yona Friedman'ın öncülüğünde ortaya konmuş, yaşayanların plan

ve yerleşim üzerinden mekânı ve mekânı oluşturan araçları değiştirebilme potansiyeli olan tasarımlar olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşımdan etkilenen dönemler 1960'lar ve 1970'ler olarak sayılmaktadır." (Curl, 2000) "Mobil" kelimesi; taşınabilen, hareket edebilen, sökülüp takılabilen, gibi çeşitli anlamlar taşımaktadır. "Mobil mekân" kavramı ise; hareket edebilen, taşınabilen mekânlar anlamına gelmektedir." (Tuncel, 2007, s.120)

Hareketlilik; taşınabilen, sökülüp takılabilen anlamına gelmektedir. Ayrıca hareketlilik, "mobil" veya "mobilite" kavramı olarak da açıklanabilir. Mobil kavram, fiziksel ve düşsel düşünceyi barındırmaktadır. Hareketlilik, mimarlık anlamında ise; hareketli yaşam alanlarını ifade etmektedir.

"Hareketlilik kelimesi, başka bir deyişle mobilite kavramı, esas olarak bir yerden başka bir yere olan hareketi, ya da bir durumdan başka bir duruma geçişi ifade eder. Hareket sadece bireyin hareketi olmayabilir, aynı zamanda nüfusların hareketi, sosyal hareketlilik de mobilite kavramının içine girebilir."(Arslan, 2006)

Mobilite kavramı, hareket edilebilen taşınabilen konaklamalar olarak açıklanabilir. Bu konaklama türleri taşınabilen yaşam ünitelerini tanımlamaktadır. Mobilitenin gelişmesi, modernleşmenin göstergesidir. Hareket olanaklarına sahip konutlar mobil konut olarak adlandırılabilmektedir. Mobil konut, teknolojinin gelişimi ve insan popülasyonunun artış göstermesi ile ortaya çıkmış fabrikasyon konaklama tipidir.

1.4.2. Esneklik

"Esnekliğin "elasticity" üzerinden yapılan tanımı da bir etki sonunda malzemenin kendi biçimini, boyutunu geri kazanma yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Dışarıdan uygulanan etkilerin sadece nesnenin boyutunda yaptığı bir değişimdir." (Çakaoğulları, 2015) "Kronenburg'un Portable Architecture kitabında bahsettiği örnekler üzerinden yorumlandığı esneklik kavramından yapılan çıkarıma göre şöyle sıralanabilmektedir. Hareketin esnekliği, yapının esnekliği, uyabilmede ki esneklik (adaptasyon), planın esnekliği, işlevde ki esneklik, etkileşimde ki esneklekliktir." (Kronenburg, 2003)

Esneklik; mimaride sürece veya tasarıma bağlı olarak mekan organizasyonunun değişim ve gelişimlere yönelik gösterdiği maximum uyumdur. Ayrıca esneklik; fonksiyona, kullanıcı ihtiyacına ve inşa tekniklerine göre de değişiklik göstermektedir. Mimaride esneklik en az hareket kadar önemlidir. Bunun sebebi ise, yapılarda dinamik, değişebilir,

gelişebilir potansiyel oluşturmasından dolayıdır.

> "Esneklik ve uyabilirlik arayışlarının bir diğer nedeni ise kullanıcıyı tasarım sürecine katma amacıdır. Değişebilecek kullanıcı ihtiyaçlarına bu sayede uyum sağlanması hedeflenmiştir. Ayrıca teknolojik gelişmelerle ortaya çıkan üstün yapı teknolojisinin, eklemlenme ve sökülme gibi kabiliyetlerinden yararlanma isteği de bir diğer esneklik ve uyabilirlik arayışı nedeni olarak ortaya çıkmaktadır." (Arslan, 2006)

Esnekliğin mimariye teknolojinin de katkısı ile birlikte yeni bir dil kattığı söylenebilmektedir. Tasarlanan hareketli konaklama alanlarına hem değişebilirlik, hem de yenilenebilirlik özelliği ile tasarıma esneklik faktörünü de kazandırmaktadır. Tasarlanan konutlara istendiği zaman hareket ettirilebilir veya değiştirilebilir/yenilenebilir özelliğini katmıştır. Esneklik faktörünün konutlara yeni biri boyut kazandırdığı düşünülmektedir.

> "Esneklik yaklaşımına 20. yüzyıl ortalarında ütopyacı gruplar tarafından devrimsel öneriler getirilmiştir. Bunlarda çoğunlukla kentsel esneklikten, yani kentlerin büyüme kabiliyetinden bahsedilmektedir. Bunun oluşması için de şüphesiz kentsel strüktürlerin büyümesi gerekmektedir." (Uslu, 1996)

Esneklik sadece küçük yapılarda geçerli olmamakla birlikte kentsel yapılar veya mega yapıları da kapsamaktadır. Mega yapılarda, hareket edebilecek şekilde esnek formda tasarlanmış konaklama alanları yani mobil yapılara katkı sağladığı görülmektedir. Böylelikle esneklik özelliği ile istendiği zamanda değiştirilebilir veya hareket ettirilebilir fonksiyona sahip olmaktadırlar.

1.4.3.Serbestlik

> "Corbusier'in kastettiği serbestlik, "yapan özneden" ziyade, nesnenin içsel özelliklerine ve kurgusuna ilişkindi. Nesnenin, eskiden birbirlerine sıkı sıkıya bağlı olan unsurlarını ayrıştırmak, birbirlerine bağımlılıktan kurtarmak istiyordu. Planı cepheye, konstrüksiyona, hatta alt ve üst katın planına, cepheyi plana ve konstrüksiyona, konstrüksiyonu mekan kurgusuna, istediği pencereyi duvarlara bağımlılıktan kurtarmaktı. Dahası da var; bahçeyi topraktan, evi yerleşmeden, yerleşmeyi şehirden, yaya yolunu oto yolundan, her şeyi birbirinden, birbirine bağımlı olmaktan, birbiri tarafından koşullanıyor olmaktan kurtarmayı, bağımsızlaştırmayı hedeflemektedir." (Rahamanalı, 2007)

Le Corbusier'in gözünden tasarım yaklaşımına bakıldığında; bir tasarım düşüncesi ortaya atılacağı zaman tasarımın bir bütün olarak düşünülmesi haricinde bireysel olarak düşünülmesi gerektiğini savunmuştur. Yani tasarım bütünlüğü yapmaktan çok her mekanın diğer bir mekana kıyasla farklı bakış açısının oluşması ile tasarım yapmayı hedeflemiştir. Corbusier'in ana teması bilinenlerin aksine; kalıplaşmış tasarım düşüncesini yıkmak ve bunun yerine her şeyin birbirinden bağımsız tasarlanabileceği yeni bir tasarım düşüncesi kazandırmayı amaçlamıştır. Bu bakış açısı ile mimarlık düşünce yapılarının arasına serbestlik kavramını da dahil etmiş olduğu görülmektedir.

1.4.4.Dönüşebilirlik/ Değişebilirlik

> "Değişebilirlik; Constant ütopyası olan New Babylon'u ortaya koyarken kenti, plan üzerinde oturtulmuş bir fiziksel yerleşim olarak ele almadığını belirtmektedir. Bundan dolayı, örneklenen kent kurgusunda yer alan elemanlardan yola çıkılarak Forty, değişimi biçimler üzerine olan etki olarak değerlendirmektedir. Dönüşüm ve/veya değişimin sürekliliğini "biçim" ve "biçimsizlik" olarak adlandırmaktadır. Bu bağlamda biçim ve biçimsizlik özellikleri ile görünüş, kendi içinde birbirine dönüşebilir yapıdadır. Yani biçim altında fiziksel ve görsel tanımı ile varlığını gösteren mimarlığın sürekli değişimi biçimsizliğe neden olmuştur." (Forty, 2000)

Değişebilirlik, genişleme ve değişen şartlara uyabilmektir. Değişebilirlik ile biçim, ölçek, işlev ve konum farklılık gösterebilmektedir. Değişebilirlik, teknolojiye bağlı olarak gelişebilir, dönüşebilir ve yeni fonksiyonlara sahip olabilmektedir.

> "1900'lerin başında Modern mimarlık tarzı ile mimarlık ortamı kendini bu günlere hazırlamaya başlamıştır. Hızlı yapım teknolojileri ve malzemeleri, fonksiyonlara bağlı kolay kullanım, anlaşılabilirlik ve esneklik gibi modern mimarlığın temelini oluşturmuştur." (Asaoğlu, 2013)

Değişebilirliğin mimari boyutta büyük etkisinin bulunduğu söylenebilmektedir. Bu kavram modern mimarinin temel taşını oluşturmaktadır. Değişebilirlik ve esnekliğin zaman içerisinde sürekli gelişiminin devam ettiği görülebilmektedir. Değişebilirlik günümüz teknolojisine ayak uydurarak gelişmekte ve yeni yenilikleri ortaya koymaktadır.

Mobilite ve mobil mekan kavramları ile ortaya çıkan kısa dönem uyku kabinleri, ütopya ve radikal mimarlık toplulukları ile eleştirilmiş olup, Archigram ve Metabolist hareket akımının ortaya koymuş oldukları fikir ve tartışmalar sonucunda yeni nesil mekân

kavramı ortaya çıkmıştır. Yeni nesil mekân oluşumunda bu akım ve kavramların büyük rolü vardır.

1.5. Bölüm Sonu Değerlendirmesi

1960-1970 yılları içerisinde çağdaş mimarlığın tasarım dilini oluşturan tarihsel bir süreç bulunmaktadır. Bu süreç içerisinde tasarımın gelişmesine ve çeşitlenmesine yardımcı birçok akım ve düşünce topluluğunun ortaya çıkmış olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Topluluk ve akımların çağdaş mimariye yön veren felsefi düşünceleri ortaya koymuş ve büyük katkı da bulunmuş oldukları söylenebilmektedir. Düşünürlerin temel felsefesinin, işlevsel, estetik, yenilikçi ve çeşitli malzemelerin kullanılması ile farklı bir tasarım dilinin oluşturmak olduğu söylenebilir. Modernizm ve postmodernizm dönemlerinde fikir karmaşasına düşülmüş olmasından bahsedilmenin yanı sıra ilk olarak süslü ve yapay bir dil ile tasarımlarını ortaya koymuş olsalar da, dönemin gerekliliğine bağlı kalarak süsten kurtulup daha yalın ve işlevsel tasarımlar ortaya koymuş oldukları görülmüştür. Düşünürlerin ortaya atmış oldukları birçok tasarım fikrinin başta geleni 'mobil mekan' kavramıdır. Mobil mekan kavramı, süsten uzak ve işlevsel açıdan çok fonksiyona sahip konaklama alanları olarak tasarlanmıştır. Mobil mekanlarda 'hareket' esas alınmaktadır. Mobil mekanlar, teknolojinin etkisi ile yeni bir tasarım olgusu olarak ortaya konmuş ve bu olgu insan popülaritesinin fazlalığından dolayı gereklilik duyulması sonucu ortaya çıktığı da söylenebilmektedir. Mobil mekanların ortaya çıkışına etken diğer bir olgunun ise; endüstri devriminin başlaması ve sanayileşmenin yaygınlaşmaya başlaması olduğu da söylenebilmektedir. Mobil mekanlarda gelişen teknoloji ile kullanıcıların ihtiyaçlarına yönelik bir biçimde ve içerisinde iletişimi sağlayabilecek teknolojik araçlarının da bulunduğu sağlıklı çalışma alanları ve rahat edebilecekleri konaklama alanlarını oluşturmuştur. Zaman içerisinde çeşitli tasarım toplulukları mobil mekan kavramının gelişmesi ve yenilenebilirliği için yeni tasarım düşünceleri ortaya koymuştur. Bu düşünce topluluklarının başta gelenleri ise; ütopya bakış açısı ve mimarlık tasarım topluluklarıdır.

Ütopya bakış açısının tasarım yaklaşımına bakılacak olur ise; tasarımlarında mükemmeliyetçiliği ön planda tutmak istemiş ancak bunu çok fazla gerçekleştirememiş olduğu görülmektedir. Ütopya bakış açısı birçok düşünce topluluğu tarafından savunulmuştur. Ayrıca ütopya bakış açısının ana düşüncesinin sınır taşımayan yani kişisel

tasarımlar ortaya koymak olduğundan bahsedilebilmekte ve bu tasarımları kişilerin ihtiyaçlarına yönelik olması gerektiğini savunduğunu söylemek mümkündür. Bu düşünce yapısını birçok tasarımcı desteklemiş ve bu yönde tasarımlar ortaya koymak istemiştir. Ütopik bakış açısı tasarımlarını oluştururken mobil konaklamaların ana düşüncesini esas alarak; hareketli, esnek ve işlevsel çok fonksiyonlu mekanlar oluşturmak istediği gözlemlenmektedir.

Ütopik bakış açısı ile birlikte ortaya çıkmış olan Archigram grubu ve Metabolist hareket akımları da tasarımlarını ütopik bakış açısını destekleyici bir dille ortaya koymuş oldukları söylenebilmektedir. Archigram ve Metabolist akımları ütopik düşünce yapısına yeni bir boyut kazandırmıştır. Ayrıca, ilk olarak endüstriyel tasarım ile birlikte hareketli, boyut olarak minimum boyutta ve bir bireyin ihtiyaçlarını rahat bir şekilde karşılayabileceği kapsül konaklama mekanlarını tasarlamışlardır. Archigram grubu topluluğu ve Metabolist hareket akımının da diğer akımlar gibi önemli noktası endüstriyel üretim düşünülerek tasarlanmış olduklarıdır. Ancak Archigram grubu topluluğunu diğer akımlardan ayıran en önemli tasarım yaklaşımının 'kabin' olgusu olduğu söylenebilmektedir. Bu olgu ile teknolojiden yararlanarak konsept bir mimari oluşturmayı hedeflemiştirler. Kabin olgusu yine bir gereklilik sonucu ortaya çıkmış, şehrin kentleşmesinden sıyrılarak yenilenebilir, kişiye özgü rahat konaklama alanları oluşturulmak istenmiştir. Metabolist hareket akımı da Archigram grubuna benzer tasarımlar ortaya koymuş ancak bu akımı Archigramdan ayıran faktörü ise; yapmış olduğu tasarımların ütopik olmasının yanı sıra üretilebilir olduğunu savunmasından kaynaklandığından söz edilebilmektedir. Metabolist hareket akımının ana düşüncesi yapmış olduğu tasarımların her geçen gün değişen mimariye göre yenilenebilir özellikte olmasını istemeleri olduğu söylenebilmektedir.

Radikal mimarlık da diğer akımlar gibi ütopik yani düşsel bir tasarım ürünü olduğu söylenebilmektedir. Ancak diğer akımlara göre deneysel olma faktörü radikal mimarinin ayırt edici unsurudur. Radikal mimarlık yaptığı tasarımlar dışında eski yapılar üzerinde de düşünce yapısını yeniden işlevlendirme olarak savunmuş ve yenilikçilik olgusunu kazandırmayı amaçladığı da söylenebilmektedir. Radikal mimarlık aslında kendi tasarımlarını açık ve yalın bir dil ile yeni bir olguyla ifade etmek istemiş ve bunu yeni bir mimarlık akımı oluşturarak yapmayı hedeflediğini söylemek mümkündür. Bu durumu birçok tasarımcı desteklemiş ancak çok fazla eleştirilere uğramış olduğu söylenebilmektedir. Eleştiriler sonucunda akım ütopik bir şekilde değerlendirilmiş ve ihtiyaca yönelik hareketlilik, belirsizlik, esneklik, serbestlik gibi kavramları ortaya çıkarmıştır. Radikal mimarlık tasarımlarını bu kavramlar alt yapısında oluşturmuş olduğu söylenebilmektedir.

BÖLÜM II: YENİ NESİL MEKAN KAVRAMI

> "…toplumun ekonomik, teknolojik, kültürel değişimlerinin daha etkin bir şekilde, mekânın rolünü yönlendirmesine neden olmuştur. Yeni bir mekân, yeni insanı, yeni insan, yeni mekânı ortaya çıkarmaktadır." (Işık, 2008)

İnsan ile mekan kavramı sürekli gelen bir ilişkiye sahiptir. Buna bağlı olarak gelişim ve değişim gibi bir etkileşim içerisinde olan kavramlar oldukları da söylenebilmektedir. Bu gelişim ve değişim, insan ve mekan arasındaki etkileşimin sonucu olarak ortaya çıkmış olduğuna değinilebilir. Kavramlar birbiri ile etkileşiminden kaynaklı olarak, günün koşul, şart ve ihtiyacına yönelik sürekli değişime uğrayabilmektedir. İnsan ve mekan bağlantısı ile mekan tasarımının çeşitlenebilir, değişebilir ve yenilenebilir bir konumu olduğu söylenebilmektedir. Mekan kavramının aslında belirli bir olguyu yani belirli bir alanı ifade ederek kullanım amacına yönelik şekillenebilir olduğundan da söz edilebilmektedir.

> "Genel anlamda mekan, insanların içinde hareket edebileceği, eylemde bulunabileceği, ya düzlem elemanlarının bir araya gelmesiyle, ya da üç boyutlu kitlelerin oyulmasıyla elde edilen kavramsal bir varlıktır. Mimaride iyi bir tasarımın yalnızca hoşa giden şekiller yaratma sorunu olmadığı, duygusal etkilere sahip mekanların yaratılması gerektiği giderek önem kazanmaktadır." (Göler, 2009)

Mekan kavramını tanımlamak gerekirse; belirli bir alanı nesneler, engeller veya duvarlar vb. yapı elemanları ile kısıtlandırarak amaca uygun hale getirilmesi ile oluşturulan üç boyutlu mekanlar olduğu söylenebilir. Her mekan kendine özgü bir duygu bütünlüğüne sahiptir. Bu duygu bütünlüğü mekanın kullanım amacı ve tasarım yaklaşımına bağlı olarak da değişmekte ve şekillenebilmekte olduğundan söz edilebilmektedir. Mekan da kullanılan malzemeler, renkler, dokular vb. her türlü mimariyi etkileyen unsur ile birlikte mekan duygusunda farklılık ortaya koyabilmektedir. Kullanıcının beğenisi ve kullanıcıya verilmek istenen atmosfere uygunluğu açısından mimari kurgulanma yapılabilmektedir. Mekanın duygusu kullanıcısına bağlı olarak şekil değiştirebilmekte ve her kullanıcıya farklı bir hissiyat katabilmektedir. Bundan dolayı mekanın kişiden kişiye ve kullanım amacına bağlı olarak değişkenlik gösterebilir olduğu da söylenebilmektedir.

> "Lefebvre ise üçlü diyalektiğinde mekan için şunları söyler: "Mekân" ne salt bir soyutlama ve nesne, ne de sadece somut, fiziksel bir şeydir. Bütün boyutları ve biçimleriyle, hem kavram hem de gerçekliktir, yani, toplumsaldır. Bu yüzden, ilişkiler ve biçimler bütünüdür. Yine, cansız, sabit, durağan değil, canlı, değişken ve akışkandır. Sürekli diğer mekânlara uzanır ve geri döner, onlarla birleşir ya da çatışır. Bu akışlar, birleşmeler ve çatışmalar—ki, farklı zamanlarla olur—bir diğerinin ya da öncekinin üzerine yerleşir ve mevcut mekânı üretir. Bir başka ifadeyle, (toplumsal) mekân, birçok boyutuyla, ona katılan, anlamlandırılan ve anlamlandırılmayan, algılanan ve doğrudan deneyimlenen, pratik ve teorik akışlarla üretilir." (Duman, 2018)

Lefebvre'ye göre mekan; tüm toplumun kullanabileceği ve herkese hitap edebileceği sade bir alanı oluşturmaktadır. Mekanların sık sık olamasa bile kullanım amacına yönelik değişebildiği ve şekillenebildiğini de savunduğu fikirler arasındadır. Lefebvre'nin bu düşüncesine göre değerlendirme yapılacak olursa; aslında her mekanın kendine göre belirli bir ruhu, kimliği, atmosferi bulunmakta ve mekanları öznelleştiren, onlara anlam bütünlüğü kazandıran yani bir başka deyişle mekanın ruhunu, duygusunu ve anlamını katan kişilerin kullanıcıları olduğunu söylemek mümkündür. Yani mekanın dili aslında kullanıcılarıdır ve aynı zamanda mekanı yaşatan kişilerinde onlar olduğu söylenebilmektedir. Buna sonuç olarak; mekanın insan ve alanın kullanım amacına yönelik biçim ve düşünce bütünlüğünden ortaya çıktığı söylenebilmektedir.

> "Mekan sürekli olarak varlığımızı sarıp sarmalar, mekansal hacim boyunca hareket eder, biçim ve nesneleri görür, sesleri duyar, esintiyi hisseder ve bahçede açan çiçeklerin kokusunu alırız. Mekan ahşap ve taş gibi maddesel bir özdür. Ancak doğası itibariyle biçimsizdir. Onun görsel biçimi, ışık kalitesi, boyutları ve ölçeği tamamen toplam biçimin elemanları tarafından tanımlanan sınırlarına bağlıdır. Mekan kavranıp çevrelendikçe ve bir kalıba sokulup biçimsel elemanlar tarafından düzenlendikçe mimarlık varlık kazanır." (Ching, 2016)

Mekan kavramı ona belirlenen sınırlar ve amaç içerisinde sınırlandırılabilmedir. Bulunduğumuz mekanın nasıl özellikler taşıması gerektiğine karar verebilir ve ona göre şekillendirebilmemizin mümkün olduğundan söz edilebilir. Bu alanlar kimi zaman sınırlı dört bir yanı kapalı olabilirken, kimi zaman ise açık bahçe vb. alanlar olabilirler. Mekana duyguyu, biçimi, görsel algılama unsurlarını, malzemesini, kısıtlılığını, vb. birçok faktörü katan kullanıcılarıdır. Kullanıcı mekanı nasıl görmek ve nasıl kullanmak isterse ona göre seçimler yapmalıdır. Bir mekana bu faktörler eklendiğinde ve mekan estetik bir boyuta getirildikten sonra o mekanın aslında belirli bir yapıya ve belirli bir mimari değere hitap edebilir niteliğe sahip olabildiğinden söz edilebilmektedir.

Mekanlara anlamı ve işlevi katan kullanıcılarının yine mekana teknoloji ile birlikte dijital etkenlerinde eklenmesi sonucunda yeni nesil mekan kavramını ortaya koymuş oldukları söylenebilmektedir. Yeni nesil mekanın aslında radikal mimarlık gibi deneyselliğin bir bütünü olduğu ve bununla birlikte ihtiyaca yönelikte ortaya çıkmış olduğundan da söz etmek mümkündür.

Yeni nesil mekanın tanımlamasına ve açıklamasına bakılacak olursa; mekan tanımında oluşan öğeler ile teknolojik bileşenlerin birlikteliği sonucunda oluşmaktadır. Bu unsurların bir kısmı doğrudan mekana ait iken; bir kısmı ise mekanın işlevine, kullanıcı gereksinimine ve oluşturulma amacına yönelik nesnelerden ve fonksiyonlardan oluşur. Bu noktada, yeni nesil mekan oluşturulurken amaca ve taşıması gereken anlam bütünlüğüne uygun olması gereklidir. Bu bağlamda yeni nesil mekanın başarısı ve bütünlüğü mekansal elamanların doğru kurgulanmasına ve uygulanmasına bağlıdır. Teknolojinin gelişip yeni aşamasına ulaşmasıyla doğa ile yapı birbirine entegre ve adapte olmaya başlamıştır. Bu bulgu mekanı tamamen farklı boyuta taşımıştır.

Yeni nesil mekanlar, teknolojinin gelişmesi ile birlikte ortaya çıkan mekânlar "akıllı mekanlar" olarak da nitelendirilmektedir.

> “İç mimarlık tasarım disiplini, tasarım kavramını yaşatabilmek için tarih içerisinde farklı sunum teknikleri ve yöntemleri kullanmıştır. 1990’lı yıllarda bilgisayar teknolojileri iç mekân temsil biçimlerine yansımaya başlamıştır. Tasarımcılar tasarımlarını bilgisayar desteği ile çok daha kolay bir şekilde ele almaya başlamış, tasarım sürecindeki hata ve eksiklikler azalmış, verimlilik artmıştır. 21. yüzyılda bilgisayar destekli tasarıma ek olarak ortaya sanal gerçeklik kavramı çıkmıştır.” (Frank Atalay, 2002, s.35)

Yeni nesil mekanda ortaya çıkan belirgin bir diğer unsur ise, teknolojik gelişimlerdir. Tasarlanacak olan mekanın ihtiyacına yönelik olarak teknolojik materyaller ile mekan zenginleştirilmekte ve farklı bir boyut kazandırılmaktadır. Bu şekilde kullanıcı oluşturmak istenilen mekanı görsel ve atmosferik anlamda daha inşa edilme aşamasına geçilmeden taslak olarak görebilme ve değerlendirebilme şansına sahip olmuştur. Ayrıca mekan tasarım aşamasında iken tüm kullanıcılarına hitap edip etmemesine göre de değerlendirilmekte ve beğeniye sunulabilme imkanının da kazandırılmış olduğu söylenebilmektedir. Bilgisayar destekli üç boyutlu tasarımlar sayesinde tasarlanan mekanların gerçekte nasıl olacağı görülebilmekte ve yine buna ek teknolojinin gelişmesi ile yapılan üç boyutlu tasarımlara çeşitli animasyonlar yapılmaya da başlanmıştır. Bununla birlikte sanal gerçeklik olgusu

oluşturulmuş ve alanının tasarım yaklaşımı videolar yardımı ile tamamen gözlemlenebilir hale getirilmiştir. Böylelikle yapım aşamasında oluşan hatalar önceden belirlenerek düzenlenebilme avantajına sahip olmuş olduğu söylenebilmektedir.

> "Günümüzde sanal olan, var olan mekanı ve deneyimlenen yaşamı yok etmiştir. Tasarlanan mimarlık ürünü, bilgisayar teknolojisi ile üçüncü boyutunu gerçekliğini kaybetmiştir. Tüm bunların nedeni, değişen sosyal yapıyla birlikte çağdaş kent insanının değişen mekansal gereksinimlerinden kaynaklanmaktadır. Bilgisayar teknolojisindeki gelişmeler, mekan kurgusunda ve mimari ifade tekniklerinde değişikliklere yol açmıştır. Böylece mimarlığa yeni kavramlar girmesi de kaçınılmaz hale gelmiştir." (Yalçın, 2005)

Mimari de tasarımın gelişen teknoloji ile değişime uğradığından daha önce de bahsetmiş olduğumuz üzere; her geçen gün buna ek yeni kavramların, tekniklerin ve yöntemlerin ortaya konulabilecek olmasından da söz edilebilmektedir. Oluşan her bir yeni olgu ile eskilerin değerini kaybettiği de söylenebilir. Sanallık aslında yeni olguyu ortaya koymuş ve sanal tasarımın faydalı olduğu gibi aslında reelde mekanda deneyselliği kaybettirdiğine de değinilebilmektedir. Yaşayarak gözlemleme ve deneme değerini kaybederek teknoloji ile hayatımıza giren sanal tasarımlar ile mekanlar bilgisayar odaklı olarak inşa edilmenin öncesinde gözlem yolu ile deneyimleme yapılmaya başlanmıştır. Ayrıca yeni teknoloji ile mekanlara farklı bir tasarım boyutu katılmaya başlanmış ve tasarımın teknolojik bir biçimde yapılması haricinde tasarıma da teknoloji eklenmeye başlanmış olduğu görülebilmektedir. Yani mekan tasarımın da teknolojik etkenler kendini göstermeye başlamış ve bu da mekana farklı bir boyut kazandırarak yeni nesil mekan olgusunu ortaya koymuş olduğu gözlemlenebilmektedir. Yeni nesil mekan olgusu günün şartlarına bağlı olarak gereksinim sonucu ortaya çıkmış olduğu da söylenebilmektedir.

Mekan da kullanıcı tarafından oluşturulan algı gibi, yeni nesil mekan olgusunda da oluşturulan algının da insanlar üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Yeni nesil mekanı, diğer mekanlardan ayıran özelliği ise; içerisinde bulundurmuş olduğu teknolojik faktörlerin insanlar üzerinde kurmuş olduğu etki olduğu söylenebilmektedir.

> "Algı süreçleri seçicidir. Görsel dünyanın algılanması sırasında bazı özelikler sürekli kalırken, bazıları sürekli ihmal edilir. Yani nesnesel ya da mekansal algıda renkler, dokular, yüzeyler, kenarlar, eğrilikler ve biçimler algılanırken, bireyden bireye değişmek üzere, dikkat edilen anlamlı ve yararlı şeyler, daha alışkın olunan nesneler, yerler, kişiler, işaretler ve yazılı simgeler daha açık bir şekilde algılanmaktadır." (Bozkurt, 1988)

Algı süreci; hem görsel açıdan hem de mekanda oluşan etkileme süresi açısından kişiden kişiye farklılık gösterebilen bir olgudur. Algı kullanıcılarının dikkat durumu, beğeni durumu, psikolojik durumu vb. etkenlere bağlı olarak da değişkenlik gösterebilecek bir etkendir. Ayrıca algılama kullanıcının detaycı bakışı ile yüzeysel bakış açısına sahip olanı ile de değişkenlik gösterebileceği söylenebilmektedir. Yani buna bakma ve görme ile direk ilişkili olduğu da söylenebilmektedir. Mekanlar da algıyı kurmak kullanıcılara bağlı olarak renk, doku, ışık, alan gibi birçok kategorik çeşitliliğe sahip olmaktadır. Ayrıca kullanıcının isteği ve dikkatine bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir.

Yeni nesil mekanlarda algı değerlendirilecek olur ise; teknolojinin getirmiş olduğu etki ile dijitalleşme algısının ortaya konmuş olduğunu söylemek mümkündür. Mekanın kullanıcı tarafından renk, doku dışında mekana teknolojik açıdan nelerin gereksineceği ve o mekanı daha ileri boyuta taşıyabilecek hangi faktörlerin gerekli olabileceği düşüncesini katmaya başlamıştır.

> "Mimarlığın temel konusu olan mekan kavramı, insan algılaması ve mekanın sınırlanmasına bağlı olup, sınırlayıcı öğelerin farklılığına göre, doğal, yapay ve karma mekan kavramları olarak 3 başlık altında ele alınır. Mekan kavramını bütün duyu organlarımızla algılar ve bu algılarımızı belleğimizde bulunan durumlarla mukayese ederiz."(Altan, 1993)

Mekan kavramı kişiden kişiye farklılık gösterebilecek bir faktördür. Mekan içerisinde yapılan tasarım, malzeme, mekanın yapısı, işlevi, dokusu, rengi vb. yani temel tasarım unsurları da denilebilen faktörler doğrultusunda kişiden kişiye göre farklı algı yaratabilmektedir. Algı kişinin duyu organları ile mekanın tasarım faktörlerini gözlemleyerek ve kavrayarak bilinç altına atması sonucunda ortaya çıkmaktadır. Algı bazı kullanıcıları görsel, bazılarını işitsel ve bazılarını ise psikolojik olarak çeşitli şekillerde etkileyebilmektedir. Bundan dolayı mekan kurgusu ve tasarımı tüm kullanıcılar düşünülerek yapılmalıdır. Mekan kullanım amacına yönelik de şekillendiğinden dolayı amaca yönelik kısıtlandırılmalar yapılmalıdır. Bu kısıtlandırmalar kimi zaman açık mekan olup nesneler ile yapılabilir ve insanlar üzerinde güvenli bir algı oluşturulabilirken kimi zaman ise; tamamen kısıtlandırılarak yani mekanın tamamen kapalı bir hale getirilmesi ile insanlar üzerinde klostrofobik bir algı oluşturulabilmektedir. Bundan dolayı da mekan şekillendirme yapılırken dikkat edilmelidir.

> "Metropoller artık "mekanlar" değildir, çünkü boyutları, içinde yaşayanların algılama araçlarını aşmıştır. En geniş duyum aracı olan görme, paramparça olmuştur. Kenti boyutsal olarak bir anlamda tanımlayan görsel alandır; metropolde artık bir panaroma yoktur, çünkü varlığı (bedeni) ufkun ötesine doğru taşar. Bu değişim sadece algılama davranışlarını değil, mekanı sahiplenme ve simgeleştirme üsluplarını da derinlemesine ilgilendirir ve içerir." (Mazzoleni, 1996, s. 103)

Metropollere değinilecek olursa; aslında onlar bir mekan değil de birden çok mekanın birleşmesi sonucu oluşmaktadır. Metropollerde insanlar belirli bir alanı benimseme duygusu ile birlikte bulunduğu alana karşı aidiyetlik duygusunun da kaybedilebileceği söylenebilmektedir. Çeşitliliğin çoğu zaman iyi olabileceği düşünülebilirken; bu açıdan bakıldığın da ise kullanıcı üzerinde olumsuz etkiler yarattığı görülebilmektedir. Metropoller insanların bakış açısı olarak; büyük alan çerçevesinde düşünmesi bakımından olumlu yönleri var iken; benimseme duygusu açısında ise metropollere alışma süreçlerinde olumsuz duygular yaşamış oldukları görülmektedir.

Yeni nesil mekanlarında metropollerin ortaya çıkmasında bir nevi etken olduğu söyleyebilmektedir. Bunun sebebine değinilecek olur ise; mekan tasarımlarının teknolojinin gelişmesi ile birlikte bilgisayar ortamında oluşturulmaya başlandığı bilinmekteyken; yine teknolojinin gelişimi ile mekan olgusunun tasarımı yaklaşımı da geliştirilmeye başlanarak birçok küçük mekanın bir araya getirilmesinin istenmesi ile kent tasarımlarının ortaya çıkmış olduğunu söylemek mümkündür. Küçük mekanların artık büyük geniş alanları oluşturması ve bunların göze hitap eder bir şekilde yani estetik olarak benimsenmesi algıda seçiciliği ve görselliği de ön plana çıkarmış olduğunu da söylemek mümkündür.

> "Görme, mekan ve nesnelerin algılanmasında en önemli etken olarak değerlendirilmektedir. Bir bütünün kavranması olarak da tanımlanabilen algı, duyu organları yolu ile -ki her geçen gün yeni duyu organlarının varlığıyla ilgili araştırmalar yapılmaktadır- nesne ve olayların yalın bir biçimde bilinç alanına ulaştırılması olarak tanımlanabilir. Bunun yanı sıra algı, insandan insana değişen bir olgudur. Bireyin algılama sistemlerine, kişiliğine, içinde yaşadığı sosyal topluma, kültürüne ve çevresine bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir." (Bozkurt, 1988)

Mekanların kullanıcılar tarafından algılanmasında birçok etkenin bulunduğundan daha önce de bahsetmiştik, ancak bu etkenlerin en önemli olanının görme olduğundan söz edilebilmektedir. Bunun sebebi ise; kullanıcıların mekana renk, doku, malzeme, eşya vb. faktörler ile katılmış olan atmosferin görsel olarak algılama sürecinden sonra kişide uyandırdığı psikolojik etkenler ortaya çıkmaktadır. Ayrıca algı mekana katılan bu faktörler

ile kişilerin beğeni, psikoloji, kültür, toplumsal düşünce yapısı vb. etkenlere bağlı olarak farklılık gösterebilmekte, yani bir nevi algıda seçiciliği göz önünde bulundurarak da kişiden kişiye değişebileceği söylenebilmektedir.

2.1. Yeni Nesil Mekan Kavramı ve Mekana Etki Eden Faktörler

> "Mekân - benim mekânım- benim oluşturduğum anlatının bağlamı değildir. Aksine, mekân öncelikle benim bedenimdir ve dolayısıyla da benim tam karşıtım olan ötekinin, onun ayna-imgesi ya da gölgesidir… Mekân, bu ikisi arasında yer değiştiren bir kesişmedir." (Lefebvre, 1991, s.184)

Mekan da imge, somut anlamdan çok tasarımcının kendi içsel düşüncesinde oluşturduğu kavramdır. Yeni nesil mekan oluşturulurken öncelikle tasarımcı mekanı düşsel olarak hayalinde yaşatması ve kurgulaması gerekmektedir. Mekansal imge, insanın yaşam sürecinin bir ürünü olarak kavramsal dünyası ile duygusal, anlamsal ve kültürel pek çok boyutu içermektedir. Tasarımcının mekanın ana düşüncesini ortaya koyabilmesi için önce düşsel olarak hayal edebilmeli ve mekan kurgusunu kendi beğenisinden önce mekanı kullanacak kişilerin beğenisine de hitap edecek bir dil ile ortaya koyması gerekmekte olduğu söylenebilmektedir. Mekanı sahiplenmeli ve ona göre tasarım oluşturmalıdır. Mekan hem kurgusal açıdan, hem tasarım açısından, hem de teknolojik açıdan ele alınarak tasarlamalıdır.

> "Lefebvre, mekânın diyalektik bir oluşum olduğunu ve bu oluşumu anlatan en uygun kavramın ise "mekânın üretimi" olduğunu temellendirme çabasındadır. Çünkü mekânın kökenine ilişkin bir arayış için başlangıcı ne soyut ve metafizik felsefi görüşler, ne mekânı her boyutuyla (yani düşlenen, kurgulanan, betimlenen) anlatan edebiyat ne de var olabilmesi için mekânı öngörme zorunluluğu olan mimari biçimlendiremez." (Lefebvre, 1991, s.353)

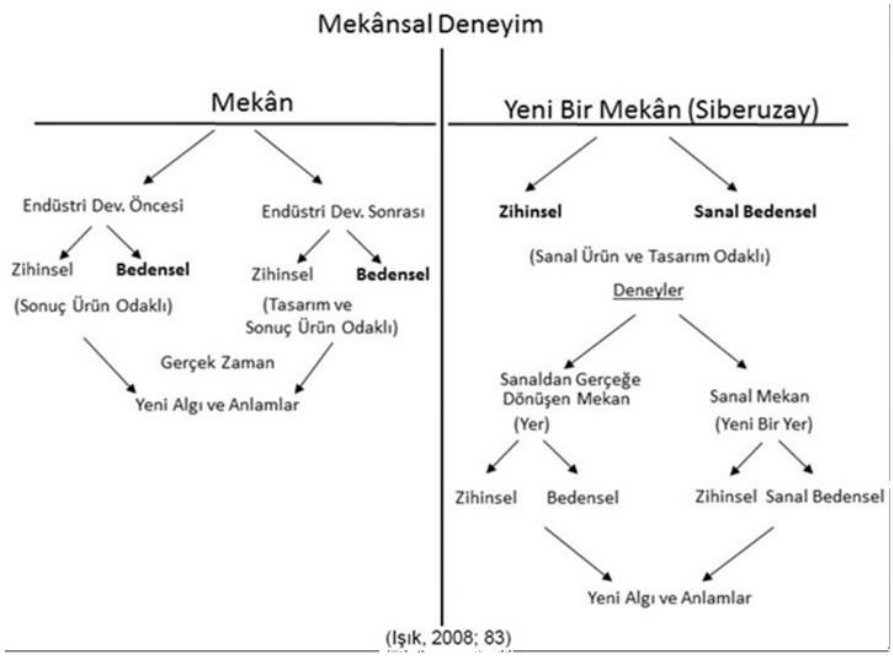
Yeni nesil bir mekan kurgulanırken; algılanan, tasarlanan ve yaşanan mekan olarak 3 kategori altında tanımlanmalıdır. Tasarımcı kendi deneyimleri doğrultusunda ve mekan içerisinde fiziki olarak bulunmadan tasarlayıp üretmelidir. Kavramsal değerde tasarlanan mekan, kurgusu ile deneyimlenen mekan algısı aynı olmalıdır. Mekanın tamamen algılanması için mekan içerisinde bulunmanın gerekli olduğu savunulmaktadır. Lefebvre'nin düşüncesi dışında mekana bakıldığında; "mekan tasarlanmasının kökenine

inilecek olursa; mimari felsefe topluluklarının söylemi veya dijital ortamda hazırlanan mekan tasarımlarının dışında, kullanıcın mekan üretimine daha çok önem verilmesi gerektiğini" savunmuştur. Bu savına değinilecek olur ise; kullanıcı mekanı iyi bir şekilde algılaması ve mekanının kullanıcı üzerindeki etkisinin düşsel veya dijital ortamlara karşın içerisinde bulunarak gözlemlenmesinin daha farklı olduğunu düşünmüş olduğu şeklinde açıklanabilmektedir.

"Modern zaman bireyinin, zihinsel ve içsel yaşantısına kadar uzanan mekân olgusu aynı zamanda farklı nitelikteki görüngü ve olgulardan dem vurulduğunda, sanki açıklama, çözümleme yetersizliğinin, boşluğunun üstünü örtermişçesine, sözcüğün aceleyle, kolayca sarf edildiğine sıklıkla tanık oluruz. Aynı şekilde, insanlık tarihinin geçmiş dönemlerine özgü yapılar, açık alanlar düşünüldüğünde de, mekân sözcüğünün onları da temsil etmek üzere seferber edilmesinde hiç tereddüt edilmez."(Nalbatoğlu, 2015, s.7)

"Mekân; modern zamanlara ait, içi boş olan kavramsal ve soyut bir nosyondur. İnsanlık tarihinin modern öncesi döneminde ve en eski dönemlerinde böyle bir soyutlama yapılmasına ihtiyaç duyulmamıştır." (Şpat, 2017, s.7)

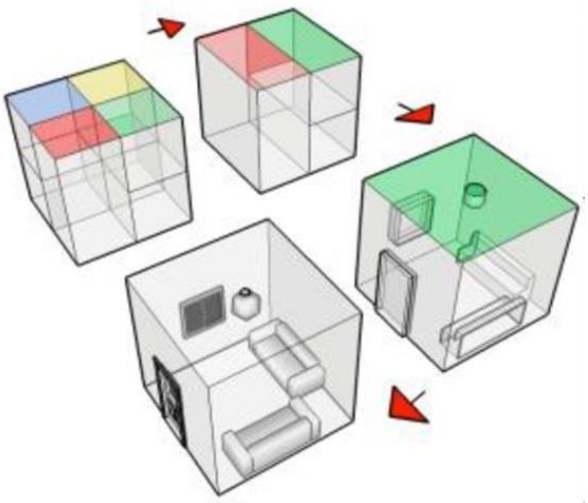
"Yeni nesil mimaride Modern Hareket' in ürünü olan esneklik kavramı, 1950'lerden sonra önem kazanarak, tasarıma "zaman" ve "bilinmeyen" unsurlarını katmış ve işlevsel mimariye yeni bir soluk kazandırmıştır." (Colquhoun, 1990)

Tablo 1: Mekan ile Yeni Bir Mekan Arasındaki Farklılıklar (Şpat, 2017)

> “Tasarımcının zihninde oluşturduğu imgenin başarılı bir şekilde somutlaması kullanacağı yöntem ve araçlara bağlıdır. Doğru yöntemle elde edilen mekân, geometrik biçimlerin dönüşmesiyle gerçekleşir.” (Eceoğlu, 2012, s.90)

Yeni bir mekan oluşturulurken kullanıcının rolü önem taşımaktadır. Endüstri devrinden önce insanların zihinsel, psikolojik duyguları göz önüne alınmadan mekanlar oluşturulmaktayken, siber uzay (insanların İnternet ve benzeri ağlar içinde kurduğu iletişimden doğan sanal gerçeklik ortamını anlatan metaforik bir soyutlama) zamanda bedenselliğin dışında zihinsellik ve sanallık göz önüne alınmaya başlanmıştır. Bir mekanın sanal bir mekan olarak kurgulanması için içerisine yeni bir takım teknolojik fonksiyonların eklenmesinin yanı sıra yeni algı ve anlamların yüklenmesi ile yeni nesil mekanlar olarak oluşturulabilmektedir. Yeni nesil mekanlar tasarlanırken kullanılan sanal tasarım programları ile tasarımcının zihninde kurduğu düşsel imgeyi, kullanıcısına mekanın finalde üç boyutlu olarak nasıl bir şekil alacağını gösterme imkanın sağlaması ile oluşturulabileceği söylenebilmektedir. Tasarımcı önce mekanı düşsel bir imge olarak hayal etmekte ve daha sonra bunu dijital ortama aktarmaktadır. Buna dayalı olarak mekanı hem geometrik açıdan, hem de renk, doku vb. özellikleri açısından gözlemleme imkanına sahip olmasıyla birlikte, mekanı ihtiyaca yönelik kurgulayabilmektedir. Bu şekilde istenilen değişiklikler yapılarak mekan tasarımının oluşturulması hem kullanıcısının beğenisi ve isteği doğrultusunda olmasına, hem de hata payının en düşük seviyeye getirilmesine olanak sağlamış olduğu düşünülmektedir.

Görsel 9: Geometrik Formlardan, Mekan Oluşumuna Tasarım Süreci Örneği (Şpat, 2017)

Yeni nesil mekan oluşturulurken, mekan bütünden özele indirgenerek toplumun ihtiyaçları, istekleri ve kullanım amacına yönelik oluşturulmaktadır. Mekan da kişinin ihtiyaçlarına önem verilmesinin asıl sebebi ise; kullanıcının mekana olan aidiyet duygusunun oluşmasının sağlanmasından kaynaklıdır. Kişinin, kendini bir mekana ait hissetmesi duygusal, fonksiyonel ya da kavramsal bir bağ ile gerçekleştirilebilmektedir. Kullanıcı, kendi için anlam ve değeri olan mekanlar ile duygusal bağ kurmaktayken, ayrıca belirli bir aktiviteyi takip etmek için ise mekan ile arasında fonksiyonel bir bağ kurmaktadır.

> "İç mekan algılaması en temel tanımıyla, bakanın kendisi ile çevresinde gördüklerinin birbirlerine göre konumlarını algılaması olarak tanımlanabilir. İnsan içinde bulunduğu mekan ile sürekli bir etkileşim halindedir. Mekanın bünyesindeki fiziksel etkenler, kullanıcıları sürekli uyarır. Mekan; sınırları, yüzeylerin formu, renkleri, dokusu, anlamı vb. gibi özellikleriyle kavranmaya çalışılır." (Aydıntan, 2001)

> "Form, objenin aldığı biçimdir ve dikdörtgen, kare, üçgen, oval gibi farklı şekillerde olabilir. Üçgenler ve diyagonaller genellikle dinamik özellik gösterip hareketi belirtirken, yatay bir dikdörtgen dinginliği çağrıştırır. Tüm formların düz ya da pürüzlü, parlak ya da mat, yumuşak ya da sert biçimde dokuları vardır. Farklı dokularla sıcak ya da soğuk mekânlar yaratılabilir. Renk ise mekân algısını en yüksek oranda etkileyen tasarım ögesidir. Kırmızı kullanılarak enerji elde edilebilirken, yeşille huzur ve dinginlik sağlanabilir." (Yazıcıoğlu & Meral, 2011)

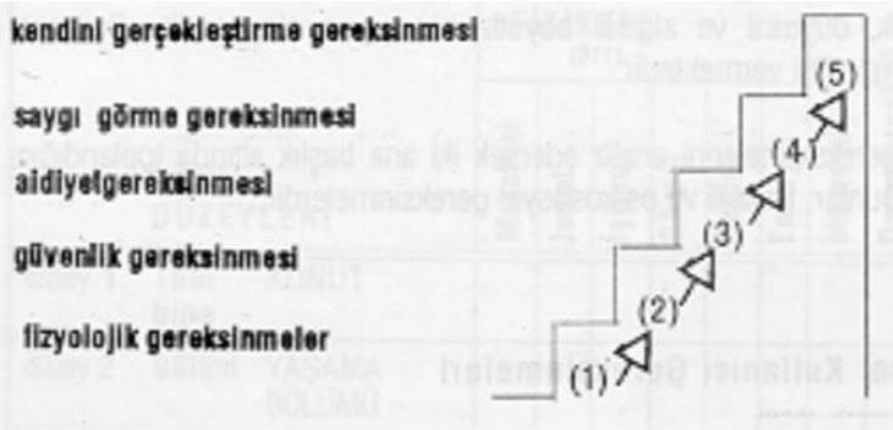
> "Bir mekânı oluşturan mobilya, aksesuar, zemin gibi tüm bileşenlerin görsel etkileri, onların tasarım ögeleri olan; nokta, çizgi, renk, form ve dokunun uyarıcı özelliklerinden etkilenerek bunların her birine anlam yüklenmesiyle oluşur." (Dommelen, 1971)

Yeni nesil mekanlara daha öncede söylenmiş olduğu üzere çok sayıda etki eden faktör bulunmaktadır. Mekanların başlıca etken faktörü insanlardır. Mekanlarda oluşan tasarımlar, fonksiyonlar vb. çok sayıda etken insanların gereksinmeleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

Yeni nesil mekanlar da algının, kişiden kişiye değişiklik gösterebilen bir olgu olduğunu söylemek mümkündür. Sınırlandırılmış bir mekanın yanı iç mekan da algı kapalı bir alanda kullanıcının gördükleri ve üzerinde oluşturduğu hissiyattan ibaret olduğudur. Mekan içerisinde kullanılan malzemeler, eşyalar, mekanın mimarisi, rengi vb. çok sayı da etken faktör kullanıcının alan içerisinde hem psikolojik hem de fiziksel hareketlerini etkilemektedir. Mekanın kullanıcı üzerinde oluşturabilecek etkisine değinilecek olursa; psikolojik açıdan mekanı benimseme, kendini oraya ait hissedebilme ve kullanıcının mekanda kendini rahat veya tedirgin hissetmesi göz önüne alınabilecek iken; fiziksel olarak

ise hareket kısıtlamasının yaşanmaması ön plana alınarak mekanın hem mimari açıdan hem de atmosfer açısından tüm kullanıcılar düşünülerek oluşturulması gerektiğinden söz edilebilmektedir. Mekanın tasarımına başlanırken; mekana kazandırılmak istenen atmosfer çeşitli faktörler ile yapılabilmektedir. Bu faktörlere; mekanın dilini oluşturan formu, rengi, dokusu, malzemesi ve kullanılacak eşyaların bile etki oluşturabilecek olduğundan bahsedilebilmektedir. Ayrıca bu faktörler tek tek değerlendirilecek olur ise; mekanın formu aslında temel aşamadır. Form, mekanın hangi şekilde ve boyutta tasarlanacağı yapı ve imge olarak, yüzey ile birlikte insanlar üzerinde nasıl bir etki bırakılmak istendiği belirlenebilmektedir. Ayrıca dokuya renk faktörü de eklendiği takdirde insanlar üzerinde yaratılmak istenilen algı boyutu da eklenmektedir. Bilindiği üzere her bir rengin insan algısı üzerinde kurduğu farklı duygu değişimleri bulunmaktadır. Buna göre bir mekan tasarlanırken seçilen renk kullanıcıya katılmak istenen duygu değişimi düşülerek belirlenmesi gerektiği söylenebilmektedir. Mekanda algının temeli bu faktörler ile oluşturulmaya başlanarak daha sonrasında, mekana ek günümüzde algıya etki olan en önemli faktör yani teknolojik etkenlerin eklenmesi ile tasarıma devam edilebilmektedir. Mekana temel mimari unsurlar katılması ve teknolojinin de alana entegre edilmesinden sonra, mekana uygun mobilya vb. eşyaların seçilmesi ile tasarım oluşturulabilir ve istenilen algı sağlanabilmektedir.

> "**İnsan gereksinmeleri:** insanların fizyolojik, toplumsal ve psikolojik açılardan rahatsızlık duymadan yaşamlarını sürdürebilmelerine yardımcı olan tüm çevresel ve toplumsal koşullar. Bu gereksinmeler, en temel olandan başlayarak en karmaşık olanlara dek hiyerarşik bir düzen içinde ele alınmaktadır. Fiziksel gereksinmeler (biyolojik gereksinmeler) insan yaşantısına ilişkin en temel gereksinmelerdir. Güvenlik gereksinmeleri (emniyet gereksinmesi)Korku, baskı ve tehlikelerden uzak olma, güven duyma ve gelecekten emin olma, vb. Toplumsal gereksinmeler (aidiyet gereksinmesi)Ait olma, beraberlik, arkadaşlık, grup içerisine girebilme gibi toplumsal etkileşim ile ilgili gereksinmeler. Benlik gereksinmeleri (saygı görme gereksinmesi)Öz saygı ve öz beğeni ile kazanılmış bilgi ve yeteneklerin tanıtılması gibi beğenilme ve saygı görme ile ilgili gereksinmeler. Kendini gerçekleştirme gereksinmesi Önemli bir iş başarma gibi, bireysel potansiyelin gerçekleşmesi ve yaratıcı yeteneklerin kullanılması ile kişisel doygunluğa erişme-tatmin gereksinmeleri." (Üniversitesi, 2005)

Tablo 2: İnsan Gereksinimlerinin Aşamaları (Üniversitesi, 2005)

Yeni nesil mekanlara etki eden insan gereksinimleri, kullanıcılarının mekanda kendilerini fizyolojik ve psikolojik açıdan rahat hissedilecekleri alanlar istemelerinden kaynaklanmaktadır. Mimari tasarıma başlarken kullanıcı gereksinmelerinin ayrıntılı ve doğru olarak belirlenmesi, oluşturulacak yeni nesil mekanların ve fiziksel ortamın kullanıcıya ve mekan içerisinde gerçekleştirilecek eylemlere uygunluğu açısından önem taşımaktadır. Yeni nesil mekanlar tasarlanırken kullanıcı etkenleri göz önünde bulunmalıdır. Bunun sebebi ise; bu etkenlerin mekanı oluşturmasından kaynaklanmaktadır. Mekan etkenlerini, kullanıcı sayısı, mahremiyet, donatım elemanları, mekanın tasarımına ve mekanın hangi eylemde kullanılacağına örneğin; otel veya konut ve çevreninin vermiş olduğu etkilerin dikkate alınmasından kaynaklanmaktadır.

Fiziksel gereksinimler, mekanları insan boyutlarına uygun bir şekilde tasarlanması ve insanların yaşamlarını kolayca sürdürebilecekleri alanların olması gerektiğinden dolayı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca fiziksel gereksinimler içerisinde beslenme, dinlenme, barınma, giyinme, hareket etme gibi fonksiyonları da barındırmaktadır. Fiziksel gereksinimleri özetleyecek olursak tamamen insanların gereksinmesi sonucu mekana yapılan fonksiyonlar ve isteklerdir.

Psikolojik gereksinimler ise; insanların mekan içerisinde kendilerini algısal olarak rahat hissetmeleri açısından mekanda aidiyet ve güven duygusunun oluşması ile birlikte; mekan içerisinde mutlu, huzurlu olmak istemelerinden kaynaklı olarak da ortaya çıktığından söz edilebilmektedir. Fiziksel gereksinimlerde yaşam alanlarının boyutlandırması önemli bir etken olduğu gibi psikolojik gereksinim içinde önem göstermektedir. Boyutlandırmalar ise; insanların davranışlarını rahatça sürdürmesi için gerekli alana ihtiyaç duymaları sonucu

şekillenmektedir. Psikolojik gereksinimlerin toplumsal faktörleri de etkilediğinden de söz edilebilir. Ayrıca insanların topluma iyi görünme çabası da mekan tasarımını önemli derece de etkilemektedir. Bu etki ile birlikte yeni nesil mekanlar daha gösterişli ve teknolojik bir şekilde tasarlanma olanağının oluştuğu söylenebilmektedir.

> "Mekan algısı psikolojisi temel olarak; kişinin mekan içerisinde veya çevresinde kısa veya uzun süreli deneyim kazanması ve bu doğrultuda mekanın hatırlanması ile ilgilidir. Bu deneyim hareket ve zaman kavramına bağlı olarak değişir ve gelişir. Aynı zamanda kişinin mekan içindeki konumunun mekansal ilişkileri çözümlemesi ile de bağlantılı olduğu gözlenmiştir." (Özen, 2006)

Mekan, insanların yaşamlarının öznel ve psikolojik süreçlerinin geçtiği, algı ve deneyimlerin bilince, kişiliğe ve anılara dönüştüğü yerler olarak inşa edilirken, kişilerin mekana yüklediği farklı kimliklerle şekillenmektedir. Kullanıcının mekanı iyi bir şekilde algılayabilmesi için; mekan içerisinde hareket halinde olması ve mekan ile bağlantı kurması kendini oraya ait hissedebilme açısından önem içermektedir. Mekan da geçirilen vaktin süresi de mekana olan algıyı etkilemekte olduğu söylenebilmektedir. Mimari ürünün temel koşulu olan mekan, insanın algısal olarak kendini güvende hissedebileceği sınırları belirlemektedir.

2.1.1. Yeni Nesil Mekânlarda Jenerasyon Algısı

> "Algı dış dünyanın duyumlarla gelen imgesinin bilinçte gerçekleşen tasarımıdır. Nesneler duyu organlarını etkiler. Bu etki bilince aktarılır. Algılama ise duyular yardımıyla bilgi ve tecrübelerin yorumlanma sürecidir. Algılamanın 3 öğesi vardır: Algılayan, algılanan, ortam." (Duman, 2018)

Algı insanların bir mekanda gördükleri imgeleri benimsemesiyle oluşur. Yeni nesil mimari mekanlar tasarlanış amacına uygunluğu, algılanışı ile belirlenir. Algı kavramı için teknoloji yönünden gelişmişlik, yeni nesil mimari mekanın bileşenleri kadar önemlidir. Algı kategorize edilecek olursa; 3 öge olarak incelenebilmekte ve bu üç öge de insanlar tarafından meydana gelmektedir. Yeni nesil mekanlardaki imgeleri algılayan insanların duygu değişimi düşünüldüğünde, jenerasyon algısına bağlı olarak da farklılık gösterebileceği söylenebilmektedir. Bunun sebebi ise; her jenerasyonun istekleri, ihtiyaçları, görüş ve

algısının değişiklik göstermesinden kaynaklanmaktadır.

Jenerasyon algısının yeni nesil mekanlarda ön plana çıkmış olduğu söylenebilmektedir. Yeni nesil mekanlarda jenerasyon algısı insan ile mekan arasındaki bağ sonucunda meydana gelmektedir. İnsanlar arasındaki değişen ve gelişen döneme bağlı olarak beklenti ve ihtiyaçları da değişkenlik gösterebilmektedir. Jenerasyon algısının da gelişen teknolojik etkenler ile birlikte daha baskın bir şekilde ortaya çıkmış olduğundan söz edilebilmektedir. Değişen ve gelişen döneme bağlı olarak algıda farklılığın oluşmasında ki asıl sebeplerden biri insanların istekleridir. İnsanlar teknolojinin gelişmesi ile teknolojik ürünlere yönelmekte ve böylelikle jenerasyon algının oluşmasıyla birlikte çeşitlenmesini de sağlamaktadır. Eski toplum, teknoloji ve tasarıma çok fazla önem vermezken, yeni jenerasyon toplumu ise her geçen gün farklı mekanlar görmekte ve algıyı değiştirmektedir. Bu algı değişimi sonucunda isteklerin de değiştiğine ve yeni nesil mekanların ortaya çıktığına değinilebilmektedir. Yaş grupları ve cinsiyet farklılıklarına göre kişilerin mekandan beklentisi, ihtiyacına vb. faktörler açısından mekana karşı olan algı değişkenlik gösterebilmektedir. Jenerasyon algısı bir örnek ile anlatılacak olursa; genç yaş grubu ile yaş ortalaması yüksek olan kullanıcıların mekana bakış açısı, isteği ve o alanı değerlendirmesi farklılık göstermektedir. Jenerasyon algısı teknolojiyi de içinde barındırarak genç yaş topluluğu daha çok kare kod ile girilen, büyük ekranlar ile tasarlanmış ve renkli mekanları daha çok benimserken; yaş ortalaması yüksek olan kullanıcılar ise; daha sade ve kolay mekanları tercih ettikleri söylenebilmektedir.

> "Mekanı anlamlı kılan en önemli öge insandır. Mekan, öznesi olan insanla varolur ve onunla anlamlanmaya devam eder. İnsan ile iletişime geçtiği her an yeniden üretilir. Bu devingen süreçte mekan; kişiden kişiye farklı yansımalar oluşturmaktadır. Mekana dair oluşan duygular, beğeniler, istek, tercih ve tatmin durumları; davranışsal ve algısal durumlara bağlı olarak farklılaşmaktadır. Churchill'in (1943), 'Önce biz yapılarımızı şekillendiririz, daha sonra yapılar bizi şekillendirir' sözü mekanların insan üzerindeki etkisine ve bu diyalektik sürece vurgu yapmaktadır. İnsan ile mekan arasında dinamik ve çift yönlü etkileşime dayalı bir ilişki bulunmaktadır. Mekan kullanımı ve süreç içindeki değişimleri doğrultusunda algıya ve davranışa dair önemli ipuçları vermektedir. Bu da mekan-özne ilişkisinin iyi bir şekilde analiz edilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Mekansal konforun sağlanabilmesi için fiziksel etmenlerin yanı sıra psikolojik ve sosyal etmenlerin de irdelenmesi önem taşımaktadır. Hem fiziksel gereksinimleri hem de psikolojik ve sosyolojik ihtiyaçları göz önünde bulundurarak yapılan tasarımlar, mekansal konforu arttırır ve kullanımı olumlu yönde etkiler." (Duman, 2018)

> "Louis Kahn (1998); "Mimarlık bu dünya içinde duygusal olarak algılanabilen yeni bir dünya

yaratır" diyerek mekan ve algı ilişkisine değinmiştir (Kahn, 1998). İnsanın mekan algısı fiziksel ihtiyaçların yanında psikolojik ve sosyal ihtiyaçlardan etkilenmektedir. Mekanın uyarıcıları ile de kişilerin algısı şekillenmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere insan ile mekan arasında dinamik ve çift yönlü etkileşime dayalı bir ilişki bulunmaktadır. Bu bağlamda mekandaki fiziksel ve psiko-sosyal kalitenin sağlanabilmesi için mekanın ilettiği mesajların kullanıcı üzerindeki etkisinin anlaşılması önemlidir." (Duman, 2018)

Mimari aslında kullanıcısının iç dünyasını mekana yansıtmaktadır. Bir mekanın oluşumu o mekanı kullanan kişiler tarafından, yaşadığımız dünya içerisine "kendine özgü yeni bir dünya" yaratmak istemeleridir. Ayrıca insanlar için mekanı etkileyen iki faktör bulunmasının yanı sıra; insanların algısına göre mekanlar; fiziksel ve psikolojik olarak da sınıflandırılabildiğine Duman (2018) fikrine dayalı olarak söylemek mümkündür. Her iki faktörde jenerasyon algısına göre farklılık göstermektedir. Fiziksel faktörü jenerasyon algısı ile inceleyecek olursak; yeni nesil toplumun istekleri değişmekte ve daha teknolojik, ayrıca kullanım açısından ise çok sayıda fonksiyonunun bulunduğu alanları istemektedirler. Psikolojik faktör olarak bakılacak olursa ise; yeni nesil toplum eğlenebileceği ve aynı zamanda benimseme duygusunun oluşabileceği yeni nesil mekanlar istemektedirler. Her iki türde de tasarlanan mekanların aslında aynı amaca sahip oldukları söylenebilmektedir. Amaç mekanın vermek isteği mesaj yani algının kullanıcısına geçmesi ile kullanıcı ve mekan arasında doğru bağın kurulması sağlanabilmektedir.

"Dijital dünyaya doğan kuşak bireyleri için mekan kavramı da dijitalleşmiş ve sanal ortama giriş yapmıştır. Bilgi temelli çalışmaların yaygınlaşmasıyla ofis kavramı da çalışanların paylaşımda bulunduğu ve iş birliği yaptığı mekanlar olarak ayak uydurmayı denemiştir." (Harris, 2015, s.429)

Yeni nesil mekanların ortaya çıkışı aslında bir gereklilik sonucundan oluşmuştur. Her geçen günü teknolojinin gelişmesi ile ve teknoloji çağına ayak uydurmuş jenerasyonun istekleri doğrultusunda meydana gelmiş olduğu söylenebilmektedir. Çalışma ortamları, kafeler vb. mekanlarda genç yaş grubunun daha çok vakit geçirmesinden kaynaklı olarak mekanların bu yaş grubuna göre şekillenme ihtiyacı taşıdığı gözlemlenebilmektedir.

Yeni nesil mekanların jenerasyon algısının oluşturmuş olduğu etken ile birlikte zamanın şartlarına bağlı olarak doğan ekonomik faktörlerin de mekan tasarımları üzerindeki etkili diğer bir faktör olduğundan bahsetmek mümkündür. Teknoloji ile gelişen ekonomik koşulların mimari elemanları etkilediği söylenebilmektedir. Teknolojinin gelişimi ile

ekonominin de gelişmiş olması insanların alım gücünün yükselmesi ile doğru orantılı bir şekilde mekanların teknolojik boyut açısından gelişmesi ve yeni nesil mekanların günümüze yaygınlaşarak gelmesinde etkin bir faktör sağladığı gözlemlenebilmektedir.

2.1.2. Yeni Nesil Mekânlarda Ekonomik Etkenler

> "İnsanların kişisel, toplumsal, kültürel, ekonomik gereksinmelerine karşılık verecek nitelikteki yaşam ortamları ile çevrelerini fiziksel mekan ve düzenlemelerle ifade eden yapılarla çevreyi üretme sanatı ve tekniği. İnsanların varlığından beri süregelen çevreye uyum ve çevreyi kendine uydurma içgüdüsü, yerleşik düzene geçildiğinden bu yana 'mimarlık' uğraşını ortaya çıkarmıştır. İnşa etme öncesinde, insanların tarım öncesi göçebe toplumlar olarak yaşadıkları dönemlerde, basit ve temel gereksinmelerin (barınma ve korunma) doğal ve ilkel olanaklarla karşılandığı görülür. Düşmana birlikte karşı koyma ve korunma gereksinimi barınakların birbirine yakınlaşmasına neden olurken, insanların toprağa bağlanmasına ve ilk yerleşim yerlerinin kurulmasına da yol açmıştır." (Germaner, 1997, s. 1255)

Mekan kavramı insanoğlunun varoluşundan beri ortaya konulmaktadır. Mekan, kişinin yaşadığı açık, kapalı veya yarı kapalı olabilecek biçimde ve kişinin yeme, içme, dinlenme vb. ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik oluşturulan alanlardır. Ayrıca mekanlar algı açısından da süregelen bir şekilde eskiden olduğu gibi insanlar üzerinde sağlıklı güven ortamı ve korunaklı alan hissiyatını oluşturduğu söylenebilmektedir. Bir mekan oluşturulur iken; aslında amacı kullanıcının ihtiyaçları olması lazım iken; günümüzde kullanım amacı dışında ekonomik şartlarında göz önüne alınması gerektiği söylenebilmektedir. Eski dönemlerde mekanlar kimi zaman bir çadır, kimi zaman ise barakalardan oluşan kapalı mekanları oluştururken; günümüz şartlarına bakıldığında ise; ekonomik açıdan iyileşme ve teknolojinin gelişmesi ile yeni mekanların ortaya konmuş olduğu gözlemlenebilmektedir. Mekan tasarımları kimi zaman ihtiyaca yönelik yapılıyor iken; kimi zaman ise; ekonomik açıdan gösteriş olarak lüx, süslü, şatafatlı alanları oluşturmuş olduğu söylenebilmektedir. Ekonomik gösterge aslında kişinin topluma ayak uydurma içgüdüsü ve kendini çevreye entegre etme çabası ile de ortaya çıkmaktadır. Bunun sebebi ise; yeni nesil mekanların her geçen gün gelişmesi ve insanların sürekli hep daha iyisini istemesi ile bunu topluma kanıtlamaya çalışma çabasından dolayı ortaya çıkmakta olduğu da söylenebilmektedir.

> " …M.Ö. 1. yüzyılda yaşamış olan Romalı mimar "Vitruvius, De Architectura" adlı yapıtında "mimarlığı, sağlamlık, kullanışlılık, güzellik" olarak tanımlıyordu. ...F. L. Right'a göre; "mimarlık biçim haline gelmiş yaşamdır." Mimarlık toplum yapısına, toplumun gereksinmelerine, ekonomik verilere, teknolojik gelişmelere bağlı olan sanattır." (Hasol, 1998, s. 316)

Mekanların ortaya çıkmasındaki en önemli kurgu mimari düşünce yapısı olduğu söylenebilmektedir. Mimaride mekan oluşturulurken süsten ve gösterişten önemlisi mekanın sağlamlığı, kalitesi ve alanın biçimi olduğu bilinmektedir. Ancak gelişen kültür yapısı ile bu öncelikler kimi zaman ikinci plana atılmaya başlanmış olduğu söylenebilmektedir. Mekanda görsel algının ön plan da tutulmaya başlanmış olduğu da gözlemlenmektedir. Kültürel farklılık ve topluma ayak uydurma çabası dışında buna en önemli faktörün ekonomik şartların değişmesi olduğu söylenebilmektedir. Aslında yeni nesil mekanları ortaya koyan teknolojinin yanı sıra da yeni nesil mekanların gelişmesindeki en büyük ve etken faktörün ekonomik koşullar olduğunu söylemek mümkündür. Ekonominin eskiye nazaran her geçen gün gelişmesi ve iyileşmesi sonucunda yeni nesil mekanlar da gelişerek ortaya yeni teknolojik mekanlar olarak geldiği gözlenebilmektedir.

> "Lefebvre, bunu tüketim mekânından mekânı tüketmeye doğru hareket olarak tanımlar. (Lefebvre, 2014: 355) Buna göre, insanlar, genellikle, sermaye birikim alanıyla, üretim mekânıyla ve üretilmiş mekânla, dolayısıyla katı bir şekilde nicelendirilmiş mekânla örtüşen tüketim mekânını belli bir momentte terk ederler... Başlangıçta toplumsal olup sonra zorunluluk olan moment. Bu durumda "insanlar" niteliksel bir mekân talep ederler. Bu niteliklerin adı, güneş, kar, denizdir. Doğal ya da taklit olmaların pek önemi yoktur." (Lefebvre, 2014, s.355)

Mekanlarda ekonomik etkenler, mekan çeşidine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Mekanın tasarım aşamasına geçilmeden önce belirli bir ekonomik bütçe hazırlanarak başlanması gerektiği kanaatine varılabilmektedir. Mekanların çeşitliliğine, istenilen tasarımına, büyüklüğüne vb. faktörlere dayanarak ekonomik bütçe farklılık gösterebilmektedir. Ayrıca bu faktörler dışında mekanın kullanım amacına göre yani konut olarak veya çok fonksiyonlu bir konaklama mekanının ekonomik etkeni birbirinden çok farklıdır. Konut tasarlarken kullanıcının isteği ve bütçesine uygun olarak ekonomik bir şekilde inşa edilebilirken, konaklama da aynı şey geçerli olmamaktadır. Konaklama mekanlarında insanların memnuniyeti açısından en iyi şekilde tasarım yapılmaya çalışılmakta ve çok sayıda fonksiyon eklenmektedir. Fonksiyon arttıkça ekonomik maliyetler

de artış göstermektedir. Bu ekonomik etkenler konaklama çeşitleri ile de farklılık göstermektedir. Ayrıca bir mekan tasarlanırken kullanılan malzemeleri, teknolojik ürünleri ve tasarımına göre de farklılık gösterdiğinden söz etmek mümkündür.

> "Ekonomik şartların ve mekânsal anlayışın da değişmesiyle birlikte iç mekan, sadece kullanım amaçlarına uygunluğundan öte, bir statü göstergesi haline de dönüşmüştür. Bu gelişmelerle birlikte mekan kullanıcıları, sahip oldukları mekanlardan ne tür duyumlar almak istediklerini belirtip, bunu satın alma gücüne sahip olmuşlardır. Ticari kaygılarla birlikte zaman kavramının önem kazanması ve her şeyin bu ölçülerle değerlendirilmesi, insanların gitgide artan satın alma güçleri, değişen mekansal ihtiyaçlar insan-mekan etkileşiminde algı mekanizmalarının önemini bir kez daha gözler önüne sermektedir." (Yalçın, 2005)

Yeni nesil mekan kavramı zamanın şartlarına göre farklı bir amaç kazanmıştır. Kullanıcıları artık mekanları kullanım amacı dışında gösterişli olması bakımından değişik atmosferler kazandırma çabası içerisinde bulundukları söylenebilmektedir. Yeni nesil mekanlarda sadelikten kaçınılmaya başlanmış gösterişli, süslü mekanlar oluşturmaya başlanmıştır. Bunun asıl sebebi ise; kullanıcılarının çevreye karşı statü açısından kendilerini en iyi, en üst kategori de gösterme çabası olduğunu söylemek mümkün olabilmektedir. Statünün üst segmentlere taşınmasında ki ana sebep gelişen ve iyileşen ekonomik koşullar olduğunu belirtmek mümkündür. Mekan kullanım amacının dışında boyutlarda, fonksiyonlarda ve sadelikten uzak olarak tasarlanmaya başlandığı görülebilmektedir. Yeni nesil mekanların aslında ticari kaygı taşıyarak oluşturulmaya da başlanmış olduğu söylenebilmektedir. Konutlar gösteriş açısından süs ve lüxü barındırarak tasarlanırken, konaklama alanları veya çok fonksiyonlu konaklama alanları ise; toplumun merakını uyandırması açısından da maliyeti yüksek alanları inşa etmek istemelerinden kaynaklı olduğunu söylemek mümkündür.

> "…Böylece, niteliksel olan mekânsal olarak yeniden belirir." (Lefebvre, 2014:355) Fakat bu süreçte, yani tüketim mekânından mekânı tüketmeye doğru harekette ve nitelikselin baskın hale gelmesinde mekânın niteliği ve kullanım değeri saf haliyle kalmaz. Burada yine kâr oranları yüksek sektörlerin gelişmesine imkân oluşur, sanayi ve üretim buraya nüfuz etmeye başlar, "bir doğal yaşam simülasyonu'na" hizmet eder." (Lefebvre, 2014, s.356)

Mekanlar; tasarımına, kapasitesine, kullanım amacına vb. faktörlerine bağlı tasarım ve ekonomik boyutta farklı niteliklere sahip olabilmektedirler. Buna ek mekanlar, kullanılan malzeme çeşitliliği, inşa edilme ve üretim şekilleri vb. faktörlere göre de yeniden şekillenebilir, maliyete sahiptir. Mekan kullanım açısından ticari bir şekilde yani konaklama açısından çok sayıda kişinin bir mekanı kullanılacak olmasına bağlı olarak da ayrı bir faktörü ortaya koymakta olduğu söylenebilmektedir. Bu faktörlerin her biri ekonomik koşulların fazlalığı ve her gelişiminin de teknolojik etkenler ile dijitalleşmeye bağlı olduğu söylenebilmektedir.

Yeni nesil mekanların ticari kaygı açısından uygun maliyetli konaklama alanlarına örnek verilecek olursa teknolojinin gelişmesi ve gereksinimler sonucu ortaya çıkan kısa dönem uygu kabinleri (sleepbox)ları söylemek mümkündür. Uyku kabinleri hem tasarım aşamasında, hem de konaklama aşamasında ekonomik bir etken göstermektedir. Uyku kabinleri tasarlanırken uygun fiyatlı malzemeler seçilerek, fabrikasyon ürünü olarak inşa edilmektedir. Böylelikle maliyetten kazanç sağlanmaktadır. Uyku kabinlerine konaklama açısından bakılacak olursa kullanıcılarına uygun fiyatlı konaklama sunmaktadır. Kabinler tasarlanırken de, hizmet aşamasındayken de ekonomik etkenlere dikkat edilmektedir. Uyku kabinleri ekonomik açıdan uygun fiyatlı olduğundan dolayı çok tercih edilmektedir.

2.1.3. Yeni Nesil Mekânlarda Teknolojik Etkenler Ve Dijitalleşme Algısı

> "Teknoloji çağının başlarından itibaren, ciddi bir ivmeyle gelişme sürecine devam etmekte olan teknoloji, yeni nesil mekân tasarımlarını da doğrudan etkilemektedir. "Teknolojik Çağ" aynı zamanda modernizm ve sonrasında var olan çağdaş yeni nesil mekân olgusunda farklı kavramların doğuşunu da tetiklemiştir. Yeni nesil mekân tasarımına dair her gelişim ve değişim mekân kullanıcılarını ve tasarımcılarının yaşamlarını etkilerken, teknolojik eğimleri de aynı paralelde geliştirmektedir." (Şpat, 2017, s.47)

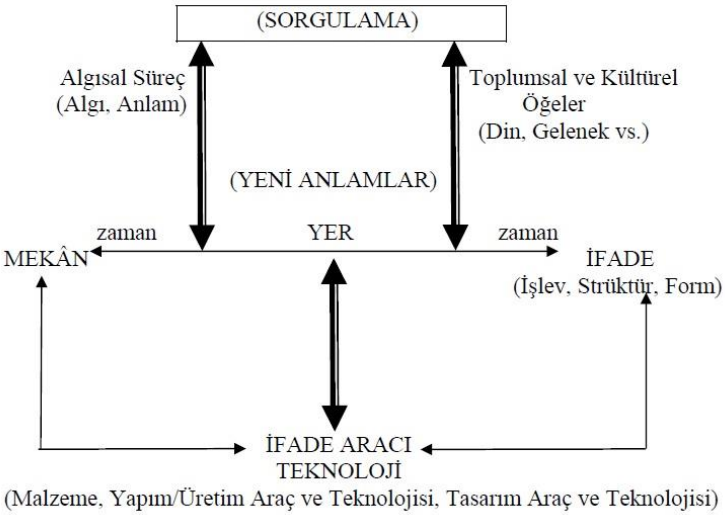
Yeni nesil mekanlar günümüzde hızla gelişmekte olan teknoloji ile tasarlanmaktadır. Yeni nesil mekan kavramına aslında modernizmin katkısının olduğundan da bahsetmek mümkündür. Çağdaş mimarlık kuramlarının mekan tasarımına etkisi ile yeni nesil mekanların ortaya konmuş olduğu belirtilebilir ve bu kuramlar ile teknolojinin

harmanlanması sonucu günümüze gelmesinin yanı sıra sürekli olarak gelişiminin devam etmesi ile yeni nesil mekanları oluşturmaktadır. Ayrıca yeni nesil mekanların günümüzde hemen hemen çoğu mekana entegre olmuş olduğu da gözlemlenebilmektedir.

Gelişen teknoloji ile tasarlanan evler çok sayıda fonksiyona sahip olmakta ve insanların yaşamlarını kolaylaştırmaktadır. Yeni nesil mekanlarda kullanıcının iç mekânı, yaşam alanı, dinlenme alanı, sosyalleşme alanı vb. farklı amaçlar için kullanma kaygısına karşılık olarak doğan esneklik olgusu ile mekan ve mekanın içerisinde barındırdığı donatıların değiştirilebilir ve farklı fonksiyonlara hitap etmesi teknolojik etkenleri meydana getirmektedir. Mekanlarda küçülme, çok fonksiyonlu ve esnek tasarımların teknoloji çağının gelişmesiyle birlikte yeni nesil mekanları ortaya çıkardığından da söz edilebilmektedir.

> "Mekan, her dönemde teknolojinin hem malzeme ve yapım tekniklerine, hem de tasarım ortam ve araçlarına yönelik sunduğu imkanlar doğrultusunda gerçekleşmektedir. Özetle teknoloji, mekanın oluşumu ile ilgili olan tasarım ve üretim süreçlerinin her ikisinde de önemli görev üstlenmektedir. Bu nedenle, çalışmada teknolojinin mekanın oluşumuna yönelik etkisi kapsamının sadece malzeme ve yapım teknikleriyle sınırlı değil, tasarım ortam ve araçlarını da içine alan bir çerçeve çizdiği düşünülmektedir." (Işık, 2008)

Mekanın tasarım sürecine mekana uygun malzeme, yapım tekniği ve teknolojinin de baz alınması ile başlanmaktadır. Bu unsurları tek tek değerlendirecek olursak; malzeme mekanın hem görüntü hem de sağlamlığı açısından uygunluğu için önemli olmaktayken, yapım teknikleri açısından ise; günümüz şartları ve teknolojik etkenler gelişmeye ve ilerlemeye devam ettiği sürece yeni yapım tekniklerinin ortaya çıkabilecek olduğundan söz edilebilmektedir. Güncel yapım teknikleri araştırılmakta ve onlardan yararlanılmasının daha iyi olabileceği de söylenebilmektedir. Bunun asıl sebebi ise; maliyetten ve zamandan kazanç olabileceğini söylemek mümkündür. Teknolojik etkilerin ise; üretim aşamasına katkısı dışında, yeni nesil mekanlarda da yenilikçiliği vurguladığından dolayı önemli bir faktörü bulunmaktadır. Yeni nesil mekanların ana etkeni teknoloji olduğundan dolayı, yeni nesil bir mekan tasarlanmaya başlandığı zaman önde gelen araştırma alanı teknolojik unsurlar olmalı ve mimari ona dayalı olarak yapılmasının gerekli olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 3: Mekanın Yer Üzerinde Deneyimsel Dönüşüm Süreci (Işık, 2008)

Tabloda da görüldüğü ve bahsetmiş olduğumuz üzere; yeni nesil mekan tasarım sürecinin sıralamasında sürekli olarak ana çıkış ifade aracının teknoloji olduğu gözlemlenebilmektedir. Mekan tasarımı alanın gerekliliği, kullanım amacı ve kullanıcının mekana dair isteklerinin sorgulanması ile başlanmakta, mekana katılmak istenilen algı ve toplumun üzerinde bırakacak olan etki düşünülmektedir. Yani mekanda anlam bütünlüğü sağlandıktan sonra yeni nesil mekanın içerisinde günümüz gelişen teknolojisinin etkenlerinden nelerin hangi boyutta kullanımına uygun olacağı tasarlanmaktadır. Bu tasarımlar yine sanal ortamlardan yararlanılarak, üç boyutlu şekilde oluşturularak değerlendirilmeye sunulduktan sonra inşa aşamasına geçildiği söylenebilmektedir.

> "Günümüz toplumlarının yaşayış pratiklerine bakıldığında bilişim teknolojilerinin, mekanları dijital platformlar üzerinde konuşlandırmış olduğu görülmektedir. Kentsel yaşam içerisinde insanların bir araya geldikleri ya da alışveriş, eğlence, dinlence gibi ortak eylemselliklerini yürüttükleri meydanlar mekan tasarımında önemli yere sahipken; meydanların yerini günümüzde sanal ortamlarda oluşturulan platformlar almakta, insanlar zamanlarının önemli kısmını bu ortamlarda geçirmektedirler." (Doğan, 2020)

Günümüz koşullarında; insan popülasyonunun gün içerisinde ki zamanının çoğunu eğlence merkezleri, yeme-içme alanları vb. herkesin dinlenme, eğlenme ve sosyal aktivitelerini geçirebildiği alanlarda harcamakta olduğu gözlemlenebilmektedir. Toplumsal açıdan herkese açık olacak şekilde kullanılan alışveriş ve eğlence merkezleri, yeme-içme alanları, dinlenme alanları vb. mekanların tasarımları hem algısal açıdan, hem üretim

açısından, hem de en önemli faktör olarak teknoloji ve mimari açısından önem içermektedir. Bunun nedenine değinilecek olur ise; en önemlisi tüketici yani kullanıcının beğenisi, algısal ve psikolojik uygunluğu ve mimari olarak teknolojinin de içerisinde bulundurulduğu tasarımların kullanıcılar tarafından uygunluğu yani görselliğin ön planda tutulması dışında kullanım açısından rahat, kolay ve sürekli yenilikleri içerisinde barındırabileceği ortamların tasarlanmasıdır. Ayrıca bahsedilen alanların neredeyse hepsi yeni nesil mekanları oluşturmuş oldukları söylenebilmektedir. Mekanların tasarım sürecinde teknolojik etkenlerin; dev ekranlar, dikkat çekici ışık oyunları, dev platformlar ve teknolojik mimari unsurları vb. ile ön plana çıkmış olduğu gözlemlenmesinin mümkün olduğu söylenebilmektedir.

> "Dijitalleşme ile Teknolojik Çağ'da değişime uğrayan birçok olgu gibi, mekân ve mekân tasarımı da içinde bulunduğu dönem ve dönem özelliklerine göre evrilmiştir. Tasarımcı, yeni nesil mekân tasarımlarken mekân kullanıcısı üzerindeki etkilerini gözlemlemesi mümkündür." (Şpat, 2017)

Mekan olgusu ve tasarımı oluşturulan çağa-döneme göre farklılıklar göstermektedir. Geçmiş dönem konaklamaları ile yeni nesil konaklamalar arasında farklılıklar gözlemlenmektedir. Bu farklılıklar gelişen teknoloji, fonksiyon ve insan algılarından doğmakta olan isteklerden dolayı meydana gelmektedir. Gelişen teknoloji ile toplumun tasarım anlayışı değişmektir. Yeni nesil mekan tasarlanırken, tasarımcı mekanın kullanıcısının isteklerine bağlı olarak mekana çok sayıda yeni fonksiyon ve teknolojik gelişmeler eklemektedir. Ayrıca yeni nesil mekanlar, esnek tasarımlar ile teknoloji çağının gelişme hızı göz önünde bulundurularak oluşturulmaktadırlar.

> "Özellikle günümüzde teknoloji ile aracılanmış mobil iletişim aygıtları, mekansal farklılık, uzaklık ya da mekanın elverişsizliği gibi sınırlılıkları ortadan kaldırarak iletişim ortamını çevrim içi (online) ve çevrim dışı (offline) 'sahalara' bırakmıştır. Böylece mekanların birbirine yakınlığı ya da o mekana ulaşabilmek değil, teknolojik iletişim aygıtlarına ulaşılabilirlik mekana ulaşımı ve iletişimi de mümkün kılmaktadır." (Doğan, 2020)

Teknolojinin günümüzde hayatımızın birçok yerinde odak noktasını oluşturmuş olduğu gibi yaşadığımız, gezdiğimiz, konakladığımız vb. çeşitli amaçlar ile tasarlanan mekanlarımızın da odağında olduğu söylenebilmektedir. Teknoloji bilindiği üzere yeni nesil

mekanlara birçok özelliği kazandırmış olması ile birlikte yine teknolojinin kazandırmış olduğu bir diğer özelliğe değinilecek olur ise; buna mekana uzaktan iletişimin kurulmasını sağlanması olduğu söylenebilmektedir. Bu özelliği ile yeni nesil mekanlara farkındalık sağlanmış ve mekanı diğerlerinden ayrıştırma özelliğinin de kazandırılmış olduğu söylenebilmektedir. Yeni nesil mekanların bu özelliği ile mekana ulaşım kolaylaşmış ve mekana olan sınırlılık kavramı ortadan kaldırılmıştır. Ayrıca kazandırılan bu özelliğe örnek verilecek olur ise; topluma açık mekanlarda yeme-içme alanları, alışveriş ve eğlence merkezleri vb. alanları baz alacak olursak mekan sahiplerinin mekanı uzaktan kontrol edebilme olanağının kazandırılmış olması en basit örneklerden biri olduğu söylenebilmektedir.

Yeni nesil mekanlara bu özelliği sağlayan aslında teknolojinin beraberinde getirdiği mekanlarda kurgulanan dijitalleşme algısının olduğu görülebilmektedir. Dijitalleşme ile her şey uzaktan izlenebilir boyuta gelmiş ve bunlar küçük bir ekrana sığdırılmıştır. Yeni nesil mekanların aslında günümüz koşullarına bakılacak olursa; koşuşturmada yorulan insanların hayatlarını az da olsa kolaylaştırma amacı güttüğünü de söylemek mümkündür.

> "Dijitalleşme ile tasarım sürecinde dijitalleşmenin, bağımsızlığını ilan etmesi, mekânlarda küçülme ve mekân fonksiyonunun birey ihtiyaçlarına göre artması dönemin en baskın özelliklerini temsil etmektedir." (Şpat, 2017)

Yeni nesil mekanlarda dijitalleşme, teknolojik etkenlerde olduğu gibi gelişen teknoloji fonksiyonlarının kullanılması ile kullanıcının isteğine bağlı olarak tasarlanan mekanlardır. Bu dijitalleşme algısına sanal gerçeklik, mekanlarda kullanılan materyallerin son teknoloji ürünü olması vb. çok sayıda fonksiyon dahil olmaktadır. Ayrıca yeni nesil mekanları baskın bir şekilde öne çıkaran özelliğinin teknolojiye yani dijitalleşme algısına bağlı olarak gelişmesi olduğundan da bahsetmek mümkündür.

Yeni nesil mekanlarda dijitalleşme algısına konaklama örneği verilecek olursa; ekonomik uygunluğa örnek olduğu gibi dijitalleşmeye de örnek olabilecek konaklama tipi, uyku kabinlerinden söz edilebilmektedir. Kısa dönem uyku kabinleri olan (sleepbox)lar teknolojinin gelişimi ile dijitalleşme algısının yaygın olarak kullanılması ve kullanıcılarının gereksinimi sonucu ortaya çıkmasının yanı sıra kolay üretilebilir ve ekonomik açıdan da uygunluk sağlayabilen konaklama mekanlarını oluşturmuş olduğu söylenebilmektedir.

2.2. Yeni Nesil Mekanlarda Kısa Dönem Konaklama Üniteleri Uyku Kabinleri Yaklaşımı

Yeni nesil mekan olgusu ile tasarlanmış ve tüm insan popülasyonun kısa dönemli konaklayabileceği alanlar olarak günümüzde bilinen ve yaygınlaşmaya başlayan konaklama türlerinden yani uyku kabinlerinden söz edilebilmektedir. Uyku kabinleri için yine dönemin ihtiyacı sonucunda, teknoloji ve ekonomik faktörlerde göz önüne alınarak tasarlanmış konaklama alanlarının olduğundan bahsedilebilmektedir.

Kısa dönemli uyku kabinlerinin üretiminden kısaca bahsedilecek olur ise; gelişen teknoloji ile fabrikasyon ürünü olarak üretim yapılmakta ve metropolleşen kent ölçeği örnek alınarak tasarlanan bir kule etrafına araçlar yardımı ile getirilen kısa dönemli konaklama ünitelerinin yani kabinlerin konumlandırılması sonucu oluştuğundan söz edilebilmektedir. Ayrıca kabinlerin üretim tekniklerine değinirsek; kabinler teknolojik olarak tasarlanmakta ve kulelere gelmeden önce elektrik tesisatı vb. çoğu donanımsal özelliklerin kazandırılarak getirildiği bilinmektedir. Gelişen teknoloji ile bunun gibi birçok fonksiyonu içerisinde barındırmakta olduğu da söylenebilmektedir. Kabinler gerekli zamanlarda arttırılabilmekte iken; gerekli olduğu zaman da ise azaltılabilmektedir.

Uyku kabinleri günümüz teknolojisi ile gelişerek kapsül kuleler dışında da çeşitli seyahat alanlarında da görülmeye başlanmıştır. Kısa dönemli uyku kabinleri kuleler de olduğu form ve işlev haricinde geliştirilerek yeni işlevler ve özelliklerin kazandırılması ile üretilmeye başlanmıştır. Böylelikle kabinler yeni tasarım ve ölçüleri ile seyahat alanları vb. çeşitli mekanlarda da görülmeye başlanmıştır. III. Bölümde uyku kabinlerinin çıkış noktası ile başlanarak, dünya çapında bulunan örnekleri üzerinden kullanıcı ile olan yaklaşımları ve özelliklerinden detaylı bir şekilde bahsedilmektedir.

2.3. Bölüm Sonu Değerlendirmesi

Mekan kavramı, kullanıcısının sosyo-kültürel yapısına, beğenisine, isteklerine vb. birçok benliğini tarif eden özelliklerine bağlı olarak değişmekte ve şekillenmektedir. İnsan ve mekanın aslında birbirine bağlı olarak şekillenebilen bir ilişkiye sahip oldukları söylenebilmektedir. "Yeni insan, yeni bir mekan" kavramından yola çıkılacak olur ise; mekan ile kullanıcı arasındaki tasarım sürecini özetlemek mümkün olabilir. Bu etkileşime ek olarak mekanın şekillenmesine yardımcı diğer faktörler ise; günün koşul, şart ve ihtiyacından kaynaklı olduğundan da söz edilebilmektedir. Mekan tasarımının böylelikle çeşitlenebilir, değişebilir ve yenilenebilir bir konumda bulunduğuna değinilebilmektedir. Mekanın kullanıcısı dışında şekillenmesi mimari odaklı olarak da değişebilmektedir. Mekanda tasarım sürecinde kullanılan yapım teknikleri de mekanın şekillenmesinde önemli bir rol izlediği söylenebilir. Yapım tekniklerine, mekan kurgusu, tasarım yaklaşımı, yapı elemanları, malzemelerin üretim şekilleri ve farklılıkları gibi çok sayıda sistematik şekilde ilerleyen inşa aşamalarına da değinilebilmektedir. Tasarım aşaması, yine mekan ile bağlantılı olan kullanıcı sayesinde fark göstermekte ve kullanıcının beğenisi ile istek durumuna göre değişebilmektedir. Mekanın kullanıcının isteğine göre şekillenebilir olduğundan daha öncede söz edildiği üzere; aslında o mekanın kullanım amacına göre de boyut aldığı da söylenebilmektedir. Bu yüzden her mekanın kendine özgü bir duygu bütünlüğü bulunmaktadır. Duygu bütünlüğü mekan oluşumunu etkileyen tüm faktörler ile ortaya çıkmaktadır. Buna mimari tasarım boyutu, kullanıcının üzerinde kurmuş olduğu etki vb. etkenler örnek verilebilmektedir. Mekan kavramı aslında belirlenen sınırlar ve amaçlar içerisinde oluşturulmaktadır. Yani mekan istenilen boyutta ve alanda tasarlanabilmektedir. Bu kimi zaman sınırlı dört bir yanı kapalı olabilirken, kimi zaman yarı kapalı, kimi zaman ise açık bahçe vb. alan kısıtlamaları yapılarak mekanlar oluşturulabilmektedir. Kullanıcıların mekan kullanımı açısından ve görsellik açısından mekanı nasıl görmek istediği ve alanları nasıl değerlendirmek istediğine bağlı olarak seçimlerini yapmalıdır. Bir mekana bu faktörlerin eklenmesi ve mekana estetik bir boyut kazandırılmasıyla aslında o mekanı belirli bir yapıya ve mimari değere hitap eder şekle getirilmiş olduğu söylenebilmektedir.

Mekanlara anlam ve işlev katan kullanıcılar yine mekana teknolojiyi ile birlikte dijital etkenlerinde eklenmesi ile yeni nesil mekan kavramını ortaya koymuş oldukları söylenebilmektedir. Günümüz koşulları ve gelişen teknolojiye bağlı kalarak yeni nesil mekanların ortaya çıkmış olduğunu söylemek mümkündür. Yeni nesil mekanın aslında

deneyselliğin bir bütünü olmasının yanı sıra ihtiyaca yönelik de ortaya çıkmış olduğundan söz edilebilmektedir. Yeni nesil mekanlar da; mekan yine temel tasarım faktörlerine bağlı kalarak inşa edilmesine ek olarak içerisine teknolojik etkenlerin harmanlanması ile ortaya konmaktadır. Bu bağlamda yeni nesil mekânın başarısı ve bütünlüğü mekânsal elamanlar ile teknolojik etkenlerin doğru orantıda ve yine doğru kurgulamaya bağlı olacak şekilde uygulanmasından kaynaklanmaktadır. Mekan tasarımına teknolojinin de eklenmesi ile mimari tamamen farklı bir boyut kazanmıştır. Yeni nesil mekanlar, aslında başka bir deyişle "akıllı mekânlar" olarak da nitelendirilmektedir. Teknolojinin mekan kurgusuna katmış olduğu fayda dışında, mimarinin kurgulama yani tasarım aşamasına da faydalı olmuş olduğu görülebilmektedir. Mekanda tasarım katkısına değinilecek olursa; belirlenen mekanın tasarımı yapılırken mekanı sanal ortamlarda inşa edilmeden önce görebilme ve deneyimleyebilme olanağı kazandırmış olduğu söylenebilmektedir. Bu sayede tasarımcının alanı kullanıcının beğenisine sunabilmekte ve isteğine karşı revize edebilme olanağına sahip olmaktadır. Teknolojinin yenilenebilir olduğu gerçeği ile tasarım yöntemlerinin de her geçen gün gelişebilir olduğu ve çeşitli animasyon yöntemleri ile de sunumların yapılabilir olduğu görülmektedir.

Mekan üzerinde kullanıcının etkisinden daha öncede birçok kez bahsetmiş olduğumuz üzere, mekanın kullanıcı üzerinde oluşturduğu etkiye değinildiğinde tasarımda tercih edilen renk, malzeme, doku, mimari tasarım vb. birçok etken ile algı oluşmaktadır. Algı kişiden kişiye farklılık gösterebilen bir etkendir. Bunun sebebi ise; kullanıcının istek, beğeni ve mekandan beklentisine yönelik değişikliklerin olmasından kaynaklanmaktadır. Algı kullanıcılarının dikkat durumu, beğeni durumu, psikolojik durumu vb. etkenlere ve kullanıcının detaycı bakışı ile yüzeysel bakış açısına sahip olanı ile de değişkenlik gösterebilecek etkenlere sahip olduğu söylenebilmektedir. Yani algının bakma ve görme ile direk ilişkili olduğu da söylenebilmektedir. İnsanların psikolojik yönü ile algı göz önüne alınacak olursa; mekan kısıtlandırılmasının önemi büyük rol oynamaktadır. Mekanda kısıtlandırma kimi zaman açık mekan olup nesneler ile yapılabilerek insanlar üzerinde güvenli bir algı oluşturulabilir iken kimi zaman ise; tamamen kısıtlandırılarak insanlar üzerinde klostrofobik bir algı oluşturulabilmektedir. Bundan dolayı da mekanın şekillendirmesine dikkat edilmelidir.

Yeni nesil mekanların oluşmasındaki bir diğer en önemli faktör ise ekonomik etkenlerin teknoloji gibi her geçen gün gelişip, iyileşmesinden de kaynaklanmaktır. Teknolojinin gelişmesi ve bunun mimariye entegre olması ile ekonomik faktörlerinde önem

kazandığından bahsedilebilmektedir. Teknolojik etkiler yeni nesil mekanlarda kullanıcı üzerinde mekan algısı haricinde dijitalleşme algısını da oluşturmaktadır. Dijitalleşme algısından bahsedilecek olur ise; yeni nesil mekanların insanlar üzerinde kurmuş olduğu algıya teknolojinin de dahil olması ile ortaya çıkmış olduğundan söz edilebilmektedir. Algı mekanlarda kullanılan elektronik mimari elemanlar, dev ekranlar, sanal gerçekliği deneyimlenebilecek teknolojik elemanlardan kaynaklı olarak oluşturulmaktadır. Özetle; yeni nesil mekanlarda dijitalleşme aslında günümüz şartlarını ele alarak teknolojinin gelişimi, ekonomik şartlar ve kullanıcıların her zaman iyi olanı, yeni olanı tercih etmesinden kaynaklı olarak ortaya çıkmış olduğu söylenebilmektedir.

BÖLÜM III: KISA DÖNEM KONAKLAMA ÜNİTELERİ: UYKU KABİNLERİ

3.1. Uyku Kabinlerinin Oluşumları Ve Biçimlenişleri

Kısa dönemli konaklama alanları olan uyku kabinlerinden daha öncede bahsetmiş olduğumuz üzere; yeni nesil mekan olgusu ile ortaya çıkan ve ihtiyaç sonucu şekillenerek günümüze geldiğinden söz edilebilmektedir. Kabin konaklama alanları yeni nesil mekan konaklamanın en bilindik örneklerinden biri olduğu söylenebilmektedir.

> "Kullanıcı ihtiyaçları kullanıcının bir mekân içinde yaşamını toplumsal psikolojik ve fizyolojik rahatsızlıklara uğramadan sürdürebileceği olanaklar sağlanmalıdır. Bu tür yapılar genellikle fabrikasyon olarak üretilmektedir. Fakat kullanıcıların ihtiyaçları doğrultusunda, iklim ve işlev gibi unsurların etkisiyle; özel tasarım mobil konutlar da üretilebilmektedir. Taşınabilir olması nedeniyle tasarım sürecinde daha akılcı ve pratik çözümlere olanak sağlayabilmektedir. Bu mekânlar, görünümleri ve işlevleri açısından daha özgürlükçü tasarımlar olarak tanımlanmaktadır. Fakat taşınabilir olması ve başka bir alana taşınması durumunda bu tür mekânlardan aynı verimi alabilmek için; doğru kararlarla, ihtiyaçlara en uygun tasarımların yapılması önemlidir. Günümüzde mimari kaygıların artması ile bu mekânların tasarımı üzerinde daha da yoğunlaşılmıştır. Teknolojin gelişmesi ile birlikte elde edilen imkânların, bu mekânlar üzerinde her geçen gün daha akılcı, işlevsel, ergonomik ve estetik unsurları içeren tasarımlar geliştirilmesine neden olmuştur." (Tuncel, 2007)

Kısa dönem konaklama ünitesi olgusunu doğuran bir diğer ve önemli etkenin de kullanıcıları olduğundan bahsedilebilirken; ayrıca kabinlerin kullanıcıların hayatlarını kolaylaştırabilecekleri alanların oluşturulmasını hedeflemiş oldukları söylenebilmektedir. Bunu yaparken kabin tasarımını insan fizyolojisine uygun ve herhangi bir psikolojik etkenin kullanıcı üzerinde oluşturabilecek olumsuz faktörün olmamasını amaçlamıştır.

Kısa dönem konaklama ünitelerinin üretim şekilleri de diğer konaklama yapılarından ayıran özelliği gelişen teknolojiyi ile fabrika ürünü olarak üretilmiş ve kabinleri malzeme açısından da çok sayıda çeşitliliğe sahip olduğu söylenebilmektedir. Kabinlere bu yönleri ile hem ekonomik üretim olanağı sağlama, hem de "yenilenebilir, sürdürülebilir ve hareket" ettirilebilir fonksiyonlarının kazandırılmış olmasından söz edilebilmektedir. Ayrıca kabinlere kazandırılmış olan hareket özelliği ile taşınabilirliği, hareket edilebilirliği, istendiğinde veya ihtiyaca yönelik eklenip çıkarılabilme özelliklerini de meydana getirmiş

olduğu da görülebilmektedir. Kabinlerin ihtiyaca yönelik arttırılabilme özelliği ile kabin olgusuna mimari açıdan bakmak gerekirse üretim kaygısını da ortadan kaldırabildiğini düşündürebilmektedir. Konaklama ünitelerinin bu özellikleri, tasarımcılarının akılcı ve pratik çözümler oluşturulabilecek alanları hedeflemesi ile tasarımlarını ortaya koymuş oldukları bilinmektedir.

Uyku kabinlerinin, diğer konaklama ünitelerine kıyasla bir diğer farkındalığı ise; çağımızın önemli bir parçası olan zamanın, dolayısıyla hız faktörünün hayatımızdaki yeri düşünüldüğünde; yenilenebilir olma özellikleri ile sürekli gelişip, değişebilme avantajlı olduğu söylenebilmektedir. Kabinler teknolojinin gelişmesi ile yenilenebilirliğin dışında kullanıcı popülasyonunun beklentisine bağlı olarak da işlevsel ve estetik unsurlar açısından da geliştirilebilir bir konumda bulunmaktadır. Kabinlerin bu yönü her geçen gün konaklama ünitelerine yeni bir dil kazandırmaya başladığına da değinilebilmektedir.

Görsel 10: Nakagin Kapsül Kulesi (Başgül,2017)

"Uyum sağlayan, büyüyen ve değiştirilebilen yapı tasarımına odaklanmasıyla bilinen bu eşsiz apartman ve kuleler, Kisho'nun **Metabolist mimarlık akımının** ilk örneğidir. Bu fikirler ilk olarak 1960'da Dünya Tasarım Konferansı'nda ortaya çıkmıştır." (Başgül, 2017)

"Yeni toplumsal ilişkilerin üretimini engellemek için zamanı indirgemeye, yeniden- üretebilir ve tekrarlanabilir olan yasası altında, mekân ve zaman içindeki farklılıkları ortadan kaldırmaya gerek duydu." (Lefebvre, 2014, s.330-31)

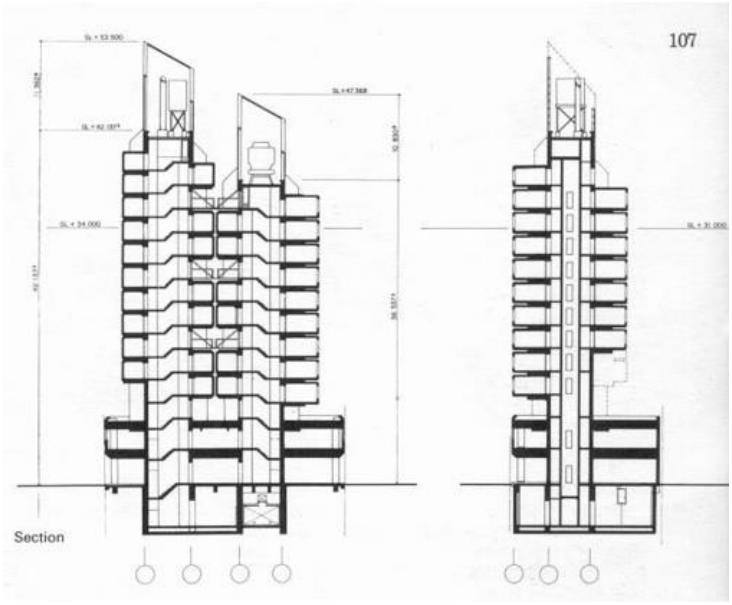
"Lefebvre'nin "mekânın içinde şeylerin üretiminin yerine mekânın üretimine geçiş" saptaması bu bağlamda değerlendirilmelidir." (Lefebvre, 2014, s.319)

Görsel 11: Nagakin Kapsül Kulesi-İç Mekan Görüntüsü (Şpat, 2017)

Kısa dönemli uyku kabinlerinin ortaya çıkışları 60'lı yıllarda birçok sayıda fikri ortaya koymuş ve mimarinin büyük ölçekte şekillenebilmesinde yardımcı olmuş olan düşünce akımlarına dayanmakta olduğu söylenebilmektedir. Çağdaş mimari topluluklarında birçok mikro konaklama fikri ortaya atılmış olduğu bilinmektedir. Uyku kabinlerinin ise; yine o dönemin düşünce akımı olan 'Metabolist hareket akımının' tasarlamış ve sunmuş olduğu projelerinden etkilenerek ortaya çıkmış olduğu söylenebilmektedir.

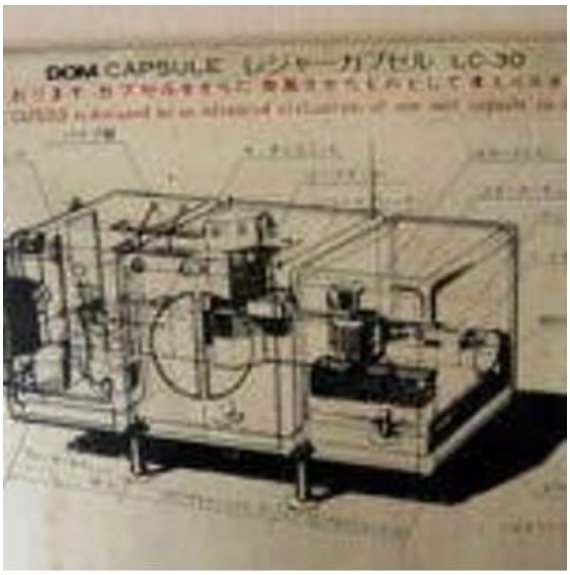
Uyku kabinlerinin ortaya çıkmasında ki en önemli faktörün aslında zamandan kazanç ve yeniliklere açık olduğu söylenebilmektedir. Lefebvre (2014) de savunmuş olduğu üzere, "yeniden-üretebilir ve tekrarlanabilir" den yola çıkılacak olur ise; kabinlerin gelişen mimari ve teknoloji altında zaman kaybetmeksizin yenilenebilir ve seri üretilebilir fonksiyona sahip oldukları söylenebilmektedir. Mekanların, zamanın getirmiş oldukları yenilikler ile aynı paralelde yenilebilir olması gerektiğinin hedef olarak gösterildiği savunulduğundan bahsedilebilmektedir. Amaca uygunluğun sağlanabilmesi açısından, uyku kabinlerine endüstriyel olarak seri üretilebilme özelliği katılmış ve bu da kabinlere dönemin beklentilerine göre değişebilirlik ve yenilenebilirlik özelliği kazandırmış olduğundan da söz edilebilmektedir.

Görsel 12: Nakagin Kapsül Kulesi (Tol, 2013)

> "Archigramın ana temasını oluşturan göçebe yaşam, tüketim kültürü gibi dönem karakterini benimseyen bu kapsüller, modern şehir göçebesinin tüm ihtiyaçlarını karşılayabilir kapasiteye sahiptir. Ayrıca geleceğin teknolojileri göz önünde bulundurularak kapsüller taşıyıcı sistemden bağları koparılarak esnek ve değiştirilebilir özelliklere sahiptirler." (Veral, 2015, s.92- 93)

Uyku kabinlerinin yine bir diğer düşünce akımı olan ve yine aynı düşünce yapısını yani ütopik bakış açısına destekleyici tasarımlar ortaya koyan Archigram düşünce grubundan da etkilenmiş olduğundan da bahsedilebilmektedir. Ayrıca, Archigram'ın göçebelik fikrinden esinlenerek kabinlere hareketlilik özelliğini kazandırmış olduğuna Veral (2015) fikrine de dayalı olarak söz etmek mümkündür. Uyku kabinleri için; çağdaş dönemin düşünce fikri ele alınarak günümüz gelişen ekonomik, teknolojik ve çoğalan insan popülasyonu gibi etkenler ile günümüze göre şekil alarak üretim yapılmış olduğu söylenebilmektedir. Uyku kabinleri belirli bir sistem tasarlanarak üretime geçmiş ve bu sistemin belli bir taşıyıcı etrafına konumlanabilecek çok sayıda, ihtiyaca göre değişebilen hareketli kabinlerin yerleştirilmesi olduğu bilinmektedir. Kabinlere bu sistem ile daha önce de değinilmiş olduğu gibi en önemli özellikleri olan hareketlilik, esneklik, değişebilirlik ve yenilenebilirlik özelliğinin kazandırılmış olduğu söylenebilmektedir.

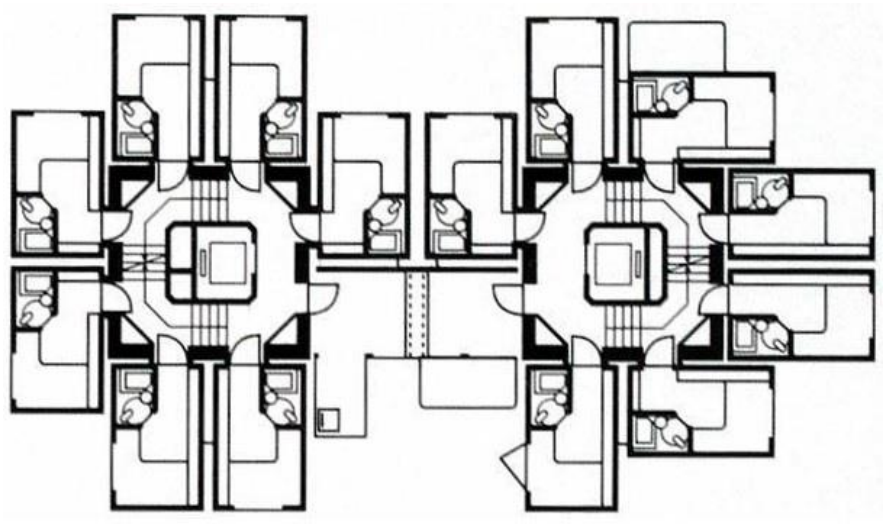

Görsel 13: Nakagin Kapsül Kulesi (Başgül, 2017)

> "Kurokawa'nın geliştirdiği teknolojiyle her kapsül çekirdeğe sadece 4 yüksek-gerilim cıvatayla bağlanarak kapsüllerin sökülüp değiştirilebilmesine izin verir. Her kapsül 4 x 2.5 metre boyutlarındadır ve bir insana rahatça yaşanılabilecek bir alan sağlar." (Başgül, 2017)

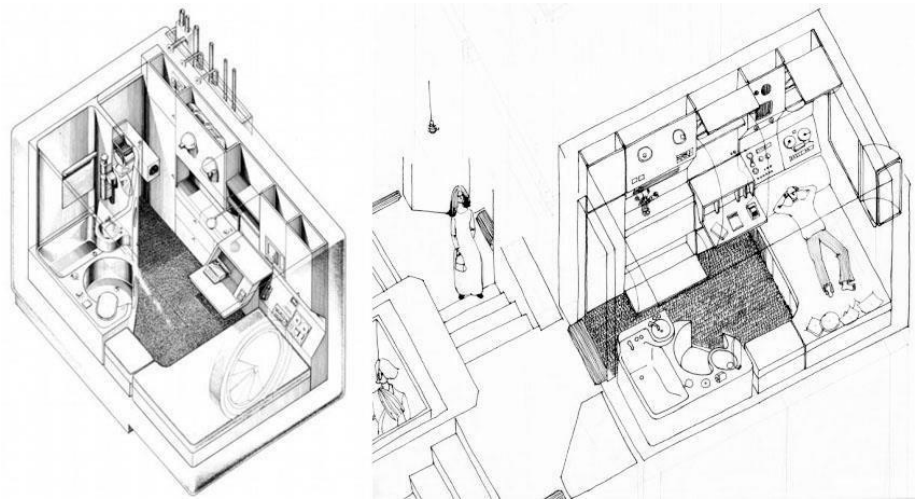
Uyku kabinlerinin en bilinen ve yeni nesil mekan dönemin en popüler mikro konaklama örneğinin tasarımcısının "Kurokawa" olduğu bilinmektedir. Bunun yanı sıra Kurokawa'nın tasarlamış olduğu "Nagakin Kapsül Kulesi" ile yeni nesil ve kısa dönemli konaklama kabinlerinin en bilineni olduğu da söylenebilmektedir. Kabinler tasarım aşamasında iken; insan antropometrisi göz önüne alınarak yani kabinlerde konaklayabilecek insan popülasyonun ortalama boyutları etken olarak oluşturulmuş ve buna bağlı olarak kapsüller insanların yaşamlarını rahatça sürdürebileceği formda ve boyutta üretilmiştir. Kapsüller esnek ve değişebilir tasarıma sahip olarak, sökülebilme ve takılabilme özelliğine sahiptirler. Bundan dolayı kapsüllerin monte edilme işlemi kolay sökülüp takılmasına yönelik belli yükseklikte ve cıvatalarla birbirine bağlanabilme ve sökülebilme özelliğine sahip olarak tasarlanmışlardır.

Nagakin kapsül kulesi dönemin bilinen en popüler ve ilk kapsül kulesini oluşturması ile birlikte, kule tasarımının kullanıcıların istekleri yönergesinde şekillenmiş olduğu da bilinmektedir. Kabinlerin yerleşim düzeninin kullanıcılarına rahat bir ortam sağlanması amacı taşıyarak tasarlanmış olduğu söylenebilmektedir. Kulenin kat planı incelenerek bunun nasıl mümkün kılındığı gözlemlenebilmektedir.

Görsel 14: Nagakin Kapsül Kulesi-Kat Planı (Şpat, 2017)

Nagakin kapsül kulesinin kat planına bakılacak olursa; sirkülasyon alanlarının her bir kapsül konaklamanın birbirlerinden beş basamak ile ayrıştırıldığı görülmektedir. Bu basamaklar kapsüllerin kullanıcıları üzerinde psikolojik olarak düşünülecek olur ise; mahremiyet duygunu uyandırmaktayken, mimari açıdan bakılacak olursa da bir diğer kapsüle geçiş için kolaylık sağlanmak istendiği söylenebilmektedir. Nagakin kapsül kulesinin yine kat planına bağlı olarak; 2 blok ve 1 hol şeklinde tasarlanmış olduğu görülebilmektedir. Kulenin her bloğunda 6 adet uyku kapsülü ve 1 adet asansör olmakla birlikte, hol kısmında ise yine 2 adet uyku kapsülünün konumlandırılmış olduğu görülmektedir. Ayrıca bloklar arası paravanlar yardımı sınırlandırılmış olduğu da söylenebilmektedir. Her bir uyku kapsülünün içerisinde kendine özel penceresi bulunacak ve tüm kapsüllerin boyutları eşit olacak şekilde tasarlanmıştır. Ayrıca kapsüller hareket ettirilebilmeleri açısından esnek ve değişebilir özelliğe sahip olarak üretilmiştir. İhtiyaca yönelik kimi kapsülün yatay, kimisinin ise dikey biçimde yerleştirilebilir, istendiği takdir de kapsüller hareket ettirilebilir ve düzenleri değiştirilebilir şekilde kurgulanmış oldukları da söylenebilmektedir. Bu mekan kurgulamaları alan hesaplamaları yapılarak sirkülasyonun kolayca sağlanabileceği, kapsülde hareketin rahat bir şekilde sağlanabilmesi ve en uzak kapsülün bile asansöre veya yangın çıkışlarına rahatça ulaşabilecek şekilde ayarlanmış olduğu da gözlenebilmektedir.

Görsel 15: Nagakin Kapsül Kulesi Üç Boyutlu Çizimi (Şpat, 2017)

Nagakin kapsül kulesinde bulunan uyku kabinlerinin iç mekan düzenlenmesine bakılacak olursa; uyku kapsüllerinin arasında bulunan ve daha öncede planda gözlenmiş olduğu üzere beş basamaklık kot farkları oluşturulacak şekilde mekan organizasyonu yapılmıştır. Her bir kot farkında bir yani her bir beş basamakta bir uyku kapsülünün konumlandırılmış olduğu söylenebilmektedir. Nagakin kapsül kulesi adından ilk kapsül otel olarak bahsettirmesine rağmen, kullanıcının ihtiyaçları doğru şekilde tespit edilerek tasarlanmıştır. Bu açıdan bakılınca her katta bir kapsülün olması kullanıcı mahremiyeti açısından rahatlık sağlamakta ve kişi kendini güvende hissetmekte rahat hareket edebilmektedir. Her kapsül mekanında kendine özel; dairesel bir pencere, sabit bir yatak oluşmakta, içerisinde TV, radyo, uyarıcı alarm sisteminin bulunmasının yanı sıra kapsül içerisinde rahatça hareket edilebilecek alan bulunmaktadır. Ayrıca her kapsül modülünün iç mekan organizasyonunun, kapsüllerin kuleye bağlanma düzenine bağlı olarak değişiklik gösterebildiği de söylenebilmektedir. Bunun sebebi ise; daha önce de değinildiği üzere ihtiyaca yönelik dikey veya yatay konumlandırmadan kaynaklı olduğu da söylenebilmektedir.

Standart Bir Bireyin Günlük Aktiviteleri	Yaşam Alanının Karşılayabildiği İhtiyaçlar	İnsanlarla Birebir İletişim Kurarak Gerçekleşen Aktiviteler	İhtiyaçlarımızı Yaşam Alanında Karşıladığımız Varsayıldığında Sosyalleştiğimiz Aktiviteler
Yeme-İçme-Uyuma-Tuvalet	+	-	-
Çalışma - Toplantı	+	-	-
Alışveriş	+	-	-
Fatura Ödeme	+	-	-
Arkadaşlar - Aile İle Görüşme	+	-	-

Tablo 4: Nagakin Kapsül Kulesinde Yaşayan Bireyin Yalnız ve/veya Sosyal Aktiviteleri (Şpat, 2017)

Kapsül oteller ile diğer konaklama çeşitlerinin "Tablo 4'e" bakılarak karşılaştırıldığı takdir de kapsüllerin diğer konaklama alanlarına göre daha az fonksiyona sahip olduğu gözlemlenmektedir. Kapsüller diğer konaklama çeşitlerinin sağladığı havuz, deniz, eğlence alanları vb. sosyalleşebilecek alanları bünyesinde bulundurmamaktadır. Ancak uyku kapsüllerinin diğer konaklama alanlarına karşıt olarak; kısa süreli konaklama ve ekonomik açıdan uygunluk gibi avantaj sağlayabilen konaklama çeşidi olduğu söylenebilmektedir. Uyku kapsül otellerinin sosyalleşme açısından pek fazla imkan sağlayamaması açısından bakılacak olursa da insanları negatif yönde etkileyebilecek dezavantajının bulunduğuna da değinilebilmektedir. Buna karşıt olarak söylemek gerekirse uyku kabinleri aslında aktivite veya sosyal amaçlı olmanın dışında dinlenme ve ihtiyaca yönelik kısa süreli konaklama alanları olarak tercih edildiklerini söylemek mümkündür.

Uyku kabinlerinin en bilinen ve popüler olan tasarımı Nagakin Kapsül kulesinin tasarımcısı Kisho Kurokawa yine dönemin bir diğer bilinen konaklama ünitesi olarak konuşulan "Capsule In Osaka'nın" tasarımını oluşturarak da kendinden söz ettirmiştir. Ancak, Capsule In Osaka'yı, Nagakin Kapsül Kulesinden ayıran en belirgin özelliği olarak tasarlanmış ilk kapsül otel konseptinde olduğudur. "Capsule In Osaka"nın da yine Nagakin gibi Japonya da konumlandırılmış olduğundan da söz edilebilmektedir.

Görsel 16 - 17: Capsule Inn Osaka by Kurokawa, 1979 (Gibert, Naziaty, & Zuraini, 2018),(Crossley-Baxter, 2021)

> "İlk gerçekleşen kapsül oteli olan "Capsule In Osaka", Kurokawa tarafından 1979 yılında Osaka'da tamamlandı. Kurokawa, daha önce bir apartman binası olan mevcut bir binayı 410 kapsülle donatmış ve bir otele dönüştürmüştür. Otel günümüzde hala çalışmaktadır. Uyku kapsüllerinin özgünlüğü mutlak minimaldir. Kapsüllerin boyutları; 950 mm yüksekliğinde, 950 mm genişliğinde ve 1.910 mm derinliğindedir. Bu çok sınırlı alana rağmen, hepsi dahili mini televizyon, radyo ve çalar saat ile tam olarak donatılmıştır." (Gibert, Naziaty, & Zuraini, 2018)

Bilindiği üzere Metabolist hareket akımı öncülerinden olan Kisho Kurokawa, Nagakin kapsül kulesinden sonra adını ilk kapsül otel olan "Capsul In Osaka" ile tekrardan duyurmuş ve otelin tasarımları ile ön plana çıkmıştır. Capsul In Osaka'nın en önemli özelliği dünyada üretilmiş ilk kapsül otel olmasıdır. Capsule In Osaka daha önce Nagakin de gözlemlemiş olduğumuz mimari tasarım dilinin dışında farklı bir tasarım düşüncesi ile yaklaşım yapıldığından ve mevcut bir bina kullanılarak içerisine yeniden işlev kazandırılmış biçimde inşa edilmiş olduğundan bahsedilebilmektedir. Ancak yapılmış olan bu farklı tasarım yaklaşımına karşıt olarak kapsül kabinlerin tasarım ve üretim aşaması yine aynı teknikler kullanılarak devam edilmiş olduğundan ve yine aynı donatı elemanlarını içerisinde barındırmış olduğundan da söz edilebilmektedir. Kapsüller olabildiğince minimal formda yani bir insanın yaşamını sürdürülebileceği, ihtiyaçlarını karşılayabileceği boyutlarda ve bir bireyin ergonomik boyutları dikkate alınarak üretildiği görülmektedir. Kapsüller dönemin teknolojik faydalarından yararlanarak içerisine dinlenme dışında yeni fonksiyonlar kazandırılmıştır.

Capsule In Osaka'yı, Nagakin kapsül kulesinden ayırıcı bir diğer faktöre daha değinilecek olursa; Capsule In Osaka otel binasında yukarı da bahsedildiği üzere "410" adet uyku kabinin konumlandırılmış olduğu söylenebilmekteyken, Nagakin kapsül kulesinde ise; bu sayının kullanım ihtiyacına bağlı olarak değişkenlik gösterebileceğinden de söz edilebilmektedir.

Görsel 18 - 19: Capsule Inn Osaka by Kurokawa, 1979 (Crossley-Baxter, 2021), (Chris 73, 2004)

> "Capsule In Osaka günümüzde ikinci nesil kullanıma girerken kendini yeniden keşfetmiştir. Ancak ülkenin her yerinde kapsül oteller yapılmış ve kapsül otel konsepti dünya çapında yayılmaya başlamıştır. Kapsül otel olgusu Japonya için gerçek bir ikon haline gelmiş ve sadece bir ütopyadan sürdürülebilir bir gerçekliğe başarıyla dönüşmüştür." (Gibert, Naziaty, & Zuraini, 2018)

Capsule In Osaka, ile Nagakin Kapsül Kulesinin daha önce de değindiğimiz üzere birbirinden ayırıcı özellikleri olduğu gibi birbirine benzer özellikleri olduğundan da bahsedilebilmektedir. Bu benzer yanların en dikkat çeken kısmı ise her iki konaklama alanında da çok sayıda küçük boyutta konaklama kabinin bir araya getirilmesi ile inşa edilmiş olmalarıdır. Kabinlerin değişebilirlik ve yenilenebilirlik özelliklerine sahip bir şekilde prefabrik olarak üretilmiş olmaları da yine bir diğer benzer özelliklerini oluşturmaktadır. Kisho Kurokawa ile gelen ve dönemin yeni nesil konaklama tarzı olan kabinler, ilk kompakt mekân olgusunu ortaya koymuştur.

Ayrıca Capsul In Osaka'nın tasarımı ikonik olarak benimsenmiş ve çağdaş mimari tasarımı düşünürleri tarafından bir başarı olarak kabul edilmiş olduğundan da söz edilebilmektedir. Kapsül otel tasarımından sonra konaklama alanları zaman içerisinde teknolojinin gelişimi ile yeni fonksiyonlar kazanarak değişime ve gelişime uğramıştır. Kapsül konaklama mekanları yaygınlaşmaya başlamış ve dönemde konaklama türüne olumlu etkenleri ortaya koymuştur.

> "Artan nüfusun barınma ihtiyaçları göz önüne alındığında bu küçülmenin kaçınılmaz olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum ihtiyaca yönelik mekân tasarımlarının yapılması ve metrekare israfının en aza indirilmesi açısından yenilikçi çözümleri de beraberinde getirmektedir. Bu yaklaşım kabinlerin sahip olduğu basit barınma ve temel ihtiyaçların giderilmesi prensibi ile örtüşmektedir.
>
> Yapılan araştırmalar ve değerlendirmeler ışığında kabinler hakkında;
>
> - Sürdürülebilir bir anlayışa sahip olduğu
> - Deneysel yönlerinin bulunduğu
> - Kavramsal yaklaşımlar barındırdığı
> - Esnek bir mimari anlayışa sahip olduğu
> - İhtiyaca göre uyarlanabilir olduğu
> - Barınma ihtiyacına hızlı çözüm sağladığı
> - Çevre ile uyumlu, çevreci yapılar olduğu
> - Metrekare israfına çözüm olabilecek nitelikte olduğu sonuçlarına varmak mümkündür." (Pınar & Gürani, 2019)

Kisho Kurokawa'nın tasarımlarından sonra konaklama yaklaşımlarına yeni bir boyut kazandırılmış olduğundan daha öncede bahsetmiş olduğumuz üzere; bu yaklaşımlar doğrultusunda kabinlerin alan israfından kaçma, esnek, üretimi kolay alanlar, sürdürülebilir olmaları ve en önemli olarak ihtiyaç doğrultusunda uyarlanabilirliği vb. birçok fonksiyonu ile mimariye fayda sağladığından dolayı gerekli konaklamalar olduğu kanısına varılmıştır. Kısa dönemli uyku kabinleri kullanım amacı olarak, insanlara rahat ve ekonomik alan sağlaması ile de ön plana çıkmıştır.

Kısa dönemli uyku kabinleri; esnek mimari yaklaşımı ve çevre ile uyumluluğunun olumlu etkenlerini ortaya koymasından dolayı kabinlerin öncelikli tercih alanları olarak kabul edilmesini mümkün kılmaktadır. Kabinlerin, teknolojik etkenler ve üretim teknikleri doğrultusunda da önemli bir boyut kazanmış olduğundan da bahsedilebilmektedir. Kabinlere teknolojik açıdan bakıldığında ise; kabin tasarımının ortaya çıkmasındaki en önemli faktörü oluşturduğu söylenebilir. Bunun sebebi ise; uyku kabinlerinin yeni nesil konaklama

mekanları olarak ortaya çıkmasından ve uyku kabinlerinin içerisinde gelişmiş teknolojik etkenlerin de bulundurması ile teknolojiyi yakından takip etmiş olmasından kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Uyku kabinleri, üretim teknikleri ile de avantajlı konaklama alanı kategorisinde bulunduğundan bahsedilebilmektedir. Sanayinin gelişmesi ile endüstriyel üretimden faydalanabildikleri ve malzeme açısından da uygun maliyet, çeşitlilik, yenilenebilirliği kabinlere kazandırmış oldukları söylenebilmektedir. Kazandırılan bu özellikler verilen örnekler doğrultusunda "Nagakin Kapsül Kulesi" ve "Capsule In Osaka" baz alınarak söylenecek olursa; konumlandırılan kabinlerin ihtiyaç karşılamaya yönelik tasarlandıkları ve yenilenerek, sürdürülebilir özellikler taşıdıkları göz önüne alınabilmektedir. Sonuç olarak kabin tasarımı gelişen dönem yapılarında bir gereklilik olarak kabul edilmiş olduğu kanısına varılabilmektedir.

3.2. Uyku Kabinlerinde Tasarım Yaklaşımları

> "Bünyesinde döneminin tüm teknolojik ekipmanını barındıran, hareketlilik üstüne kurulu yaşam biçimlerini destekleyecek şekilde tasarlanan kapsüller, yapının uzun ömürlü olması göz önünde bulundurularak değiştirilebilir olarak tasarlanmıştır. Tek kapsül tüm çağdaş iletişim araçlarını içinde barındırmakta, çalışma, uyuma, dinlenme gibi işlevleri kapsamaktadır. Islak hacim zamanın ulaşım araçlarında olduğu gibi ince bir zarla yaşama mekanından ayrılmaktadır. Yapı bünyesinde modern bir şehir göçebesinin gereksinim duyacağı (postane, çamaşırhane, alışveriş büfeleri vb.) tüm işlevleri içinde barındırmaktadır. Kentin ticaret merkezinin odağında konumlanmış iş adamlarına hizmet vermeyi amaçlayan kapsüllerin, taşıyıcı sistemle bağları koparılarak geleceğin teknolojileri için değiştirilebilir biçimde tasarlandığı görülmektedir." (Özturan, 2010)

Uyku kabinlerinin tasarım yaklaşımları bilindiği üzere kullanıcıları ön plana alarak oluşturulmuştur. Kullanıcıların hareketli yaşam prensiplerine ayak uydurmaya çalışabilmesinin yanında dinlenmeleri gerektiği ve buna yönelik hem dinlenmeye hem de sosyalleşmeye imkan sağlayabilecek alanların tasarlanması hedeflenmiştir. Uyku kabinlerinin tasarım yaklaşımları içerinde barındırdığı fonksiyonlar ile ele alınabilmektedir. Kabinler içerisinde kullanıcının az da olsa sosyalleşmesine imkan sağlayan elektronik iletişim araçlarını barındırmış olduğundan söz edilebilmektedir. Uyku kabinlerinin konumlandırıldığı binalarda kabinlerin dinlenme fonksiyonları dışında, kullanıcılarına kütüphane, yemek yeme alanları, alışveriş büfeleri gibi hem sosyal hem ihtiyaç gereklilikleri karşılama amacı ile mekânsal organizasyonlarda yapılmış olduğundan da

bahsedilebilmektedir. Sosyallik dışında yine ihtiyaca yönelik çamaşırhane, ıslak hacim alan yaklaşımları da yapılmıştır. Uyku kabinlerinin tasarım yaklaşımları mekânsal kurgu yönünde göz önüne alınacak olursa; her kabin konaklama alanı açısından değişiklik gösterebileceği söylenebilmektedir.

Görsel 20: Xi'an Papa's Kapsül Hotel (XİanCityHotel, 2021)

> "Teknolojik gelişmelerin artması ve kullanıcı ihtiyaçlarının değişmesi ile birlikte ev kapsamı ve anlamı da değişmeye başlamıştır. Mikro ölçekte yaşam biçimleri bu şekilde mobilya çözümlerini beraberinde getirmiş, tasarımcılar iç mekân çözümlerinde esneklik ve değiştirilebilirlik kavramlarını kapsayan öneriler geliştirmeye çalışmıştır. Özellikle Japonya mimari ve iç mimari anlamda bu konuda öncü durumdadır." (Yücel & Kariptaş Seçer, 2019)

> "1950"li yılların sonunda bir grup mimarın başlattığı Metabolist hareket, hızla değişen bir toplum için esnek kent modelleri yaratmayı hedefliyordu. Su üstünde yüzen, petrol platformlarından esinlenen kentler, DNA iplikçiklerini andıran binalar... Aralarında bunlara benzer örneklerin bulunduğu Metabolist mimarlığın ürünleri, kırsaldan modern hayata geçiş yapan Japon toplumunun simgesiydi. Fakat akım aynı zamanda "yerinden edilme" ve geleneksel aile yapısının parçalanması gibi daha evrensel konulara da gönderme yapıyor ve Londra'dan Moskova'ya birçok kuşaktan mimarı etkiliyordu." (Ouroussoff, 2009)

Uyku kabinleri sürdürülebilir mimarlığın prototipi olarak; metabolizma, değişebilirlik ve geri dönüşüm fikirlerini vurgulayan bir tasarım yaklaşımına sahiptir. Uyku kabinlerinin tasarım yaklaşımının asıl amacı hızla hareket eden ve düzenli olarak değişim geçiren bir topluma uygun tamamen esnek bir sistem geliştirmektir. Kabinlerin bu amacına yönelik olarak hızlı üretilebilen mikro konaklama alanları uyku kabinlerini ortaya koymuştur. Uyku kabinlerinin iç mekan tasarım yaklaşımının ise; esneklik ve değiştirilebilirlik özelliğine

dayandırıldığı da söylenebilmektedir. Bu özellik ve mikro kabin olgusuna bağlı olarak kabinlerin iç mekan tasarım fonksiyonları boyut ve şekil olarak değişkenlik özelliğine sahiptir. Ayrıca kabinler mekan organizasyon tasarımına göre; esnek bir şekilde istenilen form ve biçimde konumlandırılabilir ve yine isteğe, ihtiyaca bağlı olarak sayı belirlenebilecek şekilde arttırılma ve azaltılabilme özelliğine sahip bir fonksiyonda tasarlanmışlardır.

Uyku kabinlerinin tasarımsal yaklaşımı ile ön planda tutulduğu bilinmekte iken buna ek olarak şehrin kalabalığından sıkılan toplumun, yalnız kalma amaçlı olarak da kabinleri tercih etmeye başlamış olduğu söylenebilmektedir. kabinler bu yaklaşımı ile gelenekselliğe uzak olması ve birlik bütünlüğü yok etmesine sebep olduğu söylenebilmektedir Dönemin şartlarına ve kuşağına göre başta normal karşılanmadığı söylenebilirlikler arasındadır. Ayrıca kabin olgusunun ilk olarak ortaya çıktığı konum olan Japonya kendini bu konuda geliştirmeye başladığı ve kabinlerin Japon mimarisi yeni bir boyut kazanmış olduğundan da söz edilebilmektedir.

Görsel 21: Pengheng Space Capsules Hotel-Çin (Shenzhencityhotels, 2021)

Görsel 22: Gettsleep Sheremetyevo Havaalanı Terminali Aeroexpress (Himki,Rusya)(Booking, 2019)

Uyku kabinlerinde mekânsal tasarım yaklaşımını özetlemek gerekecek olursa; aslında kullanıcılarının beklenti, ihtiyaç, istek ve yönlendirilmesi sonucu her geçen gün gelişerek ve değişerek oluşmuş olmasından bahsedilebilmektedir. Gelişen dönem ile kullanıcı beklentileri değişebilmekte ve bu yüzden kabin fonksiyonlarından biri olan yenilenebilir özelliği ile kabinler mekânsal tasarım açısından döneme uygun açıdan değişebilmektedir. Ayrıca kabinlerin içlerinde bulunan tasarım yaklaşımına da değinecek olursak; kabin iç organizasyonunu zenginleştiren TV, müzik çalar vb. teknolojik objelerin de gelişen teknoloji

ile entegre bir şekilde yenilenebilir ve kabinde konumlanan yatağında kabin konumuna göre yine çeşitlenebilir ve değişebilir olacak şekilde tasarım yaklaşımı oluşturulduğu söylenebilmektedir.

3.2.1. Uyku Kabinlerinde Fonksiyon Ve Form İlişkisi

> "Taşınabilir, yeniden yerleştirilebilir ya da sökülüp – takılabilir mobil yapı örnekleri yardımıyla hareket kavramının insan yaşamını kolaylaştırıcı etkileri daha net anlaşılmıştır. Ayrıca alışılmış olan tasarımların yerini zamanla daha işlevsel ve estetik açıdan çok daha göze hitap eden tasarımlara bıraktığı görülmektedir. Malzeme çeşitliliğinde sağlanan ilerleyiş, ihtiyaçlar doğrultusunda tercih edilen malzemelerin bir araya gelişleri, üretim şekilleri, iklim, konum değiştirme gibi yıpratıcı şartlara olan dayanımları ve çok amaçlı kullanıma uygun olmaları da mobil mekân tiplerinde sağlanan ilerlemelerin birer göstergesi niteliğindedir." (Karaoğlu, 2014)

Uyku kabinleri form ve fonksiyon açısından değinilecek olursa; her kabin konaklamanın tasarımsal boyut çerçevesinde çeşitli formlara sahip bir şekilde karşımıza çıkabilmekteyken, kabin konaklamanın aynı amacı taşıyan düşünce yapısı ile tasarlanmış olduklarını söylemek mümkündür. Uyku kabinlerinin formları tasarımsal açıdan farklılık gösterebileceği gibi kullanılan malzemeleri ile de çeşitlilik oluşturabilmektedir. Kabinlerin form yaklaşımları kullanıcılar üzerinde estetik açıdan beğeni oluşturabilecek şekilde tasarlanmalıdır. Estetik algı form dışında, bahsettiğimiz malzeme çeşitliliği ile hem görünüş açısından önem taşımakta hem de konum, ihtiyaç ve sağlamlık amacı taşıması ile önemli bir faktörü oluşturmaktadır.

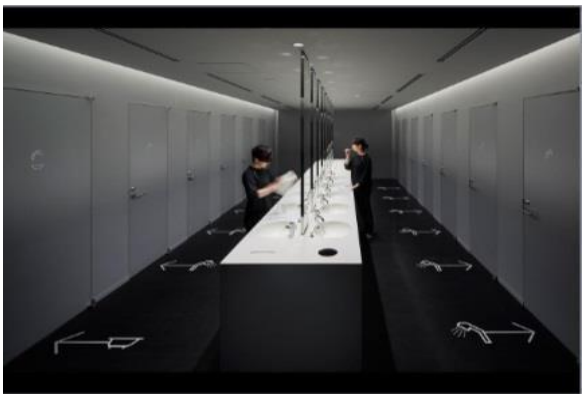
Kabinlerin fonksiyonel açıdan da birçok özelliği barındıran konaklama alanlarını oluşturduğu söylenebilmektedir. Kabinlerin esnek, değişebilir, yenilenebilir, sürdürülebilir fonksiyonlarının yanı sıra en büyük fonksiyonun bağlandığı ana gövdeye takılıp-çıkarılabilme özelliğinin olması ve kullanıcı sayısına göre arttırılma-azaltılma yapılabilmesidir. Bu hareket durumu tasarımı düzenlemeye de yardımcı olmaktadır. Uyku kabinlerinin kullanıcısına sunmuş olduğu diğer fonksiyonlara bakılacak olursa kullanıcının ihtiyaçlarına yönelik şekillenmiş olduklarından söz edilebilmektedir.

Görsel 23: Nine Hours Otemachi - Imperial Palace (Reservation, 2015)

Uyku kabinleri iç mekan organizasyonu açısından ve kaba yapı olarak yani form tasarımı açısından da her kabin konaklama alanında değişiklik gösterebileceği söylenebilmektedir. Bunun sebebine değinecek olursak; kabinlerin konumlanacağı alana ve taşıyacakları estetik değerler doğrultusunda farklılıklar meydana gelebilmektedir. Ancak kullanım amacına ve içerisinde bulundurduğu donanım açısından çoğu uyku kabini tasarımı birbirine benzemektedir. Kabinlerin konumlandırılması çok sayıda kabin konaklamanın mekan organizasyonu göz önüne alınarak söylemek gerekirse; birbirlerine yakın mesafelerde ve tasarımsal boyutlarına göre, yan yana, üs üste ve karşı karşıya konumlandırmalar yapılabilmektedir. Kabinler bu fonksiyonu ile kimi zaman avantaj, kimi zaman ise dezavantaj taşımaktadır. Avantaj açısından değerlendirmek gerekirse; konaklayacak olan kullanıcıların (aile, arkadaş) vb. tercih durumuna bağlı olarak yan yana kalabilmek istemeleri yönünde oluşabilmekte iken; ses, gürültü, mahremiyet açısından da çoğu zaman dezavantaj oluşturmaktadır. Kabinlerin bilindiği üzere ekonomik açıdan uygun fabrikasyon ürünleri olmasına karşı ses yalıtımının çok iyi bir şekilde sağlaması beklenmediğinden dolayı, gürültünün meydana gelme ihtimali çok yüksektir.

Uyku kabinlerinin formları tasarım olarak değişkenlik gösterebilecek iken; insanların kullanımda rahatça hareket edebilecek boyutlarda tasarlanmış olma fonksiyonları ile benzerlik gösterdiklerine değinilebilmektedir. Kabinlerin boyutları inşa edildiği bölgede yaşayan insanların antropometrik ölçülerine göre şekillendiğinden dolayı farklılık gösterebilmektedir. Ancak seyahat istasyonları gibi alanlarda standart insan ölçüsü hesaplanarak tasarlanmaktadır. Ayrıca seyahat istasyonların da kullanılan kabinler form açısından da çeşitli tasarımlar ile üretilmiş olduklarını örnekler ile gözlemlenmektedir.

Görsel 24: Nine Hours Shinjuku - North – Japonya (Agoda, 2015)

Görsel 25: Nagakin Kapsül Kulesi (Yıldırım, 2006)

Uyku kabinleri mekânsal konumlanma açısından fonksiyonel farklılıklar taşımaktadır. Seyahat alanları dışında belirlenen binalarda mekânsal olarak konumlandırılmış olan uyku kabinlerinin ortak kullanım amacı ile tasarlanmış çeşitli fonksiyonlara sahip olduklarından söz edilebilmektedir.

Kabinlerin sahip olduğu fonksiyonların bir kaçından bahsedecek olursak ilk olarak; duş-wc alanı ele alınabilir. Seyahat istasyonlarında konumlandırılan kabinler genellikle bekleme alanlarında bulunan wc alanını kullanırken duş fonksiyonunu bulundurmamaktadır. Bina içerisinde konumlanan uyku kabinlerinde ise; kabinlerde konaklayan kullanıcılar tarafından kullanılabilecek ve ortak kullanım alanı olarak duş-wc alanı oluşturulmuştur. Ortak kullanıma açık olan duş-wc alanlar, kadın ve erkek olacak şekilde cinsiyet yönünden ayırım yapılmakta ve yönlendirilmeler yardımı ile belirtilecek alanlar kullanıma uygun bir şekilde tasarlanmıştır. Uyku kabinlerinin duş alanlarının oluşturması aslında bir avantaj iken, ortak kullanım açısından bakıldığında ise dezavantaj oluşturduğu düşünülebilir.

Görsel 26: Lightning Hotel Asakusa – Japonya (Hotels, 2020)

Uyku kabinlerinde konaklamanın dışında dinlenme salonu gibi fonksiyona da sahip olduğuna da değinilebilmektedir. Ancak bu fonksiyon seyahat istasyonlarında kullanılan kabinlerde bekleme salonları olarak düşünülebilirken, bina içerisinde mekan organizasyonu yapılan kabinlerde ise ayrı bir alan oluşturmuş olduğundan da söz edilebilir. Dinlenme alanlarının form ile ilişkisine bakılacak olursa ortak kullanım alanı olarak kullanılmakta ve kullanıcının ihtiyacına göre şekillenmektedir. Örneğin; misafirlerin oturup kitap okuyabileceği, yemek yiyebileceği ve dışarıyı izleyebileceği çok amaçlı kullanım alanlarını oluşturmaktadır. Çok amaçlı ve çok sayıda misafirin kullandığı bir alan olduğundan dolayı kabin formundan çok oda formunda tasarlanmış olduğu gözlenebilmektedir.

Görsel 27: Gettsleep Sheremetyevo Havaalanı Terminali Aeroexpress (Himki, Rusya) (Hotels P. O., 2020)

Uyku kabinlerinde bulunan dinlenme salonları mekânsal tasarım organizasyonuna bağlı olarak değişlik gösterebilmektedir. Dinlenme salonları binalarda ki ortak kullanım alanları olduğundan dolayı kullanıcı mahremiyeti göz önünde bulundurularak; uyku kabinlerden uzak alanlar belirlenerek tasarlanmıştır. Ancak bazı uyku kabinlerin de bu durumun farklılık sağlayabileceği ve bunun sebebinin ise; mekânsal tasarım etkenleri olduğu söylenebilmektedir. Dinlenme alanlarının bir de ayrı alan olarak değil de mekan farklılığı olarak örnek verilecek olursa; Gettsleep uyku kabinleri üzerinden değerlendirme yapılabilir. Gettsleep uyku kabinlerine bakıldığı zaman dinlenme alanları kabinlere yakın, depolama ünitelerinin karşını ve pencere önüne denk gelecek şekilde tasarlanmış olduğu görülebilmektedir. Gettsleep uyku kabinlerinin dinlenme alanında yapılan tasarımı ile dezavantaj taşımakta olduğu düşünülebilmektedir.

Görsel 28: Lightning Hotel Asakusa – Japonya (Hotels, 2020)

Uyku kabinlerinin bir diğer fonksiyonu olarak ise kullanıcılarına sunduğu çamaşır yıkama alanlarıdır. Çamaşır yıkama alanlarının diğer fonksiyonel alanlar gibi kabin konum ve tasarım yaklaşımlarına bağlı olarak değişkenlik gösterileceğinden söz edilebilmektedir. Uyku kabinlerini şehir merkezlerinde turistik gezilerde ekonomik uygunluğu amacı ile tercih eden kullanıcıları göz önüne alınacak olursa; iyi bir fonksiyon olduğu söylenebilmektedir. Bu fonksiyonun mekânsal ilişkisine bakıldığı zaman ise; uyku kabinlerinin bulunduğu alan dışında ayrı bir alanda ortak kullanım alanı olarak tasarlanmış olduğu gözlenebilmektedir.

3.2.2. Uyku Kabinlerinde Esneklik Kurgu Yaklaşımları

> "Metabolik tasarım felsefesi, değiştirilebilirlik, modüler binalar, prefabrik parçalar ve kapsüller üzerine kurulmuştur. Modüller, bireylerin ihtiyaçlarına göre hareket eder, değişir veya genişler, böylece organik büyüme yaratmışlardır." (Echevarria, 2005)

Uyku kabinleri olgusunun Metabolist tasarım düşüncesi ile oluşmuş olduğunu bildiğimiz üzere; bu düşünce yapısının esnek mimari tasarım yaklaşımını desteklediğini de söyleyebiliriz. Uyku kabinlerinin esneklik kurgu yaklaşımları, kabinlerin hareket ettirilebilmesi, istendiği zaman arttırılabilme-azaltabilme ve istenilen yere konumlandırılmasından dolayı oluşmaktadır. Uyku kabinleri fabrikasyon ürünleri olduğundan olayı parçaları takılıp çıkarılabilme özelliğine sahiptirler, bu özellik uyku kabinlerini esnek ve değişebilir yapmaktadır. Kabinlerin bu özellikleri yani çeşitlenebilir olmasına, Echevarria'nın söylemi ile bakılacak olur ise; "organik büyüme" olarak

nitelendirilmiş olduğuna görülebilmektedir. Bu nitelendirme; kabin sayısının kendi içinde oluşan artışından dolayı kazandırılmış olduğu söylenebilmektedir.

> "21. yüzyıl insanının sonsuz potansiyeli olan etkileşimli ve daha esnek alanlara sahip olduğunu, artık aynı zamanda bir bütün olarak bu özellikleri yaşadığı çevreden de beklediğini söylemek doğru olur. Mimarlığın teknolojik gelişmelerle baş edebileceği bir çevre yaratması gerekir. Sanal ortamda yaratılmış olan mimarlığı tanımlamaya çalışırken, gerçek dünyada deneyimlenen mimarinin her yönünü dikkate almak mümkün değildir." (Santos, 2000)

Uyku kabinleri aslında her geçen gün gelişmeye ve değişmeye yüz tutmuş olan teknolojik etkenler ile birlikte, dönemin beklentisine yönelik olarak, ihtiyaç sonucu ortaya çıkmaktadır. Kabinler, kullanıcıların bütünselliği ön planda tutması ve teknolojinin gelişimine entegre olabilecek, onunla birlikte gelişebilecek tasarımsal mekanlar arayışında olması göz önüne alınarak fonksiyonel olarak şekillenmiş olduğuna da değinilebilmektedir.

Uyku kabinlerinin esneklik tasarım yaklaşımlarını, taşınabilir, değişebilir, yenilenebilir, sürdürülebilir gibi birçok fonksiyonel özelliklerinden de almış olduğu da söylenebilmektedir. Kabin konaklamalar, esnek ve değişebilir özelliği ile istenilen yere konumlandırılabilir özelliğiyle her geçen gün tasarım olarak gelişip faklı bölge ve alanlarda görülmesi ile kabin çeşitliliğini zenginleştirmektedir.

3.2.2.1. Uyku Kabinlerinde Mekan Organizasyonu

> "Junid'e (1986) göre modüler kutu sistemler yaşam üniteleri üretmek için kullanılan üç boyutlu sistemler olarak tanımlanabilir. Modüler kutu sistemler, fabrikada yüksek oranda tamamlanmış olmaya ve yanal dirence uygun oluşu nedeniyle yaralı ve tercih edilen bir sistemdir. Sistemin temel özelliği, çeşitli yönlerden gelen yüklere karşı dayanabilen kendi içindeki stabilitesidir. Modüler kutu sistem bileşenleri, panel şeklindeki elemanların fabrika ortamında birleştirilmesi ile oluşturulabileceği gibi kalıplara da dökülmesi ile de üretilebilir. Bileşenlerin, duvarları, döşemeleri, elektrik techizatları, mutfak dolapları, su tesisatı ve pencereleri büyük oranda bitmiş haldedir. Bu durum yerinde yapım sürecini hızlandırmaktadır. Kullanım şekline bağlı olarak, modüller yalnızca kendi yükünü taşıyabildiği gibi üzerlerine düşen yükü taşıyabilirler. Modüller betonarme kutular şeklinde tekparça halinde veya fabrikada çeşitli birleşimler yapılarak üretilebildiği gibi ahşap veya çelik iskeletli olarak da inşa edilebilmektedir." (Erturan & Eren, 2012, s.679)

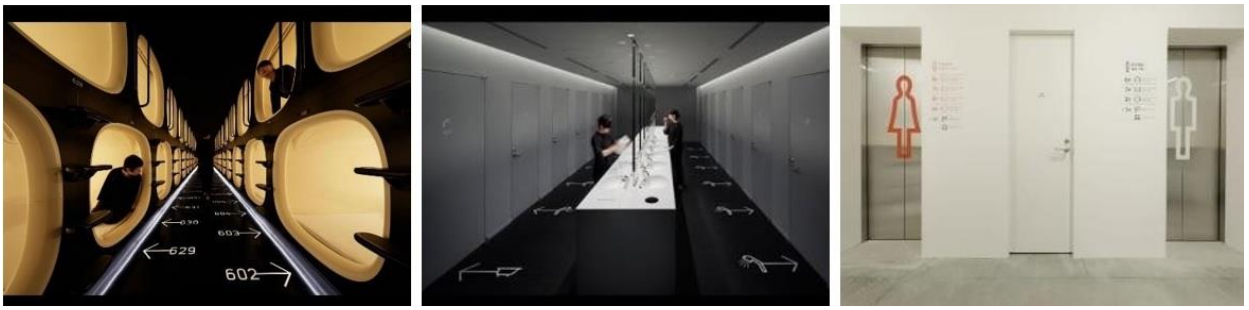
Uyku kabinlerinin mekan organizasyonuna; kabinlerin üretimi sağlandıktan sonra hazır bir şekilde konumlandırılacak olan alana getirilmesi ile oluşturulması olarak özetlenebilmektedir. Uyku kabinlerinin tasarım yaklaşımını da ön plana atan özelliği olan fabrikasyon olarak inşa edilme aşamasının olduğu söylenebilmektedir. Bu özelliği ile kabinlerin konumlandırılacağı alanda istenilen şekilde mekan organizasyonunun yapılması mümkündür.

Uyku kabinlerinde; mekan organizasyon tasarım yaklaşımına bağlı olarak malzeme çeşitliliğinin ve farklılığının olabileceği görülebilmektedir. Bu çeşitlilik kabinlerin konumlandırılma alanına bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir. Malzeme çeşitliliği örneklendirilerek anlatılacak olursa; bilinen uyku kabinleri olarak Nagakin kapsül kulesinden söz edilerek kabinlerin beton malzeme kullanılarak dış kabuğu oluşturulmuşken, farklı bir tasarım ile oluşturan uyku kabinlerine bakılacak olur ise de plastik, kompakt sürdürülebilir malzemeler vb. çok sayıda malzeme çeşitliliğinin kullanımı sağlanarak amaca uygun bir şekilde tasarlanabilmesi mümkündür. Nagakin kapsül kulesindeki uyku kabinleri dış mekan ile birebir temas etmekte iken, diğer uyku kabinlerinin ise iç mekan ortamında da konumlandırılabilmesi mümkündür. Özetle; malzeme seçimi mekan organizasyonu yapılmış alana göre tercih edilmektedir.

Uyku kabinlerinin iç mekan organizasyonuna bakılacak olur ise; fabrikasyon olarak üretim aşamasında iken; iç mekanda kullanılmasının ihtiyaç olarak görülen en küçük detayına kadar düşünülmekte olduğu söylenebilmektedir. Örneğin; elektrik prizleri, yatağın konumlanacak alanı, TV alanı, döşeme ve pencere alanı vb. belirlenmekte ona göre mekansal organizasyonlar yapılmaktadır.

Uyku kabinlerinin üretim aşamasından sonra konumlandırılacak alana getirildiğinden daha öncede bahsedilmiş olduğumuz üzere; alanda yapılan mekan organizasyonuna ek olarak kabinler ön görülen yerlere konumlandırıldıktan sonra belirli yönlendirilmeler yapılabildiğinden de söz edilebilmektedir. Kabinlerin ön kısmına gelecek şekilde zeminden veya otel konseptine bağlı olarak değişebilecek şekilde kabin numaralarının yön gösterir biçimde işaretlendirmelerin yapılabildiği görülmektedir. Bu numaralandırmalar her konaklanacak kabin için tek tek yapılmaktadır. Ayrıca oda yönlendirmesi dışında duş, wc ve giyecek dolaplarında da aynı yönlendirme yöntemleri kullanılarak organizasyon yapılmaya devam edilmektedir. Uyku kabinlerinin cinsiyet açısından kullanım farklılıkları gösterebildiğinden bahsedilebilmekte ve kabinlerin her iki cinsiyet gurubunu da içerisinde barındıracak şekilde tasarlanmış olmasına karşıt, kadın ve erkek kategorisinin hangi alanları kullanmaları

gerektiğine dair yönlendirmelerde yapılmaktadır. İşaretlendirmeli yönlendirmeler dışında ise; uyku kabinlerinin bulunduğu binalarının giriş kısımlarına organize edilen danışma kısımlarında da kullanıcılar yönlendirmeler yapmakta oldukları söylenebilmektedir.

Görsel 29 - 30 - 31 - 32: 9 Hour Capsule Hotel Kyoto (Gilbert, Naziaty, & Sr Zuraini, 2018), (Agoda, 2015)

Uyku kabinlerinin mekan organizasyonlarında kullanılan yönlendirici etkenleri birde örnek üzerinden gözlem yapılacak olur ise; 9 Hour Capsule Hotel üzerinden değerlendirme yapılabilmektedir. 9 Hours Capsule Hotel, hem kadın hem erkek kullanıcısına hitap edecek şekilde tasarlanmış olduğu söylenebilmektedir. Ancak bunu farklı bloklar halinde ayrıştırmış olduğuna yani bir blok kadın kullanıcısına ait iken; diğer blok ise erkek kullanıcıları için organize edilmiştir. Kapsül hotel de asansörler, katlar, banyolar vb. tüm kullanım alanlarının da cinsiyet ayırımına göre düzenlendiği görülebilmektedir. 9 Hours Capsule Hotel de bulunan mekânların her birinde; yer veya duvarlarında yönlendirici işaretler bulunmaktadır. Bu işaretler bulunduğu konuma göre şekil almakta olduğu da görülebilmektedir. İşaretlendirmeleri yukarıda bulunan fotoğraflar ile değerlendirecek olursak; uyku kabinlerinin bulunduğu alan ile başlandığında her bir kabinin ön kısmına denk gelecek şekilde zeminde ışıklı numaralandırmaların organize edilmiş olduğu görülebilmektedir. Islak hacimin bulunduğu alanda ise; yine zeminde olacak şekilde wc ve duş alanları kategorize edilerek yönlendirmeler yapılmıştır. Son olarak; cinsiyet ayrımı ile ayrıştırma durumuna asansör kullanımı da eklenmiş ve her asansörün üzerine cinsiyet belirtici işaret organizasyonunun yapılmış olduğu görülebilmektedir.

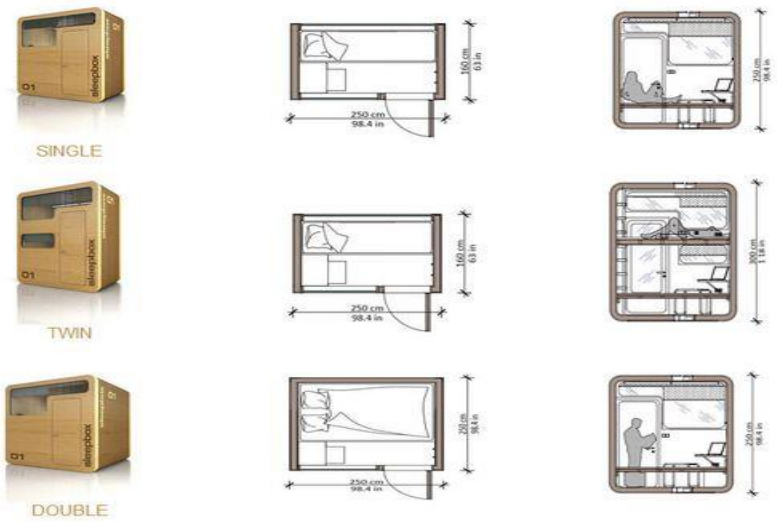
3.2.2.2. Uyku Kabinlerinin Boyutları

Görsel 33: Uyku Kabini Boyutları (Lusinski, 2016)

Uyku kabinlerinin tipolojisi kişi sayısı ve tasarım yaklaşımlarına bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. Uyku kabinleri, kullanım ihtiyacına uygun olarak 3 farklı tipolojiye sahip şekilde üretilmiş olduğundan da söz edilebilmektedir. Kabinlerin kullanım sayısına uygunluk açısından tek kişilik, çift kişilik ve üç kişinin birlikte kullanabileceği şekilde tasarlandığı görülmektedir. Kabinlerde konaklayacak kişi sayısı arttıkça yatak ile birlikte dolap sayısı ve diğer kullanıma ihtiyaç duyulacak fonksiyonlarında paralel olarak artış gösterebilir olduğu da söylenebilmektedir.

Görselden yola çıkılacağı üzere; her tipolojinin içerisinde bulundurduğu fonksiyonel özellikler birbiri ile benzerlik göstermekte, tek farkın merdiven ve yatak artışı olduğu görülebilmektedir.

Görsel 34: Uyku Kabini Boyutları (OneArtistStudio, 2014)

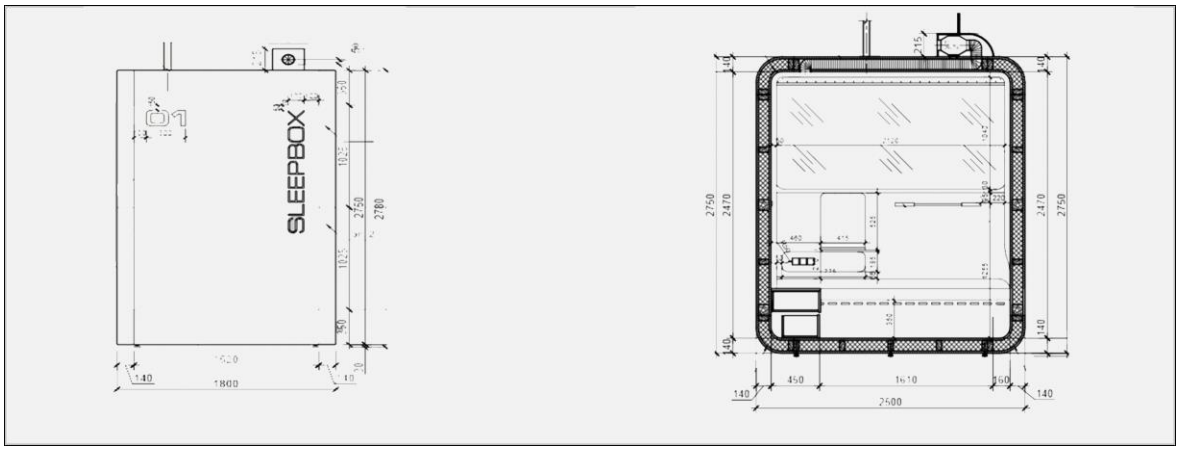
Yeni nesil kısa dönem konaklama ünitesi yani uyku kabinlerinin ortalama ölçeklerine değinilecek olursa; Çin'de dış boyut uzunluğu 2200 mm, dış boyut genişliği 1230 mm ve dış boyut yüksekliği ise 1260 mm iken, Avrupa ve Amerika da ise uyku kabinleri 2,5 m x1.6 m'lik taban alanına ve 2,5 – 3 m yüksekliğe sahip küçük bir yaşam kutusu olarak genel boyutları bulunmaktadır. Uyku kabinlerinin ölçüleri bulunduğu bölgedeki insan popülasyonuna bağlı olarak ortalama bir ölçü belirlenerek tasarlanmaktadır. Uyku kabinleri kullanıcılarının rahat hareket edilebileceği ve insan antropometrisine uygunluk sağlayacak şekilde tasarlanmaktadır.

Görsel 35: Gettsleep Uyku Kabin Boyutları (Gettsleep, 2020)

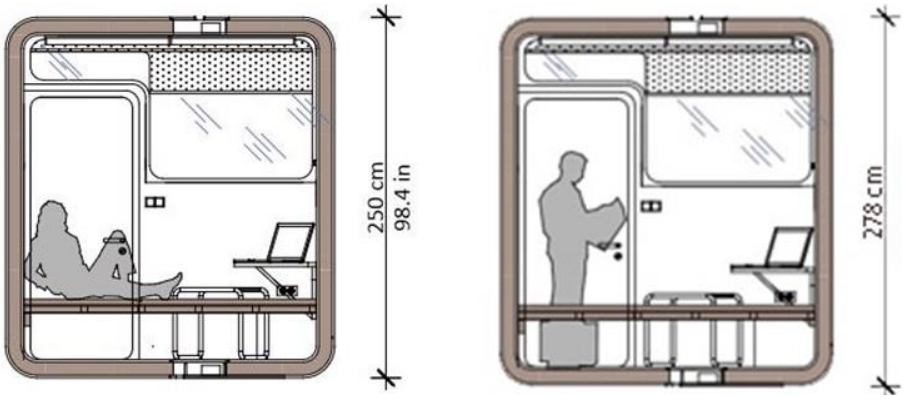
"Sleepbox'ın ölçülerine bakılacak olursa, en 84 cm, boy 210 cm ve yükseklik 120 cm olarak belirlenmiştir." (Gettsleep, 2020)

Uyku kabin boyutlarına birde örnek ile bakılacak olursa; “Gettsleep” uyku kabinleri ele alınabilmektedir. Gettsleep uyku kabinlerine öncelikle boyut açısından bakılacak olursa; “Görsel 35’te” de belirtilmiş olduğu üzere en 84 cm, boy 210 cm, yükseklik ise, 120 cm olacak şekilde tasarlanmış olduğu söylenebilmektedir. Gettsleep uyku kabinlerinin boyutlarının ortalama insan ölçülerine uygun olarak tasarlanmış olduğu belirtilebilirken, kabinlerde konaklayacak olan kullanıcının ergonomik açıdan rahat edebileceği bir alan sunmuş olduğu da söylenebilmektedir.

Görsel 36: Uyku Kabinlerinin Teknik Çizim Ölçüleri (Sleepbox, 2014)

Uyku kabinlerini yukarıda bulunan “Görsel 36’ya” bağlı olarak da teknik açıdan ölçülerinin kullanıma olan uygunluğuna değinilecek olursa; öncelikle kabinlerin genel boyut ölçülerine bakıldığı takdirde, en olarak 2500 mm, boy olarak ise; 2750 mm belirlenerek tasarlanmış olduğu söylenebilmektedir. Kabinlerin dış kabuk alanının kalınlığı 40 mm olarak baz alınmakta ve 215 mm olarak da doğru hava akışının sağlanması amacı ile düşünülmüş fanın bulunduğu da görülebilmektedir. Kabinin iç mekan organizasyonunda bulunan fonksiyonlarının ölçülerine bakacak olursak da, 1040 mm boyutunda çift kişinin rahatça dinlenebileceği bir yatak, 350 mm en, 1770 mm boy olacak şekilde eşyaların güvenli şekilde konumlandırılabilecek bir depolama ünitesi bulunmasının yanı sıra, 415 mm en, 525 mm boy olacak biçimde ve yine dinlenme amaçlı kullanılabilecek bir taburenin bulunduğunu da söylemek mümkündür.

Görsel 37: Uyku Kabinlerinin İnsan Ölçülerine Bağlı Kullanım Boyutları (Sleepbox, 2014)

Uyku kabinlerinin ölçülerini bir de konaklama sırasında kullanıcılarının hareket durumuna ve ergonomik yapısına uygunluğuna bağlı olarak "Görsel 37"de baz alınarak değerlendirme yapılacak olursa; farklı ölçülere sahip iki boyut kabinin bulunduğu görülebilmekte ve birinin boyu 250 cm diğerinin ise 278 cm olduğu görülebilmektedir. Günümüz ortalama insan boyut oranları göz önüne alındığı takdirde; kadın boy oranı 164 cm, erkek boy oranı ise 177 cm kabul edildiği baz alınırsa da kabin konaklama alanlarında kullanıcılarının hareket halinde olduğu zaman diliminde herhangi bir ergonomik problem yaşamayacağı söylenebilmektedir.

3.3. Uyku Kabinlerinde Mekân ve İnsan İlişkisinde Yer Duygusunun Ölçüsü

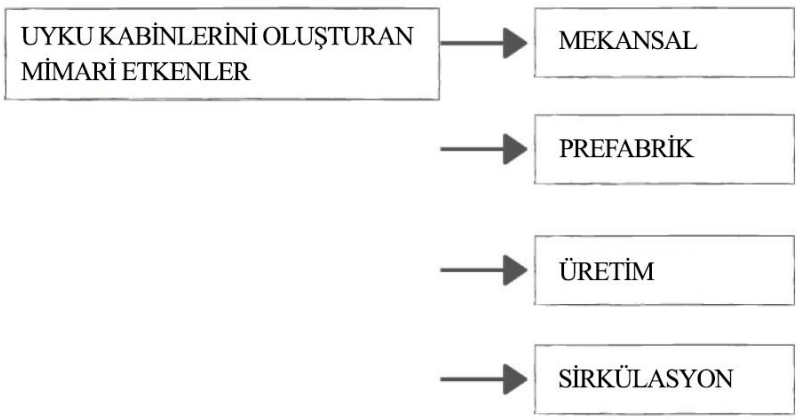
> "İnsanın mekânla durmaksızın devam eden etkileşim sürecinin değerlendirilmesinde insana ve çevreye ait tüm parametreler bu ilişkiyi karmaşık ve bütünleştirici hale getirmektedir." (Newell & Canessa, 2018)

İnsan ve mekan arasında süregelen bir bütünlüğün bulunduğundan bahsedilebilmektedir. Ancak mekanın, her bir kullanıcı için farklı duygu bütünlüğüne sahip olduğu ve kişiden kişiye değişik duyguları yaşatabileceği söylenebilmektedir. Mekan ile kullanıcı bütünlüğü aslında mekan algısından da geçebileceği söylenebilir ve kimi kullanıcıya iyi hissettirip bütünleştirici duygu vermekteyken, kimisini ise karmaşık duygu bütünlüğü içerisine sokabileceğinden söz edilebilmektedir.

Uyku kabinlerine kullanıcı parametreleri açısından bakıldığında, genel tüm mekanlarda olduğu gibi kullanıcı algısına bağlı olarak değişkenlik gösterebilir olabileceği söylenebilmektedir. Kullanıcının kabinlerden beklentisine, beğenisine, ihtiyacına ve tasarım bütünlüğüne bağlı olarak, kullanıcı ilişkileri üzerinde kimi zaman karmaşık ilişkiler doğururken kimi zaman ise; olumlu ilişkiler kurulabilmektedir. Duygu bütünlüğünün aslında kullanıcının psikolojik durumuna bağlı olarak şekillendiğini de söylemek mümkündür.

> "Mekânın elemanlarıyla birlikte oluşturduğu organizasyonel bütünlük sonucu elde edilen mekân örgütlenmesiyle, kullanıcının fiziksel ve ruhsal mekâna dair ihtiyaçlarının karşılanması mümkün olur. Yıldız'a göre mimari mekânı oluşturan elemanların fiziksel karşılıklarının mekânsal, yapısal, çevreleyen ve sirkülasyon sistemleri olmak üzere 4 alanda incelenmesi mümkündür." (Yıldız, 2014)

Mekan tasarımı yapılırken aslında süsten ve gösterişten daha çok, kullanıcı üzerinde oluşacak olan algının yani mekan duygusunun kullanıcısına nasıl geçeceği de tasarlanması gereken önemli bir unsurdur. Mekan tasarımı belirli aşamalar belirlenerek yapılması gereken bir olaydır. Mekana ilk olarak kullanıcının gözünden bakılmalı, fiziksel ve duygusal açıdan uygunluğu belirlenmeli ve daha sonra da mimari mekanı oluşturan elemanlar yani; mekansal, yapısal, çevresel ve sirkülasyon gibi kurgusal tasarımların yapılmasının aslında mimari boyutta mekanın doğru bir şekilde inşa edilmesi açısından başta gelen faktörleri oluşturmaktadır. Mekanın yapısal anlamda tasarlanma sürecinden sonra ise; kullanıcıya yansıtılmak istenen atmosfer belirlenmelidir. Atmosfer döngüsünün aslında kullanıcının mekanı benimsemesi ve kabullenmesinde ki en önemli rolü üstlendiğinden de bahsedilebilmektedir.

Tablo 5: Uyku Kabinlerini Oluşturan Mimari Etkenler

> “İnsanın mekânla kurmuş olduğu bu üç boyutlu ilişki sonucunda mekânın insan için bir yere dönüşmesi mümkün hale gelmektedir.” (Hashemnezhad, Heidari & Haseini, 2013)

> “Mekân elemanlarının mekân bütününden bağımsız olarak anlamsal arayışlarından ziyade mekânın kullanıcı için bir ifadeye dönüşümü üç boyutlu bilişsel faaliyetler sonucunda meydana gelmektedir. Altman ve Low’a göre bu faaliyetler algısal, davranışsal ve duygusal olmak üzere 3 kategoride incelenebilir. İnsanın mekânla olan etkileşiminin davranışa dayalı kapsamla mekân algısı oluşturulmaktadır, böylelikle mekânsal yönlendirmelere açık hale gelmektedir. Mekânla kurulan duygusal algılama eylemleri ile mekânın yere dönüşümü süreci ile kullanıcının o mekânla tanışıklığı kuvvetlendirilir. Böylelikle insanın mekâna dair memnuniyet anlamında fikirleri oluşmaya başlar ve bu sürecin olumlu değerlendirilmesi sonucunda yere bağlanma mümkün hale gelir. Mekânsal deneyimler sonucu mekânın yere dönüşmesiyle birey ve mekânsal bileşenler arasında ilişki kurulması söz konusu olur. Böylelikle mekân algısında deneyimin en etkili faktör olduğunu söylemek mümkündür.” (Altman & Low, 1992)

Mekan kullanıcı tarafından kurgusal, mimari ve tasarım açısından bütünlüğün sağlanması ile kullanıcının mekanı tek bir boyut altında gözlemlediğinden söz edilebilmektedir. Mekanın tasarımı üç boyutlu olarak kullanıcı üzerinde kurulmak istenen etki ve duygu belirlenerek oluşturulmaktadır. Mekan da yere bağımlılık duygusunun gerçekleşebilmesi için kullanıcının öncelikli olarak mekanı deneyimlemesi gerektiğinden daha öncede bahsetmiştik, ancak bu deneyim sonucunda duygusal etkenlerin kullanıcı açısından üç kategoride oluştuğundan söz edilebilmektedir. Bu etkenler mekanın kişide oluşturduğu algı ile başlamakta ve daha sonrasında mekan içerisinde ki hareketine bağlılık olarak davranışsal faktörler, psikolojik olarak da duyusal etkenlerin kişide uyandırmış olduğu hissiyat ile devam etmektedir. Kullanıcı mekanda kendini rahat ve güvende hissederse, mekan ile arasındaki bağ oluşması muhtemeldir. Yani mekan ile kullanıcının bağ kurmasındaki en temel ve etkili faktörün mekanda algı olduğu sonucuna varılabilmektedir.

Mekanın tasarım etkenlerinden bahsedildikten sonra ise; uyku kabinlerinin mekan tasarımından da “Tablo 5” ve Yıldız (2014) alıntısı referans alınarak söylemek gerekirse; genellikle süs ve abartıdan kaçarak kullanıcı odaklı ve ihtiyaçları karşılayabilecek şekilde tasarımlarının oluşturulduğu söylenebilmektedir. Uyku kabinlerini oluşturan mimari etkenlerin aslında, mekan, üretim, prefabrik oluşu ve doğru sirkülasyonun sağlanması olduğundan da söz etmek mümkündür. Kabinler estetik değer dışında mimari yönden daha çok ele alınarak tasarlanmış olduğuna ve ihtiyaç odaklı gelişimi devam ettiğine de değinilebilmektedir. Kullanıcılar mekanda olduğu gibi uyku kabinlerini de deneyimleyerek algısal etkenleri oluşturmakta ve daha önce de söz etmiş olduğumuz üzere kullanıcı

durumuna göre farklılık göstermesine dayalı olarak da yer duygusunun oluştuğu söylenebilmektedir.

Uyku Kabinlerinin Kullanıcı ile Olan İlişkisi Üzerinden Yer Duygusunun Ölçüsü	**İlişkinin Türü**	**İlişkinin Detayı**	**Mekansal Karşılığı**
	Algısal	Kabin boyut ve fonksiyonun algılanmasını sağlayan genel algı	Form
	Davranışsal	Kabin kullanım potansiyelinin tercih durumunda algılanması	Fonksiyon
	Duyusal	Kabin aidiyeti ve mekana dair memnuniyet geliştirmek	Anlam

Tablo 6: Uyku Kabinleri ile Kullanıcı Etkileşiminin Farklı Algı Türleri Üzerinden İlişkileri

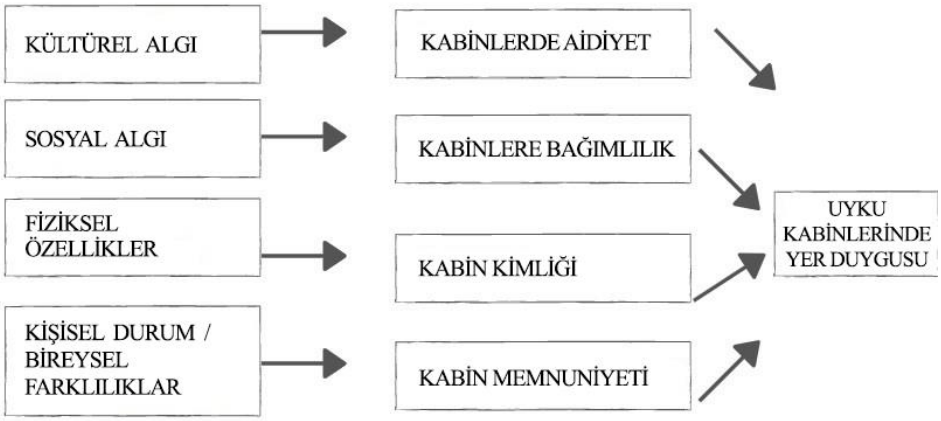
> "Kullanıcılar mekâna dair verilerinin oluşması için mekânı deneyimlemeye başlar ve bu deneyimlerle birlikte elde ettikleri verileri algısal ve zihinsel mekanizmalarla birlikte yorumlayarak hareketlerini, duygularını ve durumlarını düzenlerler. Mekânlar belirli fonksiyonlar gerçekleştirilmesi amacıyla ortaya konmuş olsalar bile farklı deneyim ve algılama türlerine açıktırlar. Mekânsal var oluşun bedenle ilişkisini ortaya koyan Merleau-Ponty için mekân bedenle birlikte deneyime olanak sağlamaktadır." (Merleau-Ponty, 2014)

Mekansal deneyim, kullanıcılar üzerindeki ilk izlenim olarak tanımlanabilmektedir. Mekan önce zihinsel olarak görme, bakma, hissetme vb. daha sonra ise; bedensel olarak konaklama, ziyaret etme vb. olarak deneyimlenebilmektedir. Buna bağlı olarak kullanıcı mekan hakkında veriler oluşturarak mekanda bütünlüğün mü yoksa ait olmama yani mekanı benimseyememe duygusunun üzerinde nasıl etkiler bıraktığını değerlendirilebilmekte ve kullanıcı üzerinde oluşturulmuş yer duygusu analiz edilebilmektedir. Uyku kabinlerinde mekansal izlenim yani mekansal algının kullanıcı üzerinde oluşturduğu etki kişinin ruhsal, bedensel ve beğeni açısından duygu değişimine göre değişiklik gösterebileceği gibi, bedensel olarak da boyut ve tasarım açısından da değişkenlik gösterebilmektedir. Bunu

anlamak için; Merleau-Port'nin de dediği gibi "mekan bedenle birlikte deneyim" sağlanmak gerekmektedir.

Uyku kabinlerinin kullanıcı ile olan ilişkisi üzerinden yer duygusunun ölçüsü "Tablo 6" üzerinden değerlendirecek olursa; kabinlerde yer duygusunun 3 başlık altında kategorize edilebilir olduğu ve buna bağlı olarak kişide uyandırmış olduğu ilişkinin detayı ile bu ilişkinin mekansal boyutta karşılığını gözlemlenebilmektedir. Kabinler ile kullanıcı ilişkisinden daha önce de değindiğimiz üzere algısal, davranışsal ve duyusal olarak çeşitlenebilmekte iken; buna bağlı olarak kullanıcı üzerindeki duygu değişimleri de farklılık gösterebilmektedir. Uyku kabinlerinde algı, her bir kullanıcıya göre kabinlerin boyutu, fonksiyonu ve şekline göre değişiklik göstermekteyken, davranışsal açısından hareket ve ihtiyaca yönelik tercih ve son olarak ise; duygusal boyutta kullanıcıda yer duygusunun oluşmasını yani aidiyetliğin sağlanması ile birlikte memnuniyetin oluşması gibi faktörlere bağlı olarak oluştuğu görülebilmektedir. Faktörlerin aslında mekansal karşılığını yani "Tablo 6'yı" özetleyecek olursak; kabinde mekan kurgusunun kullanıcı üzerindeki öneminin form, fonksiyon ve anlam olarak doğru kurgunun yapılmasından geçtiği söylemek mümkündür.

> "Mekânın somut ve soyut özellikleri dolayısıyla kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayabilmesi, kullanıcıyla mekân ilişkisinin kurulmasını böylelikle yer duygusunun da bu ilişkiden doğru orantılı olarak etkilenmesini beklemek mümkündür. Kullanıcıların fiziksel beklentilerini mekânsal organizasyonla tatmin ederken aynı şekilde atmosferiyle duygusal edinimleri oluşturabilecek potansiyeli bulunmalıdır. Bu kapsamda mekânın tasarım değeri belirleyici olmaktadır. Yer duygusunu etkileyen parametreler incelendiğinde etmenlerin yalnızca mekândan kaynaklanan ögelerle sınırlandırılmaması gerekir. Aynı şekilde insana dair etmenler de bu ilişkide belirleyici olmaktadır. Kullanıcıların mekânları tercih etme ve etkileşim kurma isteklerini etkileyen unsurlar kullanıcının algısal ve kültürel kapasiteleriyle birlikte yer duygusunu da etkilemektedir." (Deutsch & Goulias, 2009)

Tablo 7: Uyku Kabinlerinde Yer Duygusunun Yapısı

"Bireysel ve toplumsal olarak fiziksel çevreyle oluşturulan algısal ve duygusal iletişimlerin kazanımıyla birlikte, mekânsallığın insana dair bir kavram olduğu düşünülebilir. Kullanıcıların mekân üzerine değerlendirmelerinde çevre psikolojisi alanı altında üç başlık ele alınabilir: Yer aidiyeti, yere bağımlılık ve yer kimliği." (Altman & Low, 1992)

Uyku kabinlerinde algının kişisel olarak farklılık gösterdiğini daha önce değinmiş olduğumuz üzere; bunun aslında belli faktörlerden kaynaklandığını da söylemek mümkündür. Kabinlerde algı kullanıcının fiziksel ve algısal boyut dışında kültürel, sosyal, kişisel-bireysel yapı ve çevresel faktörlerden kaynaklanarak da değişiklik gösterebileceğinden söz edilebilmektedir. Aslında bu faktörlerin her bir kullanıcı üzerinde farklı etki yarattığı ve görüş farklılıklarını oluşturduğu da söylenebilmektedir. Kullanıcı üzerinde kabin aidiyeti, kabine bağımlılık, kabin kimliği ve kabin memnuniyeti gibi etkilerin oluşmasına sebep olmaktadır. Bu etkenlerin hepsi aslında uyku kabinlerinde yer duygusunun kullanıcı üzerinde oluşturduğu algı ile sonuçlandırılmaktadır.

3.3.1. Yer Aidiyet ve Mahremiyet Duygusu

"Altman ve Low 1992'de ortaya koymuş oldukları "Place Attachment" çalışması ile literatürdeki dağınık ve farklı terimlerle tanımlanmış olan yer aidiyetinin çevre psikolojisi alanında bu kavramla tartışılmasına öncülük etmişlerdir. Altman ve Low "Place Attachment" çalışmasında yer aidiyetini insan ve çevre arasında kurulan duygusal bağ olarak tanımlanmıştır ve birçok yer aidiyeti çalışmasında duyguların ve hislerin merkez alınarak kurgulandığı vurgulanmıştır." (Altman & Low, 1992)

Yer aidiyetinin de yer duygusu gibi kullanıcı algısı ile birlikte ortaya çıktığından söz edilebilmektedir. Yer aidiyetine değinilecek olursa; aidiyet hissi insanların kendilerini güvende hissetmeleri için oluşturdukları temel bir gereksinim duygusu olduğundan bahsedilebilmektedir. İnsanlarda aidiyet hissinin çevresel faktörlere bağlı olarak değişkenlik gösterebildiği söylenebilmektedir. Bu faktörlere değinilecek olur ise; toplumsal baskı, çevresel psikoloji, kabinleri benimseme ve kabullenme gibi etkenler bulunmaktadır. Ayrıca buna dayanarak söylemek gerekirse; kişinin kendini bulunduğu alana göre tamamlama yani kabinleri kendi evi gibi benimseme ve etraftaki kişileri yabancılaştırma olarak da tanımlanabilmektedir. Aidiyet duygusu aslında kişinin kendini bir mekana ait hissetmesi ve mekanı kendine özgü kılarak güvenilir olduğunu kabullenmesi ile de oluşmaktadır. Uyku kabinlerinde, kullanıcılar üzerinde aidiyetlik duygusunun oluşturulması amacı ile rahat, konforlu ve mahremiyet oluşturacak mekansal tasarımlar yapılmaktadır.

> "Bir yere aidiyet oluşturulabilmesi için duygusal deneyimler elde edilmelidir, bu deneyimler için de ön koşul o yer ile fiziksel etkileşimde bulunmaktır. Kullanıcılar güçlü yer aidiyeti kurdukları mekânı diğer mekânlar için bir ölçüt haline dönüştürebilir ve deneyimlediği yeni mekânlarla kuracağı duygusal aidiyetlerinde önceki mekânla benzerliklerine ve beklentilerine göre değerlendirebilirler. Yer aidiyeti sosyodemografik özellikler, çevresel özellikler, kültür, yer memnuniyeti, tercihler, eylemler ve mekânın kendisi gibi faktörlerden etkilenmektedir." (Najafi & Shariff, 2011)

İnsanlar gezmeyi, görmeyi, eğlenmeyi seven bireylerdir. Ancak bunun yanında konakladıkları alanların onlar için güvenilir ortamlar sağlamasını da istemekte yani mekana kendilerini entegre etme çabalarının bulunduğundan söz edilebilmektedir. İnsanlar gezip gördükleri mekanları değerlendirmekte ve mekanlara karşı duygu, düşünceleri oluşturmaktadır. Kullanıcılar kendilerini rahat hissettikleri, bağ kurabildiği yani aidiyet kurabildikleri mekanları hafızalarına almakta ve diğer tüm konakladıkları mekanlar gibi uyku kabinler üzerinde de aynı faktörleri gözetmek istemektedirler. Uyku kabinleri bu açıdan bakıldığı takdir de diğer konaklama alanlarına bağlı olarak avantaj sağlamaktadır. Uyku kabinleri bilindiği üzere dünya çapında çok sayıda olması ile birlikte hem şehir merkezlerinde hem de seyahat alanlarında bulunmaktadırlar. Buna dayalı olarak söylenecek olursa; insanlar sürekli olarak hareket ve seyahat içerisinde bulunmasından kaynaklı olarak dinlenme ihtiyacı da duymaktadır. Bundan dolayı kabin konaklama çeşitlerini farklı konumlarda ve tasarımlarda deneyimleme imkanı bulmaktadır. Kabinler kullanıcılarının hafızalarında yer edindiğinden dolayı aidiyetlik oluşturma konusunda daha avantajlı oldukları söylenebilmektedir. Aslında buna hafızalarında kabinlere karşı bir ölçü yani bir

algı oluşturmuş olmalarından ve sürekli tüm uyku kabinlerinde aynı ölçeğin bulunmasını ve daha iyi olanaklı, avantajlı olmasını istemelerinden kaynaklı olduğu da söylenebilmektedir. Uyku kabinleri bir de diğer konaklama alanlarından ayıran faktörü de daha önce de bahsetmiş olduğumuz üzere hem şehir merkezlerinde hem de seyahat alanlarında bulunmasına dayanarak söylenecek olursa; şehir merkezlerinde kabinler dış mekan ile birebir temas etmekteyken, seyahat alanlarında ise; iç mekan da konumlandırılmış olmaları da aidiyet ve mahremiyet duygusu açısından farklılıklar gösterebilmektedir. Kabinler iç mekan yani seyahat alanları konumunda iken kullanıcıların kendilerini algısal olarak güvende hissedebileceklerinden dolayı aidiyet hissiyatının oluşumuna avantaj sağlayabileceği de söylenebilmektedir. Kişilerin algısal ölçüleri farklı özelliklere göre değişebilmekte olduğundan bahsedecek olursak da; kabinlerde aidiyet hissiyatı kullanıcının yaş, cinsiyet, etnik grup, din, meslek, eğitim, medeni hal gibi kişisel özelliklerine yani kişinin sosyodemografik özelliklerine bağlı olarak değişkenlik gösterebileceğinden söz edilebilmektedir.

> "Yer aidiyetinin literatüde birçok alan tarafından kullanılan bir kavram olmasından kaynaklanan tanım çerçevesi problemi taşıdığını düşünen Scannell ve Gifford, kavrama üçlü organizasyon çerçevesi önermektedir. Bu çerçevedeki üçlü organizasyon insan, süreç ve mekân ile oluşturulmuştur. Organizasyonun "insan" başlığı, bireysel ve toplumsal düzeyde ele alınabilir. Yer aidiyeti bağlamında insanın birey olarak ele alınmasında deneyimler, farkındalıklar ve dönüm noktaları mekânsal aidiyetin oluşturulmasında önemli rol oynamaktadırlar. Topluluk olarak yer aidiyetinin oluşturulmasında ise bireysel anlamlardan çok toplumun sembolik ortaklıkları ve kültürel verileri söz konusu haline gelmektedir. Scannell ve Gifford (2010), Jorgensen ve Stedman'ın 2001'de yer duygusu için ortaya koydukları çalışmaya paralel olarak yer aidiyetinin geliştirilmesi sürecini etki, algı ve davranış olarak ele almışlardır. Oluşturdukları üçlü organizasyon çerçevesinde son olarak mekânın kendisini ele alan Scannell ve Gifford, mekânı üçlü ilişkinin en önemli kolu olarak nitelendirmektedirler." (Scannell & Gifford, 2010)

Yer aidiyetinin literatür anlamına ve savunma aşamasına değinilecek olursa; aidiyet hissiyatının birkaç kategoriden oluştuğu düşünülebilir ve yer aidiyetinin kategorize olarak değişebileceğinden söz edilebilir. Bu kategorizasyonun insan, mekan ve süreç olarak 3'e bölünebileceğini de söylemek gereklidir.

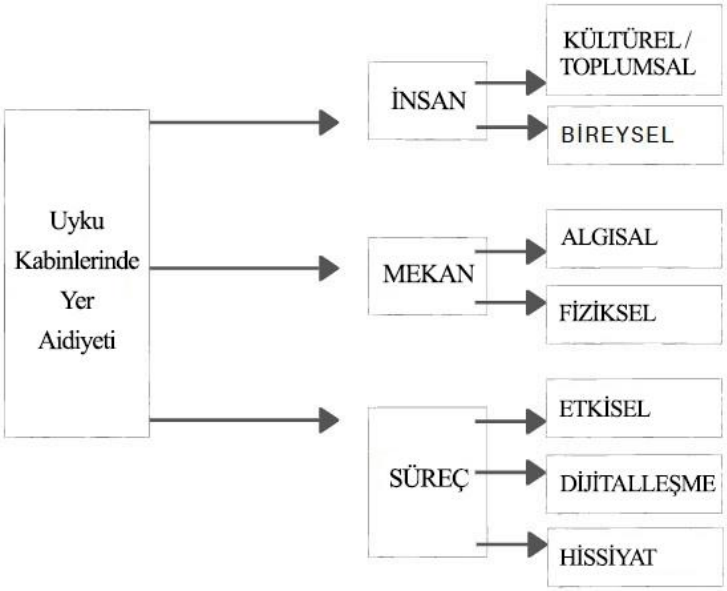
Uyku kabinlerinde yer aidiyetine "insan" kategorisi açısından bakacak olursak; daha öncede bahsetmiş olduğumuz üzere bireysel değerlendirme yapılmakta ve bireyin istek, duygu, psikolojik ve fiziksel özelliklerine göre değişmekte olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca insanın davranış ve duygulanım durumu ile kullanıcıların kendi deneyimlerini nasıl

algıladıkları ve yorumladıklarına bağlı olarak farklılık taşıyabileceği söylenebildiği gibi buna ayrıca duygu bozukluğu, duygu değişimi de denilebilmektedir.

Aidiyete "mekan" kategorisinden bakılacak olur ise; kullanıcıların algısal ve fiziksel durumuna bağlı olarak kabinlerde aidiyetlik duygusunun oluşmasında ki en önemli faktörün olduğu söylenebilmektedir. Bu durumu açıklamak gerekirse; toplumsal baskı, kültürel yapı, çevresel faktörler yani kullanıcının bir diğerine bakarak o mekana ayak uydurmaya kendini zorunlu hissetmesinden kaynaklı olduğu değerlendirilebilmekte ve bunun gibi çok sayıda etkinin bulunduğundan da söz edilebilmektedir.

Kabinlerde yer aidiyetinin oluşmasında ki bir diğer faktörün de "süreç" olduğunu belirttiğimiz üzere; kullanıcı üzerindeki etkisel, dijitalleşme ve hissiyat gibi durumlar sonucunda şekillendiğini de söylemek mümkündür. Etkisel durumun aslında çevresel faktörlere benzediği ve bu durumu da kabinleri deneyimlemiş başka bir kullanıcı tarafından yapılan değerlendirme sonucu ile etkilenme olarak yani buna bir başka deyişle önyargının oluşturulması da denilebilmektedir. Dijitalleşme açısından oluşan duygu değişimi ise; kullanıcıların gelişen teknolojiye dayalı olarak sürekli iyi ve yeniyi istemelerinden kaynaklı olarak ortaya çıktığı söylenebilmektedir. Hissiyat sonucu oluşan etki için ise; kullanıcının kabinlerde ki algısal ve hareket sonucu üzerinde oluşan duygu durumundan dolayı ortaya çıkmaktadır. Aslında hissiyat kabinlerde yer duygusu ve davranışsal durum sonucu oluştuğundan da bahsetmek mümkündür.

Yer aidiyetinin doğru ve kolay bir şekilde sağlanabilmesi için kategorize edilmiş olan bu üçlü faktörün doğru bir biçimde kurgulanması ve kabinlerin konumuna, etkisine bağlı olarak tasarlanması gerektiği savunulabilmektedir.

Tablo 8: Uyku Kabinlerinde Yer Aidiyetinin Üçlü Organizasyon Şeması

Kullanıcı üzerinde kurulmak istenen yer aidiyetinin yanı sıra, mahremiyet duygusunun da oluşması uyku kabinlerine karşı güveninin, bağlılık hissiyatının oluşmasındaki büyük etken olduğundan da bahsetmek gereklidir. İnsanlar bulundukları mekanlarda kendilerini rahat hissedebilmeleri, özel olarak gördüğü kişisel duygularının veya hareketlerinin gizli kalabileceği düşüncesinin oluşması ile yer aidiyetinin sağlanmasına yardımcı olabileceği ve mekanı benliklerinin tamamlayıcı parçası olarak görebilecekleri düşünülebilmektedir. Özetle; yer aidiyeti ve mahremiyet duygusunun oluşması için; çevresel, psikolojik etkenlerin göz önünde bulundurulması ve kabinlerin tasarım sürecinin kurgusunun doğru bir şekilde yapılması gerekmektedir.

3.3.2. Yer Kimlik Duyusu

"Yer duygusu, farklı ölçeklerdeki birçok bilimsel alan tarafından tartışılan disiplinler arası bir konu olma özelliği taşımaktadır. "Topophilia" adlı eserinde yer sevgisi kavramı ile yer duygusu tartışmalarında insanın mekân ve çevresiyle olan zihinsel, duygusal ve deneyimsel güçlü ilişkilerini ele alan Tuan, mekânın insanın dışarıda bırakılarak ele alınması ile sadece coğrafi bir alan elde edeceğimizi savunmaktadır. Yalnızca görsel algılama süreçleriyle değil tüm maddi ve manevi faaliyetler bütünüyle insan, mekân ile ilişkilenmektedir." (Tuan, 1974)

İnsan ve mekan birbirini tamamlayan kavram bütünlüğünü oluşturmaktadır. Mekanı kişiselleştiren yani mekanının kimliğini belirleyen kişinin kullanıcısı olduğunu söylemek mümkündür. Mekan kimliği çeşitli ölçeklere göre belirlenebilmektedir. Ayrıca mekan kimliği, kullanıcının kendi algısı ve çevresel etkilere bağlı olarak şekillenmektedir. Kullanıcının mekan kimliğine bireysel açıdan belirlemiş olduğu özellikleri; deneyim, zihin ve duygu durumuna göre tanımlamakta olduğu söylenebilmekte iken; çevresel olarak ise coğrafi konum, gelenek-görenek, toplumsal baskı vb. çok sayıda faktör ile anlam kazandırdığı da belirtilebilmektedir. Mekan kimliğinin aslında kullanıcılarının kişisel özelliklerinin okunduğu ve mekan ile kullanıcı arasındaki duygu geçişini ifade ettiği de söylenebilmektedir.

> "Yer duygusu, mekânların herkes tarafından ortak kullanıma açık özellikleri ve bu özelliklerin kullanıcılar tarafından öznelleştirdiği deneyimlerin arasındadır. Algının herkes tarafından elde edilebilecek genel süreci sonrası mekânla birlikte geliştirilen yer duygusunda, mekân; içerisinde kişisel anlamlar ve işaretler barından bir yerdir. Nesnel ve öznel gerçekliklerin harmanlandığı bu karmaşık deneyim ve algı işlemlerinin sonucunda insan nihayet yerini anlayabilir hale gelerek varlığının ilk koşulunu sağlamış olur. Yer duygusu kavram olarak içerisinde duyguyu barındırsa bile yerin ve insanın bireysel ve toplumsal olarak sahip oldukları dolayısıyla duyuları ve bilişsel düzenleri birleştirmektedir." (Deutsch & Goulias, 2009)

Yer duygusunun, mekana kullanıcı tarafından anlam kazandırılması ile oluştuğundan bahsedilebilmektedir. Uyku kabinlerinde yer duygusu da kullanıcılarına bağlı olduğunu söylemenin yanı sıra kabinlerin de kendine özgü bir duygu bütünlüğünün olması dahilinde bu duygunun her bir kullanıcı için farklı anlam taşıdığından da bahsedilebilmektedir. Yer duygusu hem konaklama alanlarında hem de topluma açık mekanlarda yani alışveriş ve eğlence merkezleri, yeme-içme alanları, spor salonları vb. birçok mekanda her bir bireyin kendine özgü isteği doğrultusunda mekanı doğru bir şekilde algılaması ve kendine göre yorumlaması ile kişi de uyandırdığı olumlu veya olumsuz etkiler ile ortaya çıktığından da söz edilebilmektedir. Kullanıcı istek, beklenti, psikolojik ve bilişsel duyguları ile mekan deneyimlemeleri sonucunda oluşan beğenilerine bağlı olarak şekillendiğinden de bahsedilebilmektedir.

> "Günümüzde farklı coğrafyaların simgesi haline gelmiş ögelerin, deniz aşırı noktalara bile teknolojik imkânlarımız doğrultusunda taşınması söz konusu olmaktadır. Geçmişin ve farklı coğrafyaların simülasyonlarının sahip olunan tekniklerle çoğaltılmasının yer duygusu üzerindeki

etkisinin analiz edilmesi gerekmektedir. Relph, modern dönemin eserlerinin yer duygusunun geliştirilebilmesi için ayırt edici bir karakter ortaya çıkartma potansiyelinden bahsetmektedir. Bir coğrafyacı olarak, yer duygusunun günümüze uyarlanabilmesi için sahip olduğumuz zorluğun, dünyanın nasıl değiştiğinin iyi analiz edilmesi olduğunu düşünmektedir. Post-modernizm ile ortaya çıkarılan mekânların hangi tasarımsal kaygılarla ve hangi coğrafi özelliklere hizmet üzerine yaratıldığının keşfinin önemini vurgulamaktadır." (Relph, 1997)

Yer duygusunun oluşmasına bir de mimari etken açısından bakılacak olursa; günümüzde tasarlanan mekanların çoğunda eski mimari kalıntıların veya mimari toplulukların düşüncelerinden izler bulunması ile birlikte teknolojik etkenlerinde harmanlanması sonucu ortaya konmuş olduğundan söz edilebilmektedir. Bunun sebebinden ise; geçmişten gelen coğrafi unsurların kaybedilmek istenmemesi olduğundan bahsedilebilir. Ancak modern dönemin başlaması ile eski tasarım yaklaşımına ek teknolojik etkenlerin de eklenmesi ile farklı tasarım dilleri ortaya konmuş olduğu görülebilmektedir. Teknolojinin mimariye eklenmesi ile yeni nesil mekan kavramının oluştuğunu ve topluma açık olarak yeni nesil konaklama alanları yani uyku kabinlerinin de ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Günümüzde ki mekan tasarımları her geçen gün gelişen teknolojiye ayak uyduracak biçimde yenilenebilir ve gelişebilir bir boyutta oluşturulmaktadır. Ancak bunun insan üzerindeki yer duygusunun oluşumunun etkileri gözetilmesi gerektiğine değinilerek yapılması gerektiği söylenebilmektedir. Kullanıcı odaklı tasarımlarını ortaya koyan uyku kabinleri insanların hem algısal rahatlık hem de fiziksel rahatlığın düşünülmesi açısından da yer duygusu oluşturmayı hedeflemiştir. Uyku kabinlerinden önce yani geçmiş dönemlerde kullanılan tasarım kurgusunun ve günümüzde yapılan teknolojik mekanların coğrafi, toplumsal ve bireysel açıdan değerlendirilme yapılması ile inşa edilen mekanların insanlar üzerinde ki yer duygusunda farklı etkenleri ortaya koyabileceği de söylenebilmektedir. Kabinler insanların mimari beğenisine yani mekanla bağ kurabileceği şekilde üretim yapılmakta ve mekanda yer duygusunun olumlu olarak yansıtılabileceği alanlar tercih edilerek konumlandırılması gerektiği ve bu amaçla tasarlanan kabinlerin tercih edilme oranları bakımından fayda sağladığı düşünülebilmektedir.

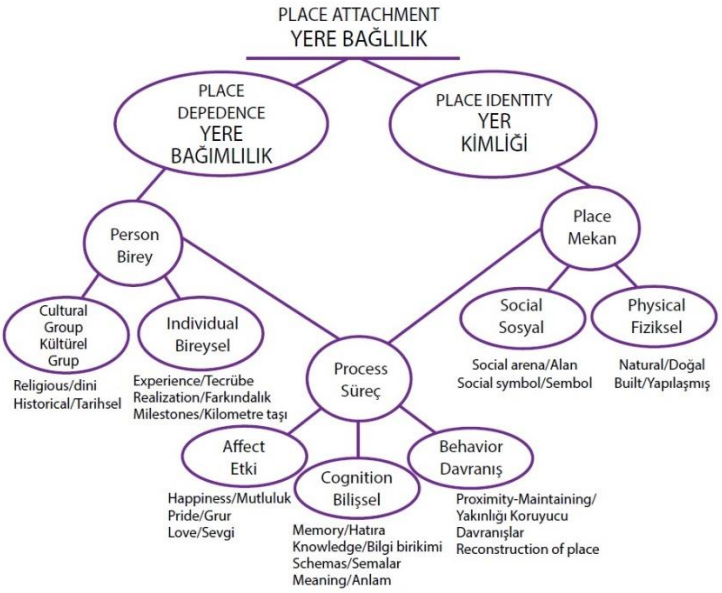
3.3.3.Yere Bağımlılık Duygusu

> "Yer bağımlılığı kavramının literatürdeki tartışmalarında önemli bir yer tutan Stokols ve Schumaker (1981), bireysel ve toplumsal yere bağımlılığının analiz edilebilmesi için iki etken kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu etkenlerden ilki bulunulan mekânın ihtiyaçlara cevap verebilme kapasitesidir. İkincisi ise ihtiyaçlara olası cevap verebilecek diğer mekânların bulunulan mekâna kıyasla niteliğidir. Yere bağımlılıkta duygusal faktörlerden çok fonksiyonel amaçlar ön plana çıkmaktadır." (Stokols & Schumaker, 1981)

Yere bağımlılık duygusunu açıklamak gerekirse; insanların mekanlar ile etkileşimi sonucu yani mekan deneyimlerinde yaşamış oldukları duygusal bağı-etkileşimi ifade ettiğini söylemek mümkündür. Yere bağımlılık duygusunun da insanlar üzerinde mekana karşı oluşan diğer psikolojik etken gibi, mekan ve kişiye bağlı olarak farklılık gösterebileceği söylenebilmektedir. Ancak yere bağımlılık duygusunun diğer algısal etkilere kıyasla psikolojik etkenler dışında, fonksiyonel olarak kullanıcıların gerekliliklerinin karşılamasının daha ön planda tutulduğu söylenebilmektedir. Yere bağımlılık duygusu iki çeşitte kategorize edilebilmektedir. Bu kategorilerin biri bireysel diğeri ise; toplumsal bağlılığı oluşturmaktadır.

Bireysel açıdan yer bağımlılık; kullanıcının deneyimler sonucu mekana adapte olması ve sürekli aynı mekanı tercih etmesi ile değerlendirilebilmektedir. Tercih edilen mekan kullanıcının ihtiyacını ve beklentilerini karşılaması, beğenisini kazanması, psikolojik durumdan kullanıcı üzerindeki etkilerinin olumlu olması yani kendini güvende ve oraya ait hissetmesi vb. faktörler ile oluştuğu söylenebilmektedir.

Toplumsal açıdan yer bağımlılık ise; bireysel etkenlerin aksine kullanıcıların duygu durumu dışında fonksiyonel olarak hareket kolaylığı ve kullanıcının ihtiyacı doğrultusunda çeşitli olanaklar sağlamasının gerekli olması gibi faktörlerin karşılanması ile kazanıldığından söz edilebilmektedir.

Tablo 9: Yer Bağlılığı Teorisi (Place Attachment Theory), (Scannell Ve Gifford, 2010)

Yere bağlılık duygusu bir de şemaya göre değerlendirecek olursa; yere bağımlılık ve yer kimliği gibi iki faktöre bağlı olarak oluştuğu görülmektedir. Bağlılık duygusu daha önce de değindiğimiz gibi bireysel ve toplumsal olarak iki çeşitte kategorize edilmiştir. Bireysel etkilerin yere bağımlılık ile toplumsal etkilerin ise yer kimliği duygusu ile ortaya çıktığı görülebilmektedir. Ancak her iki etken faktörün de yer aidiyet duygusunda olduğu gibi "süreç" başlığı altında toplandığı ve her iki etkenin de yine aidiyet ve mahremiyet duygusunu da etkileyen bilişsel, davranışsal ve etkiye bağlı olarak oluştuğu gözlemlenebilmektedir.

Kısa dönemli konaklama ünitelerini yukarıda bahsetmiş olduğumuz psikolojik etkilere bağlı olarak değerlendirecek ve özetleyecek olursak; uyku kabinlerinin tasarım aşamasında iken; dikkate aldıkları temel unsuru taşımakta olduğu söylenebilmektedir. Kısa dönemli uyku kabinlerinde psikolojik etkenlerin kullanıcılar üzerindeki etkisinin olumlu ve doğru bir şekilde yansımasını sağlamak için kullanıcıların ihtiyaç, istek ve beklentileri göz önüne alınarak tasarlanması hedeflendiğinden de söz edilebilmektedir. Kabinlerde tasarımında insanlar üzerindeki algı yani yer, aidiyet, mahremiyet, kimlik ve bağlılık duygusu için çeşitli tasarımsal etkiler oluşturulmuştur. Kabinler üzerinde buna örnek verilecek olursa, Nagakin Kapsül Kulesinden verilebilmektedir. Kulede bulunan her kapsülün belirli kot farkları ile birbirinden uzak ve kabinler içerisinde bulunan kişiye özel kullanım araç gereçleri ile kabinler de aidiyet, mahremiyet ve kimlik algısının kullanıcıya yansıtılmak istendiği görülebilmektedir. Ayrıca genellikle kullanıcıların kabinleri tercih etmesinin sebebi kısa

süreli ve ekonomik açıdan uygunluk olduğu bilinmesi ile de toplumsal faktör olarak yere bağlılık duygusunun kazandırılmaya çalışılmasından da söz edilebilmektedir.

3.4. Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan Yaklaşımları

Uyku kabinlerinin tasarım aşamasından itibaren kullanıcı odaklı olarak ilerlediğinden bahsedilebilmektedir. Ancak kabinlerin her kullanıcı üzerinde farklı etkiler kurabilir olduğundan söz edilebilmektedir. Kabinlerin oluşturmuş olduğu farklı etkenler kullanıcı ile olan yaklaşımından dolayı kaynaklandığı söylenebilmektedir. Uyku kabinlerinin kullanıcı ile olan yaklaşımlarına tasarımsal boyut çerçevesinde örneklendirmeler ile değinilecek olursa çok sayıda kabin konaklama olduğu görülebilmektedir.

Uyku kabinlerinin dünyada bulunan birkaç örneği olarak; " 'Gettsleep' uyku kabini, 'Sleepbox' uyku kapsüller, '9 Hours Capsule Hotel' ve 'Sleepod' uyku kabini" çerçevesinde tasarımsal ve kullanıcı ile olan yaklaşımları değerlendirilerek ele alınacaktır.

GettSleep uyku kabinine bakılacak olursa;

Görsel 38 - 39 - 40: GettSleep Uyku Kabini Konumlandırılması (Gettsleep, 2020)

"Gettsleep uyku kabini(sleepbox), Rusya-Moskova Havaalanı 'Sheremetyevo Airport' konumlandırılmıştır. Sheremetyevo Uluslararası Havalimanı transit alanı, gelişmiş bir altyapı, yüksek yolcu akışı ve trafik yoğunluğu ile ülkemizde bu tip ilk otel için mükemmel bir yer haline gelmiştir. Kapsül otel, günümüzde dünyanın her yerindeki birçok havaalanında günlük yolcu trafiğinin zirvesinde gündüz gizliliği ve sessizliği sunan uygulamasını bulmuş son teknoloji ürünü bir teknolojik yeniliktir." (Gettsleep, 2020)

Gettsleep uyku kabinleri ilk olarak konumlandırılması ile ele alınacak olursa; Rusya Moskova Havaalanında mekansal organizasyonunun yapılmış olduğu söylenebilmektedir. Kabinlerin havaalanında konumlandırılmasına yönelik yine kullanıcı ihtiyacını karşılama amacı taşıması ile değinilebilmektedir. Havaalanlarında bulunan yolcu yoğunluğu, seyahat seferlerinin ve seyahatler arası rötar vb. uzun süreli bekleyişler için yolculara sessiz ve rahat bir dinlenme alanı oluşturma amacı ile kurulmuş oldukları söylenebilmektedir. Gettsleep uyku kabini Rusya havaalanının dış hatlarda bulunan bekleme alanında konumlandırılmış ancak bekleme salonundan bir platform yardımı ile ayrıldığı görülmektedir. Bu platformun kabinlerde konaklayan yolcuların daha sessiz ve rahat bir şekilde dinlenmelerini sağlamak amacı ile yapılmış olduğu söylenebilmektedir. Ayrıca uyku kabinlerinin giriş kısmına oluşturulan bekleme salonu ile de kabinleri tercih etmek istemeyen kullanıcıların orayı kullanma olanağı sağladığından da söz edilebilmektedir.

Görsel 41 - 42 - 43 - 44: Gettsleep Uyku Kabini (Gettsleep, 2020)

> “Gettsleep uyku kabininin tek bir kapsülünde konaklama özelliklerine bakılacak olursa, ergonomik yatak, bedava internet, el bagajını saklamak için bireysel dolap, mobil cihazları şarj etmek için 220V ve USB çıkışları, bireysel ayarlanabilir hava giriş sistemi, bireysel aydınlatma, yüksek kaliteli saten yatak çarşafları, polar battaniye, havlu, giysi çubuğu ve eşya gözü bulunmaktadır.” (Gettsleep, 2020)

Gettsleep, tek kişinin kullanabileceği şekilde yani tekli kabin tipolojisi kullanılarak tasarlanmıştır. Gettsleep kabin tasarımı yapılırken içerisinde konaklayacak olan kullanıcıların ihtiyaçlarını göz önüne alınacak şekilde oluşturulmuştur. Kabinlerin iç mekan organizasyonu bakılırsa; yatak, priz, havalandırma, Wi-Fi imkanı ve eşyalarını güvenle koyabilecekleri kilitli kişiye özel dolap vb. fonksiyonları bulunmaktadır. Ayrıca eşya dolaplarının üzerine gelecek şekilde kurgulanmış olan belirleyici işaretlenmeler yine kullanıcı yaklaşımı açısından kolaylık sağlamak amacı ile tasarlanmış oldukları söylenebilmektedir.

Görsel 45 - 46 - 47: Gettsleep Uyku Kabini (Gettsleep, 2020)

GettSleep uyku kabinlerinin genel mekan organizasyonuna bakılacak olursa, birbirlerine birleşik, yan yana ve üst üste gelecek bir şekilde konumlandırılmış ve kare formunda tasarlanmış oldukları görülebilmektedir. Üst üste konumlandırılan kabinlerin üst katta bulunan kabin için merdiven ile ulaşım düşünülmüştür. Kabinler bir perde yardımı ile kapatılıp mahremiyet özelliği kazandırılması hedeflenmiş, ancak bu özellik kullanıcı yaklaşımı çerçevesinden değerlendirilir ise dezavantaj taşıyabileceği söylenebilmektedir. Bunun sebebi ise; sesin yeteri kadar önlenebilir olmayacağı düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Gettsleep uyku kabini, kullanıcıların sosyal amaçlı olarak da düşünmüş olduğu söylenebilmektedir. Kabinlerde konaklama dışında ortak kullanım alanları da barındırdığı ve bu alanların, ortak çalışma-dinlenme alanı vb. ile yapmayı hedeflediğinden de söz edilebilmektedir.

Dulles Uluslararası Havaalanı - Washington Dc Sleepbox'a bakılacak olursa ise;

"Sleepbox tarafından tasarlanan samimi uyku kapsülleri, Washington DC'deki Dulles Uluslararası Havaalanı'na mimari stüdyo tarafından kurulmuştur. Sleepbox, gezginlere gizlilik içinde dinlenecekleri bir yer sunmak için en az bir saat kiralanabilen 16 rezervasyonlu şekerleme odası sunmaktadır. Uluslararası kalabalık A'da güvenlik sonrası yer alan Washington Dulles Uluslararası Havaalanı'nda 1.200 metrekarelik (111 metrekare) alan, iki sıra rezervasyonlu Sleepbox şekerleme odası ile doludur." (Cogley, 2019)

Sleepbox uyku kabinlerinin öncelikle konumuna bakılacak olursa; Washington'da Dulles Uluslararası Havaalanında bulunduğu söylenebilir. Sleepbox, uyku kabininde "Gettsleep uyku kabinleri" gibi seyahat istasyonlarında konumlanmış olduğu söylenebilmektedir. Sleepbox, kabinlerinin kullanıcı ile yaklaşımını tasarım açısından değindiğimiz takdirde öncelikle kullanıcının beğenisini estetik açıdan kazanma amaçlı olarak mimari bir stüdyo tarafından tasarlanmış ve kurulmuş olduğundan bahsedilebilmektedir. Ayrıca kullanıcının beğenisi dışında psikolojik etkenler açısından da düşünülerek, rahatlık ve güvenlik ön planda tutulması hedeflenmiş yani kullanıcı da algısal olarak rahat dinlenebilecek ortam olgusu oluşturmanın amaçlanmış olduğu söylenebilmektedir.

Uyku kabinleri mekan organizasyonu açısından ise tek kişinin konaklayabileceği boyutlarda ve sınırlı sayıda olacak şekilde tasarlanmış olduğundan bahsedilebilmektedir. Sleepbox uyku kabinlerinin sayıca az olmasının sebebi havaalanı kullanıcı yoğunluğu hesaplanarak konumlandırılmış olmasını düşündürebilmektedir.

Görsel 48 - 49: Dulles Havaalanı – Sleepbox (Baskas, 2018)

> “Kontrplak ile önceden imal edilmiş ve beyaz ve gri kaplamalarla kaplanmıştır. Halılar geri dönüştürülmüş naylondan yapılmıştır ve küçük alanlar LED aydınlatma ile tamamlanmıştır. Üniteler bir duvar priziyle çalışır ve eklenti otel konseptinin bir parçası olarak tasarlanmıştır. Sıcaklık kontrolü, gizlilik penceresi tonu, renkli ortam aydınlatması ve Bluetooth hoparlörler gibi kablosuz kontroller her birime uygundur. Bölmelerin her biri, 45 metrekarelik (dört metrekare) standart bir ünite ve 35 metrekarelik (3,2 metrekare) kompakt bir oda ile kapatılabilir bir kapıya sahiptir. İç parçalar kontrplak ile kaplanmıştır ve açılır kapanır masa ile yerleşik bir yatağa sahiptir.” (Cogley, 2019)

Uyku kabinleri olgusunun uygun maliyetli olarak endüstriyel üretim olarak fabrikasyon ürünleri oldukları ve üretim aşamasında malzeme çeşitliliğinden yararlanmakta olduğunu da bildiğimiz üzere; Sleepbox uyku kabinlerinin bu üretim şeklinden yararlanarak oluşturulmuş olduğu bilinmektedir. Ancak Sleepbox uyku kabinlerini diğer kabinlerden ayıran özelliğine değinilecek olursa; geri dönüşüm malzemelerinden de yararlanmış olarak üretilmiş olmasından söz edilebilir. Kabinlerde geri dönüşüm malzemesi olarak halı kullanılması dışında tasarıma ek olarak kaplama, naylon vb. çeşitli ve kullanıcının beğenisini estetik açıdan kazanabilecek malzemelerden yararlanılmış oldukları da görülebilmektedir.

Sleepboxlar tasarım unsurları dışında ise, içerisinde çok sayıda teknolojik fonksiyonu barındırmaktadır. Bu fonksiyonlar misafirlerine güzel bir konfor sağlama ve rahatlık ön planda tutulmasına ek olarak tasarım açısında da yenilikler kazandırılmıştır. Sleepbox uyku kabinleri tasarımın da kullanıcıları için doğru hava akışının sağlanması amacı ile termo-konfor değerleri göz önünde bulundurularak inşa edilmiş olduğundan bahsedilebilmektedir. Sleepboxların kabin iç mekan organizasyonuna bakıldığında ise; standartlara uygun yatak dışında, estetik ve fonksiyonel açıdan da kullanıcının düşünülmüş olduğu ve içerisinde kullanıcının görsel beğenisi açısından çiçek vb. materyaller konumlandırılırken, kitap okuma vb. ihtiyaçlara uygun aydınlatma ünitelerinin ve kullanıma uygun masanın da eklenmiş olduğu görülebilmektedir. Bu tasarım yaklaşımı ile kullanıcı göz önünde bulundurulacak olursa; kullanıcı üzerinde yer duygusunun kazandırılması amaçlanmış olduğu söylenebilmektedir.

Görsel 50 - 51 - 52: Dulles Havaalanı – Sleepbox (Cogley, 2019)

> "Sleepbox, odaların rezerve edilmesini, kilitlerinin açılmasını ve mobil cihazla kontrol edilmesini sağlayan bir uygulama ile çalışır. Odalar 15 dakikalık aralıklarla uzatmalarla en az bir saat kiralanabilir." (Cogley, 2019)

Sleepbox uyku kabinlerinin tasarım aşamasında teknolojiden yararlandığından bahsettiğimiz üzere, buna ek sleepboxların teknolojik bir sistem üzerine kurulmuş olduğundan da söz edilebilmektedir. Kabinlerde konaklayacak olan yolcuların istedikleri takdirde kurulan sistem üzerinden kabinleri rezerve edebilmekte ve konaklama zamanı geldiğinde ise QR kod sistemi üzerinden kabinlerin kapı kilidini açabilmektedirler. Kurulan bu sistem ile yine kullanıcı yaklaşımları göz önünde bulundurularak kabinlerin boşluk-doluluk durumu ve bekleme sürelerini sıfıra indirmenin amaçlanması ile oluşturulduğu söylenebilmektedir.

9-Hours Capsule Hotel Kyoto'ya bakılacak olursa;

> "İlk mağaza Aralık 2009'da açıldı ve şirket Ağustos 2013'te kuruldu. Nine Hours, dünyanın dört bir yanındaki misafirlerin seyahatlerini daha ücretsiz hale getirmek için bir araçtır. 1 saat arasında seçim yapabilir ve günün 24 saati istediğiniz zaman kullanabilirsiniz. Ana tren istasyonuna, havaalanına veya şehir merkezine 3 dakikadan daha kısa bir mesafededir. İster iş seyahatinde ister seyahatte olun, lütfen seyahatinizi kolaylaştırmak için bir araç olarak kullanın." (Nine Hours, 2020)

9- Hours Capsule Hotel konum olarak ele alındığında; incelemiş olduğumuz diğer uyku kabinlerinin aksine seyahat alanı dışında, şehir merkezinde konumlandırılmış olduğundan söz edilebilmektedir. 9-Hours Capsule Hotel, kabin olgusunun ilk olarak hayatımıza girdiği yer yani Japonya'da Kyoto şehrinde inşa edilmiştir. Capsule Hotel yine diğer örneklerden farklı olarak bina içerisinde mekan organizasyonu yapılarak tasarlanmış olduğu da gözlemlenebilmektedir. 9 Hours Capsule Hotel, diğer uyku kabinleri gibi endüstriyel olarak fabrikasyon üretim yapılmış olduğu söylenebilmektedir.

9 Hours Capsule Hotel, diğer uyku kabinlerine göre konum bakımından daha çok avantajlı olduğu söylenebilmekte ve bunun sebebinin ise; şehir merkezinde bulunmasının yanı sıra seyahat istasyonlarına da yakınlığından kaynaklandığından söz edilebilmektedir. Hotel, bu yönü ile hem şehir merkezinde kalan insanların şehrin kalabalığından kaçmak amacı ile dinlenebileceği alanlar olarak düşünülmüş, hem de ulaşım alanlarına yakın olmasından kaynaklı olarak yolcularında dinlenebileceği alan olarak tercih edildiği görülmektedir.

Görsel 53 - 54 - 55 - 56: 9 Hour Capsule Hotel Kyoto (Hotels, 2020)

9 Hours Capsule Hotel, iç mekan organizasyonu açısından kullanıcı yaklaşımına bakılacak olur ise; kullanıcılara rahat, konforlu konaklamanın yanı sıra sosyalleşme amacı taşıyabilecek alanlarında kurgulanmış olduğu söylenebilmektedir. Tasarlanan bu alanların ortak kullanım alanları olarak, yeme-içme, kütüphane, çalışma alanları vb. fonksiyonlar ile kullanılabilecek mekanları oluşturduğu görülebilmektedir. Kütüphane alanı hem bireysel olarak, hem de topluca kullanılabilecek alanları oluşturacak şekilde organize edilmiş olduğu da söylenebilmektedir. Ayrıca bu mekanları atmosfer açısından kullanıcının kendini iyi ve

zinde hissedebilmesi düşünülerek tasarlanmış olabileceği kanısına yüksek katta ve iyi ışık alan mekanları tercih etmeleri ile varılabilmektedir.

İGA ‘Sleepod’ ise;

> “İstanbul Havalimanı’nda yurt dışında birçok havaalanında bulunan uyku kabini uygulaması başladı. İstanbul Havalimanı’nda uçuşlarını bekleyen yolcular için, "İGA Sleepod" isimli uyku kapsülü modeli devreye alındı. Yolcular bu kapsülleri saatlik olarak kiralayabilecek. 6 Nisan 2019’da tam kapasiteyle hizmet vermeyen başlayan İstanbul Havalimanı, her gün ağırladığı binlerce yolcu için yeni bir uygulamayı daha devreye aldı. İstanbul Havalimanı işletmecisi İGA, yolcu konforunun arttırılmasına yönelik dış hatlar terminali giden yolcu katında İGA Sleepod isimli uyku kapsülü hizmetini başlattı.” (Irtak, 2020)

İGA Sleepod, uyku kabinlerinin ilk olarak konumundan bahsedilecek olursa; İstanbul “İGA” havaalanının dış hatlar giden yolcu bölümünde konumlandırılmış olduğu söylenebilmektedir. Sleepodlardan, daha önce değinilmiş ve bilinmiş olduğu üzere yurtdışında çok sayıda kabininin bulunmasının yanı sıra; Türkiye’de kurulan ilk uyku kabini olması ile de bahsedilebilmektedir. Türkiye de ilk deneyim olmasına rağmen tasarım, konfor ve teknolojik etkenlerin en iyi şekilde kullanılması hedeflenerek tasarımlanmış olduklarından söz edilebilmektedir.

Sleepod uyku kabinleri üretim açısında diğer kabin örnekleri gibi fabrikasyon ürünü olarak tasarlanmış ve donanımlı bir şekilde alanlarda konumlandırıldığından söz edilebilmektedir. Uyku kabinleri form olarak oval, dikdörtgen biçimde tasarlanmış olması ile birlikte çeşitli malzeme ve renk seçenekleri de kullanılarak oluşturulmuş olduğu da söylenebilmektedir.

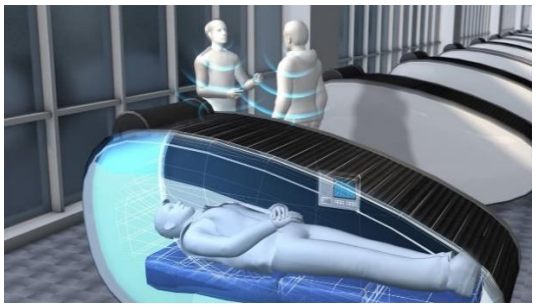
Görsel 57 - 58: İGA Sleepod (Prıorıty, 2021), (Demirören, 2020)

> "Modern uyku kabinleri saatlik ücretlerle aktarma yapan insanların yorgunluğunu alacak. Konuyla ilgili edinilen bilgiye göre, İstanbul Havalimanı, dış hatlar, giden yolcu bölümünde kullanıma açılan uyku kabinleri, aktarma yolcularının bekleme süresi boyunca yorgunluklarını atabilecekleri, uykusuz kalmayacakları modern dizayn edilen tek kişilik uyku kabinleri hizmete girdi. Saatlik kiralama yapılabilen kabinlerde, bagaj depolama alanı ve elektronik cihazları şarj edebilen priz ve usb girişleri yer alıyor." (Tek Kişilik Modern Uyku Kapsülü 'İGA Sleepod', 2020)

Sleepodlar kullanıcı yaklaşımı düşünülerek; uygun maliyetli ve kısa süreli konaklama avantajı sağlayabilecek alanları oluşturmaktadır. Sleepodların amacı, havaalanlarında konumlanan diğer uyku kabinlerin de olduğu gibi uzun seyahatler arasında kullanıcılarına konforlu, rahat ve güvenli bir şekilde dinlenme olanağının sağlanmasıdır.

Kabinlerin tasarımlarına bakılacak olursa; tek kişinin kullanabileceği tipoloji seçilerek üretilmiş olduğu görülebilmektedir. Sleepodların mekan organizasyonu, kullanıcılarının yaklaşımı göz önüne alınarak rahat ve sessiz bir alan da dinlenebilmesi açısından belli aralıklar ve yoğunluğun az olduğu alanlarda konumlandırılmış oldukları söylenebilmektedir. Kabinlerin alan içerisindeki mekan organizasyonu ise; üzerlerine bulunacak şekilde numaralandırma ve kabin girişlerinde bankolarda bulunan görevliler yolu yönlendirme seçenekleri düşünülmüştür.

Uyku kabinlerinin iç mekan organizasyonunda ise; dinlenme amaçlı kullanılacak yatağın dışında ihtiyaç veya isteğe bağlı olarak verilebilecek yastık, battaniye gibi elemanlar bulunmaktadır. Bunun dışında elektronik eşyalar için kişiye özel kullanılabilecek priz imkanı ve eşyaların konumlandırılabileceği alanların bulunduğu da gözlemlenebilmektedir.

Görsel 59 - 60: İGA Sleepod (İGA, 2020), (Irtak, 2020)

> "Dış hatlar terminali giden yolcu katına yapılan bu kabinler sayesinde yolcular saatler sonra olan uçuşlarını uyuyarak beklerken güvenlik, depolama ve hijyen alanında bazı olanaklardan da faydalanıyorlar. Kapsüllerde bulunan yatakların alt kısmındaki depolama alanına bagaj ya da herhangi bir yükü depolamak da mümkün. Yolcular uyku kapsüllerindeyken eşyaları hakkında endişelenmeden uykuya dalabiliyorlar. Çünkü depolama alanına ulaşmak için yatağın kaldırılması gerekiyor." (Parçaoğlu, 2020)

Sleepod uyku kabinlerinin daha öncede bahsedilmiş olduğu üzere iç mekan organizasyonu yapılırken her kullanıcı için bireysel kullanım amaçlı bir depo alanı tasarlanmış ve bu alanın kullanıcı üzerinde algısal olarak tedirginlik oluşmaması açısından yatak bölümünün alt kısmına denk gelecek şekilde tasarlanmış olduğundan da bahsetmek mümkündür. Kullanıcılar kabinlerde dinlenecekleri zaman diliminde eşyalarını güvenli bir şekilde depolayabilecek ve böylelikle kullanıcı mekanda kendini güvende hissedebilecektir. Kullanıcı üzerinde oluşturulan güven duygusu dışında kullanıcıda mahremiyet ve yer duygusunun da oluşabileceğine de değinilebilmektedir.

Özetle; Sleepod uyku kabinleri kullanıcının mekana olan yaklaşımlarını ele alarak; kabinlerde güvenli, hijyenik, estetik ve konforlu dinlenme alanlarının oluşmasını amaç edinmiş olduğu söylenebilmektedir.

Görsel 61 - 62 - 63: İGA Havaalanı ‘Sleepod’ (IstAirport, 2020)

3.5. Bölüm Sonu Değerlendirmesi

Kısa dönem konaklama üniteleri olan uyku kabinleri, kullanıcı ihtiyacı doğrultusunda gelişen teknoloji ve mimariyle birlikte şekillenerek yeni bir olgu olarak ortaya çıkmıştır. Uyku kabinlerinin aslında bu olgu ile yeni nesil konaklama alanlarını oluşturduğu da söylenebilmektedir. Ayrıca uyku kabinlerinin yeni nesil mekan olgusu dışında tasarım yaklaşımının çağdaş düşünce akımlarının tasarım anlayışına dayandığı da söylenebilmektedir. Uyku kabinleri; çağdaş mimari topluluklarının ortaya atmış olduğu mikro konaklama fikirleri ile birlikte ‘Metabolist hareket akımının’ tasarlamış ve sunmuş olduğu projelerinden etkilenerek ortaya çıkmış olduğu söylenebilmektedir. Uyku kabinlerinin diğer konaklamalara karşı hedefi insanların günlük hayatın rutin koşturmasından kaçmak istediği süre içerisinde kullanabileceği veya herhangi bir kullanıcı ihtiyacı doğrultusunda uygun fiyat ve kısa süre ile konaklanabilecek alanların oluşturulmasıdır. Kabinler kullanıcı odaklı uygun maliyetli konaklamayı oluştururken aynı zamanda üretim aşamasında da uygunluk sağlayabilecek yöntemler kullanılarak inşa edilmektedirler. Kısa dönem konaklama ünitelerinin üretim şekillerinin de diğer konaklama yapılarından ayıran özelliğinin bulunması yani gelişen teknoloji ile fabrika ürünü olarak üretilmiş olmasının yanı sıra kabinlerin malzeme açısından da çok sayıda çeşitliliğe sahip olması da ayrıt edici etken olarak gösterilebilmektedir. Kabinler endüstriyel olarak fabrikasyon üretim yolu ile istenilen form, tasarım, malzeme ve fonksiyonel etkenleri içerisinde barındırarak üretilmektedir. Üretim aşamasından sonra kabinler istenilen alana, mekansal tasarım yaklaşımına uygun bir şekilde konumlandırılabilmektedir. Uyku kabinleri üretim şekli ile bünyesine çok sayıda fonksiyon kazandırmış olduğu söylenebilmektedir.

Uyku kabinlerine kazandırılan form ve fonksiyon açısından değerlendirme yapılacak olursa; üretim yolları göz önüne alındığı takdir de kabinlerin tak-çıkar mantığı kullanılarak tasarlanması ve hazır kullanıma uygun şekilde alana getirilmesi ile kabinlerin temelini oluşturan fonksiyonel etkenlerin kazandırılmış olduğundan söz edilebilmektedir. Kabinlerin temel fonksiyonlarının "hareketlilik, esneklik, yenilenebilirlik ve sürdürülebilirlik" özellikleri olduğu bilinmektedir. Kabinler bu fonksiyonları ile istendiğinde veya ihtiyaca yönelik eklenip çıkarılabilme özelliklerini de meydana getirmiş olduğu ve böylelikle esnek değişebilir mekanlar olarak karşımıza çıktıklarından da söz edilebilmektedir. Ayrıca kabinlerin ihtiyaca yönelik arttırılabilme özelliği ile kabin olgusuna mimari açıdan bakmak gerekirse üretim kaygısını da ortadan kaldırabileceği düşünülmektedir. Konaklama ünitelerinin bu özellikleri, tasarımcılarının akılcı ve pratik çözümler oluşturulabilecek alanların hedeflemesi ile tasarlandığına değinilebilmektedir. Uyku kabinleri üretim fonksiyonları ve dinlenmenin yanı sıra kullanıcılarının sosyalleşebilecekleri veya ihtiyaç doğrultusunda kullanabilecekleri duş, dinlenme alanları ve depolama üniteleri gibi fonksiyonları da bulunmaktadır. Kabinlerin tasarımına form olarak bakıldığında ise; tasarım yaklaşımına yönelik değişkenlik gösterebildiği ancak tüm kabinlerin birbirine benzer şekil ve fonksiyonda üretildikleri söylenebilmektedir. Ayrıca kabin formlarının konumlanacak bölgede ki ergonomik boyutlara bağlı kalarak üretilmiş olduklarından da söz edilebilmektedir.

Uyku kabinleri mekan organizasyonu açısından ise; konumlanacakları alanlara bağlı olarak malzeme, form, tasarım, boyut ve yönlendirme özelliklerinin değişebileceği söylenebilmektedir. Kabinlerin mekan organizasyonu kullanıcılarının hayatını kolaylaştıracak ve mekanda yer duygusunun yani aidiyetlik hissiyatının oluşması gibi algısal etkenlerin göz önüne alınması ile yapıldığından bahsedilebilmektedir. Kabin konumlandırmaları dışında uyku kabinlerinin mekan organizasyonu yönünden dikkat çeken diğer bir faktörü ise yönlendiricileri olduğu söylenebilmektedir. Kabinlerin bulunduğu alanda tasarıma uygunluğuna bağlı olarak çeşitli yönlendirici işaretler tasarlanmış ve bu işaretlendirmeler ile kabin numaralandırmaları, cinsiyete bağlı olarak kullanılması gereken alanları ve wc-duş alanları vb. mekânsal organizasyon gösterici olarak kullanılmaktadır.

Uyku kabin boyutlarına ise; kullanım amacına uygunluğuna bağlı olarak 3 farklı tipolojide üretilmiş olduğuna değinilebilmektedir. Kabinler tek kişilik, çift kişilik ve üç kişilik konaklama sağlanabilecek şekilde çeşitlendirilmiş ve ihtiyaca yönelik tercih edilme imkanı sağlanmıştır. Ayrıca kabin boyutları bulunduğu bölgeye bağlı olarak, kabinlerin esası

olan kullanıcı üzerinden ergonomik boyutları göz önüne alınarak tasarlanmaktadır. Kabinler, kullanıcılarının hayatlarını kolaylaştırabilecekleri alanların oluşturulmasını hedeflemiş oldukları söylenebilmektedir. Bunu yaparken kabin tasarımını insan fizyolojisine uygun ve herhangi bir psikolojik etkenin kullanıcı üzerinde oluşturabilecek olumsuz faktörün olmaması amaçlanmıştır.

BÖLÜM IV: ALAN ÇALIŞMASI: UYKU KABİNLERİ VE KULLANICI İLİŞKİSİNİN ANALİZİ

4.1. Uyku Kabinlerinin Anket Çalışması Analiz Amacı

Anket araştırmasının amacı, çağdaş mimarlık düşünce akımlarının ortaya atmış oldukları mikro konaklama alanlarının günümüz teknolojisi ve mimarisi ile gelişmiş ve günümüzde tüm dünyada yaygınlaşarak kullanılan uyku kabinlerinin kullanıcılar üzerinde oluşturduğu yaklaşımı belirlemektir. Ayrıca dünyada çok sayıda örneği bulunan uyku kabinlerinin, Türkiye'de ilk ve yeni bir konaklama çeşidi olarak "İstanbul Havaalanında, Sleepod" ismi ile konumlandırıldığı da belirtilebilmektedir. Türkiye'de yeni bir olgu olan Sleepodlar üzerinden kullanıcıların kabinleri ne amaçla, ne kadar süre ile ve hangi koşullarda tercih edeceğini belirlemek, psikolojik ve fizyolojik açıdan insan üzerinde oluşturmuş olduğu etkenin yaklaşım analizi yapılmaktadır.

4.2. Uyku Kabinlerinin Anket Çalışması Analiz Kapsamı

Bu analiz çalışması kapsamında, Türkiye'de bulunan havayolları ile ulaşım yolunu tercih eden insanlar arasından 122 kişi ile yapılmıştır. Çalışmanın yapıldığı kişiler seçilirken yurtdışı seferli veya aktarma kullanarak uçuş yapmayı tercih eden bireyler ile havaalanında konumlanan "Sleepodlar" üzerindeki yaklaşımlarını tespit etme amaçlı yapılmaktadır. Anket analizi ile varılan sonuçlar doğrultusunda kullanım öncesi ve sonrası veya farklı bakış açıları olmakla birlikte farklılık gösterebilmektedir. Analiz çalışmasına katılan kişiler çeşitli demografik özellikler ile kategorize edilerek değerlendirilme yapılmaktadır.

Cinsiyet	**N**	**%**
Kadın	57	46.7
Erkek	65	53.3
Yaş	**N**	**%**
18 - 24	15	12.3
25 - 34	52	42.6
35 - 44	20	16.4
45 - 54	20	16.4
55 ve Üzeri	15	12.3
Eğitim Durumu	**N**	**%**
İlkokul	9	7.4
Ortaokul	9	7.4
Lise	43	35.2
Üniversite	45	36.9
Yükseklisans/Doktora	16	13.1

Tablo 10: Kısa Dönem Konaklama Üniteleri Uyku Kabinleri Kullanıcılarının Demografik Özellikleri

Katılımcıları tabloya göre değerlendirecek olursak; cinsiyet açısından (%46,7)'sinin kadın, (%53,3)'ünün ise erkek kullanıcı olduğu görülebilmektedir. Yaş kategorisinde ise; 18 - 25 yaş aralığında bulunan kullanıcıların (%42,6) katılım oranı ile diğer yaş gruplarına oranla daha çok katılımcıya sahip olduğu görülmekte iken; 33 - 44 ve 45 - 54 yaş aralığında bulunan kullanıcıların (%16,4) katılım oranı ile takip ettiği de söylenebilmektedir. Katılımcıların eğitim durumu açısından oransal dağılımına bakıldığında ise; (%36,9) değer ile lisans mezunu oldukları ve (%35,2) oran ile lise mezunlarının üniversitelileri takip ettikleri de görülmektedir.

4.3.Uyku Kabinlerinin Anket Çalışması Analiz Yöntemi

Kısa dönem konaklama üniteleri olan uyku kabinlerinin kullanıcı ile olan ilişkilerinin analizi için yapılan bu ankette ilk olarak kullanıcıların kişisel özellikleri yani demografik açıdan değerlendirmelerin yapılabilmesi için kategorize edilmiş seçenekler bulunmaktadır. Daha sonra kabinlerin kullanıcı üzerinde fiziksel, psikolojik ve algısal yönde oluşturabilecek etkenlerin analiz edilmesi amacı ile sorular hazırlanmıştır. Bu etkenler dışında kullanıcıların hangi durumda ve ne kadar süreli olarak kabinleri tercih edebilecekleri yönünde sorular hazırlanmaktadır. Ankette demografik özellikleri belirleyen seçenekler dahil edilecek olursa; toplamda "13 adet soru" bulunmaktadır. Sorular "5'li likert ölçeği" kullanılarak cevaplanabilecek şekilde hazırlanmıştır. Likert ölçeği "kesinlikle katılıyorum", "katılıyorum", "kararsızım", "katılmıyorum", "kesinlikle katılmıyorum" ve "kesinlikle tercih ederim", "tercih ederim", "kararsızım", "tercih etmem", "kesinlikle tercih etmem" yanıtlarının olduğu şekilde düzenlenmiştir. Ayrıca uyku kabinlerinde konaklamayı tercih eden kullanıcıların ne kadar süreli konaklamak isteğini belirlemek amacı ile "1 saate kadar", "1 - 3 saat", "3 - 5 saat", "5 - 7 saat", "7 saat ve üzeri" olacak şekilde zaman dilimi belirten seçenekler bulunmaktadır. Anket çalışmasının soruları tez danışmanı ve uzman hocalar tarafından değerlendirilerek oluşturulmuştur.

> "Yapılan çalışmalarda güvenirlik; popülasyonu temsil etmesi için seçilen örneklemin popülasyonu ne kadar temsil ettiğini gösterir. Sonuçların güvenirliği rakamsal olarak Cronbach's Alfa (α) olarak gösterilir ve buna göre değerlendirilir. α değeri, $0.00 \leq \alpha < 0.40$ ise güvenilir değil, $0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise düşük güvenilirlikte, $0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise oldukça güvenilir, $0.80 \leq \alpha \leq 1.00$ ise Yüksek güvenilir olarak kabul edilir." (Kalaycı, 2009)

Sözü geçen "Kısa Dönem Konaklama Üniteleri Olan Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkilerinin Analizi" anketi kullanılan IBM Spss 26 analiz programı ile ölçümü sonucunda "0.842" olarak hesaplandığı ve anketin verilerinin yüksek derece güvenliğe sahip olduğu söylenebilmektedir.

Cronbach's Alpa	N of items
.842	10

Tablo 11: Güvenirlik Oranı, (IBM Spss 26)

Anket soruları online format kullanılarak "Google Form" uygulaması üzerinden herkesin görüntüleyebileceği ve cevaplayabileceği bir şekilde hazırlanmıştır. Sorular "https://docs.google.com/forms/d/1Ka6PDXd1ZM7DCLlUjwdMqPkOdy0r6WmoqTf51kK3UF0" URL adresi kullanılarak e-posta veya sosyal ağlar aracılığı ile katılımcılarına gönderilerek havayollarını kullanan kişiler doğrultusunda değerlendirmeler sağlanmıştır. Anket formu Aralık 2021 döneminde 122 kullanıcı sayısı ile yanıtlandırılmıştır. Anket sorularının tümünün zorunlu cevaplanması sağlanmış ve bunun sebebinin ise; doğru bir analizin yapılmasının sağlanabilmesidir.

4.4. Verilerin Analizi

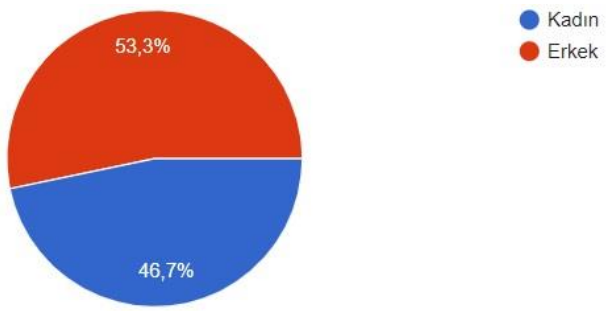
Kullanıcılar üzerinde yapılan analiz çalışmasına ait veriler IBM SPSS 26 (Statistical Package for the Social Sciences) programına işlenmiş ve değerlendirmeleri yapılmıştır. Anket verileri üzerinden; uyku kabinleri ile kullanıcılarındaki yaklaşım ve belirlenen kategoriler göz önüne alınarak kullanıcıların kabinlere karşı yaklaşımının hangi yönde değişebildiğini tespiti yapılarak tablolar halinde sunulmaktadır. Verilen tablolarda yüzde, frekans oranları ele alınmakta ve oransal veriler dışında pasta tablo çeşidi kullanılarak da genel olarak analiz oranları belirtilmiştir.

4.5. Bulgular

Analiz çalışması kapsamında yapılan anket sonuç verilerini belirleyen kullanıcıların belirlenen kategorizasyon grupları kapsamında katılım oranları ve bu kullanıcıların yanıtlamış oldukları sorular sonucunda oluşan verilerin toplama, oran belirleme aracı ile elde edilen bulguların analiz ve değerlendirilmesi yapılmıştır.

Cinsiyet	F	%	F	%
Kadın	57	46.7	46.7	46.7
Erkek	65	53.3	53.3	100.0
Toplam	**122**	**100.0**	**100.0**	

Tablo 12: Ankete Katılım Cinsiyet Durumu, (IBM Spss 26)

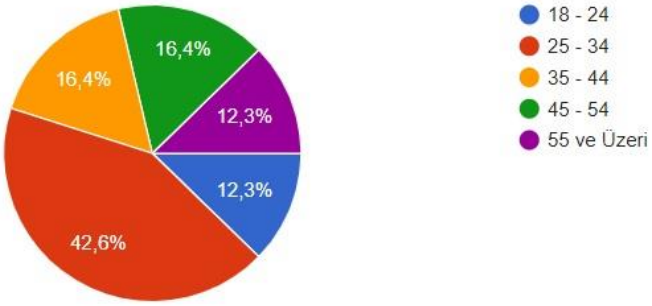

Tablo 13: Ankete Katılım Cinsiyet Durumu Pasta Grafiği, (IBM Spss 26)

Anket katılımında bulunan kişi sayısı ve cinsiyete göre ayrım yapılarak değerlendirmeye başlayacak olursak; yukarıda verilen "Tablo. 12" ye bakılarak kadın oranının (%46,7) olduğu ve erkek oranının ise (%53,3)lük bir dilimde olduğu görülebilmektedir. Toplam katılımın 122 kişi olduğu bilindiği üzere, erkek katılımcı oranın, kadın katılımcı oranına kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilmektedir. Ayrıca anket katılım oranında 65 erkek, 57 kadın katılımcının bulunması ile oluşturulmuş olduğu da analiz edilebilmektedir.

Yaş	F	%	F	%
18 - 24	15	12.3	12.3	12.3
25 - 34	52	42.6	42.6	54.9
35 - 44	20	16.4	16.4	71.3
45 - 54	20	16.4	16.4	87.7
55 ve Üzeri	15	12.3	12.3	100.0
Toplam	**122**	**100.0**	**100.0**	

Tablo 14: Ankete Katılım Yaş Durumu, (IBM Spss 26)

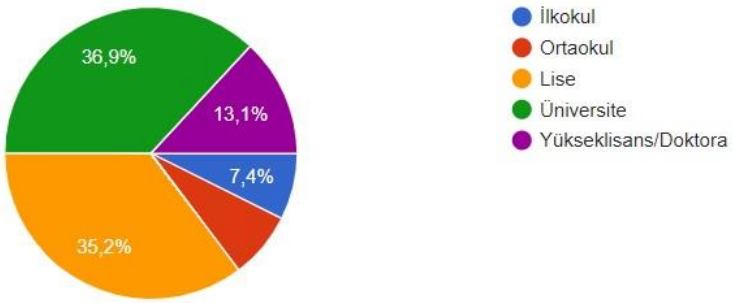

Tablo 15: Ankete Katılım Yaş Durumu Pasta Grafiği, (IBM Spss 26)

Anket katılımında bulunan bir diğer kategoriyi oluşturan yaş aralıklarının bulunduğu katılımcı oranları "Tablo. 15" baz alınarak değerlendirilecek olursa; en yüksek oranın (%42,6) ile "25 - 34" yaş aralığının oluşturduğu görülmektedir. Bu oranı (%16,4) ile "35 - 44" ve "45 - 54" yaş aralıklarının eşit oran alarak takip ettiği de söylenebilmektedir. Anket katılımının düşük olduğu yaş kategorisi ise yine tabloda görüldüğü üzere (%12,3) oran ile "18 - 24" ve "55 ve üzeri" yaş gruplarının olduğu da görülmektedir. Ankette bulunan yaş grupları kategorisi birde sayısal olarak değerlendirilecek olursa; "18 - 24" yaş aralığında 15, "25 - 34" yaş aralığında 52, "35 - 44" yaş aralığında 20, "45 - 54" yaş aralığında 20 ve son olarak "55 ve üzeri" yaş aralığında ise; 15 katılımcının bulunduğundan da söz edilebilmektedir.

Eğitim Durumu	F	%	F	%
İlkokul	9	7.4	7.4	7.4
Ortaokul	9	7.4	7.4	14.8
Lise	43	35.2	35.2	50.0
Üniversite	45	36.9	36.9	86.9
Yükseklisans/Doktora	16	13.1	13.1	100.0
Toplam	**122**	**100.0**	**100.0**	

Tablo 16: Ankete Katılım Eğitim Durumu, (IBM Spss 26)

Tablo 17: Ankete Katılım Eğitim Durumu Pasta Grafiği, (IBM Spss 26)

Anket katılımında verilerin belirlenmesinde etken olan ve en son kategoriyi oluşturan eğitim durumunu belirleyen katılımcı oranlarına bakıldığında ise; en yüksek oranın (%36,9) ile üniversite eğitimini tamamlamış insanların bulunduğu görülmektedir. Bu oranı daha sonra (%35,2) oranla lise mezunları, (%13,1) oranla Yükseklisans/Doktora programını tamamlamış kullanıcılar bulunmakta iken; son olarak (%7,3) oranla en düşük katılımcının bulunduğu ortaokul mezunlarının olduğu da söylenebilmektedir. Katılımcıların eğitim durum oranlarına sayısal açıdan bakıldığında ise; ilkokul grubunda 9, ortaokul grubunda 9, lise grubunda 43, üniversite grubunda 45 ve son olarak Yükseklisans/Doktora grubunda ise 16 katılımcının bulunduğu görülmektedir.

Uyku kabinleri ile kullanıcı arasındaki yaklaşım değerlendirmesi amacı ile yapılan tez çalışmasında yukarı da verilen cinsiyet, yaş ve eğitim durumu olarak kullanıcı özelliklerini belirleyen kategoriler analiz çalışmasının oluşmasındaki temel etkenlerdir. Kullanıcıların

kategorize edilmiş özelliklerine bağlı olarak şekillendirmiş olan anket sorularının analizi aşağıda tablolar ile detaylı bir şekilde incelenmektedir.

Uyku kabinlerin de dinlenme amaçlı konaklamayı tercih ederim.				
	F	**%**	**F**	**%**
Kesinlikle Tercih Ederim	19	15.6	15.6	15.6
Tercih Ederim	43	35.2	35.2	50.8
Kararsızım	29	23.8	23.8	74.6
Tercih Etmem	22	18.0	18.0	92.6
Kesinlikle Tercih Etmem	9	7.4	7.4	100.0
Toplam	**122**	**100.0**	**100.0**	

Tablo 18: Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde 4. Soruya Verilen Cevaplar (IBM Spss 26)

Ankette bulunan ve kullanıcı yaklaşımı çerçevesinde sorulan dördüncü soru olarak **"Uyku kabinlerin de dinlenme amaçlı konaklamayı tercih ederim."** değerlendirmesi "Tablo. 18"e bakılarak yapılacak olursa; en çok cevabın (%35,2) oranla "tercih ederim" olarak verildiği görülmektedir. Bu en çok yanıtın alındığı soru ile kullanıcıların kabinleri dinlenme amacına uygun alanlar olduğunu düşünmekte oldukları söylenebilmektedir. Daha sonra bu yanıtı takip olarak (%23,8) oranla "kararsızım", (%18,0) oranla "tercih etmem", (%15,6) oranla "kesinlikle tercih ederim" ve son olarak en düşük oran (%7,4) ile "kesinlikle tercih etmem" olarak yanıtlanmıştır. Sorulara verilen cevaplara bir de kişi sayısı ile bakılacak olursa; "tercih ederim" 43, "kararsızım" 29, "tercih etmem" 22, "kesinlikle tercih ederim" 19 ve son olarak kesinlikle "tercih etmem" yanıtını ise 9 kişinin vermiş olduğu da görülmektedir.

Uyku kabinlerini rötarlı uçuş seferleri arasında tercih ederim.				
	F	**%**	**F**	**%**
1 Saat Kadar	39	32.0	32.0	32.0
1 - 3 Saat	36	29.5	29.5	61.5
3 - 5 Saat	25	20.5	20.5	82.0
5 - 7 Saat	7	5.7	5.7	87.7
7 Saat ve Üzeri	15	12.3	12.3	100.0
Toplam	**122**	**100.0**	**100.0**	

Tablo 19: Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde 5. Soruya Verilen Cevaplar (IBM Spss 26)

Ankette bulunan ve kullanıcı yaklaşımı çerçevesinde sorulan beşinci soru olarak **"Uyku kabinlerini rötarlı uçuş seferleri arasında tercih ederim."** değerlendirmesi "Tablo. 19"e bakılarak yapılacak olursa; en çok işaretlenen seçeneğin (%32,0) oran ile "1 Saat Kadar" olduğu görülmektedir. Diğer seçenek yanıtlarına bakıldığında ise; (%29,5) oranla "1 - 3 saat", (%20,5) oranla "3 - 5 Saat", (%12,3) oranla "7 Saat ve Üzeri" ve son olarak (%5,7) en düşük oranla "5 - 7 Saat" olarak işaretlenme yapıldığı söylenebilmektedir. Dinlenme saatlerini tercih açısından cevaplandıran kullanıcı sayısı yönünden seçenekler değerlendirilirse; "1 Saat Kadar" seçeneğinin en çok kullanıcı sayısı ile 39, "1 - 3 Saat" 36, "3 - 5" 25, "5 - 7" 7 ve son olarak "7 Saat ve Üzeri" seçeneği ile 15 kişinin sorulara vermiş olduğu cevap ile tercihleri görülmektedir.

Uyku kabinlerini güvenilir dinlenme alanları olarak tercih ederim.				
	F	**%**	**F**	**%**
Kesinlikle Tercih Ederim	21	17.2	17.2	17.2
Tercih Ederim	33	27.0	27.0	44.3
Kararsızım	29	23.8	23.8	68.0
Tercih Etmem	21	17.2	17.2	85.2
Kesinlikle Tercih Etmem	18	14.8	14.8	100.0
Toplam	**122**	**100.0**	**100.0**	

Tablo 20: Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde 6. Soruya Verilen Cevaplar (IBM Spss 26)

Ankette bulunan ve kullanıcı yaklaşımı çerçevesinde sorulan altıncı soru olarak **"Uyku kabinlerini güvenilir dinlenme alanları olarak tercih ederim."** değerlendirmesi "Tablo. 20"e bakılarak yapılacak olursa; en çok verilen yanıtın (%27.0) oranla "tercih ederim" olması ile kullanıcıların kabinleri güvenli alan olarak tercih ettiği görülmektedir. Daha sonra gelen oranlar ise; (%23,8) ile "Kararsızım", (%17,2) ile "Kesinlikle Tercih Ederim" ve "Tercih Etmem" yanıtı verilmiş ve en düşük oran olarak ise; (%14,8) ile " Kesinlikle Tercih Etmem" yanıtı verilmiştir. Yanıtlar birde kullanıcı sayısına bakılarak değerlendirilecek olursa; "Kesinlikle Tercih Ederim" 21, "Tercih Ederim" 33, "Kararsızım" 29, "Tercih Etmem" 21 ve son olarak "Kesinlikle Tercih Etmem" 18 kişi tarafından cevaplanmış olduğu görülmektedir.

Uyku kabinlerinin konforlu bir dinlenme ortamı sağladığını düşünüyorum.				
	F	**%**	**F**	**%**
Kesinlikle Tercih Ederim	12	9.8	9.8	9.8
Tercih Ederim	41	33.6	33.6	43.4
Kararsızım	27	22.1	22.1	65.6
Tercih Etmem	30	24.6	24.6	90.2
Kesinlikle Tercih Etmem	12	9.8	9.8	100.0
Toplam	**122**	**100.0**	**100.0**	

Tablo 21: Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde 7. Soruya Verilen Cevaplar (IBM Spss 26)

Ankette bulunan ve kullanıcı yaklaşımı çerçevesinde sorulan yedinci soru olarak "**Uyku kabinlerinin konforlu bir dinlenme ortamı sağladığını düşünüyorum."** değerlendirmesi "Tablo. 21"e bakılarak yapılacak olursa; en çok verilen yanıtın (%33,6) oranı ile "Tercih ederim" olduğu görülebilmektedir. Verilen yanıt ile çoğu katılımcının uyku kabinlerinin konfor açısından uygunluk sağladığını düşündükleri söylenebilmektedir. Diğer seçeneklere bakılırsa; (%24,6) oranla "Tercih Etmem", (%22,1) oranla "Kararsızım" ve son olarak (%9.8) oran ile "Kesinlikle Tercih Ederim" ve "Kesinlikle Tercih Etmem" yanıtını vermiş olduğu görülebilmektedir. Yanıtları birde katılımcı sayısına göre ele alacak olursak; "Kesinlikle Tercih Ederim" 12, "Tercih Ederim" 41, "Kararsızım" 27, "Tercih Etmem" 30 ve son olarak "Kesinlikle Tercih Etmem" 12 kişi ile yanıtlanmış olduğu verisine varılabilmektedir.

Uyku kabinlerinde sağlanan elektronik fonksiyonların (TV, kablosuz şarj üniteleri vb.) yeterli olduğunu düşünüyorum.				
	F	**%**	**F**	**%**
Kesinlikle Tercih Ederim	47	38.5	38.5	38.5
Tercih Ederim	42	34.4	34.4	73.0
Kararsızım	28	23.0	23.0	95.9
Tercih Etmem	4	3.3	3.3	99.2
Kesinlikle Tercih Etmem	1	.8	.8	100.0
Toplam	**122**	**100.0**	**100.0**	

Tablo 22: Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde 8. Soruya Verilen Cevaplar (IBM Spss 26)

Ankette bulunan ve kullanıcı yaklaşımı çerçevesinde sorulan sekizinci soru olarak **"Uyku kabinlerinde sağlanan elektronik fonksiyonların (TV, kablosuz şarj üniteleri vb.) yeterli olduğunu düşünüyorum."** değerlendirmesi "Tablo. 22"e bakılarak yapılacak olursa; en çok (%38,5) oranla "Kesinlikle Tercih Ederim" seçeneğinin yanıtlanması ile katılımcıların uyku kabinlerinin elektronik fonksiyon açısından yeterli olduğunu düşünmektedir. Verilerin diğerlerine bakıldığında ise; (%34,4) oranla "Tercih Ederim", (%23.0) oranla "Kararsızım", (%3.3) oranla "Tercih Etmem" ve son olarak (%0.8) oranla "Kesinlikle Tercih Etmem" yanıtının verilmiş olduğu görülmektedir. Katılımcı sayısına göre yanıt değerlendirmesinde ise; "Kesinlikle Tercih Ederim" 47, "Tercih Ederim" 42, "Kararsızım" 28, "Tercih Etmem" 4 ve son olarak "Kesinlikle Tercih Etmem" 1 kişi tarafından seçimlerin yapılmış olduğu görülmektedir.

Uyku kabinlerinin hijyen açısından konaklanabilecek alanlar olduğunu düşünüyorum.				
	F	**%**	**F**	**%**
Kesinlikle Tercih Ederim	12	9.8	9.8	9.8
Tercih Ederim	18	14.8	14.8	24.6
Kararsızım	18	14.8	14.8	39.3
Tercih Etmem	31	25.4	25.4	64.8
Kesinlikle Tercih Etmem	43	35.2	35.2	100.0
Toplam	**122**	**100.0**	**100.0**	

Tablo 23: Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde 9. Soruya Verilen Cevaplar (IBM Spss 26)

Ankette bulunan ve kullanıcı yaklaşımı çerçevesinde sorulan dokuzuncu soru olarak **"Uyku kabinlerinin hijyen açısından konaklanabilecek alanlar olduğunu düşünüyorum."** değerlendirmesi "Tablo. 23"e bakılarak yapılacak olursa; en çok (%35,2) oranla verilen yanıt olarak " Kesinlikle Tercih Etmem" seçeneğine dayanarak katılımcıların uyku kabinlerinin yeterli derecede hijyenik alanların olmadığı düşüncesine sahip oldukları kanısına varılabilmektedir. Diğer seçenek oranları ise; (%25,4) ile "Tercih Etmem", (%14,8) ile "Kararsızım" ve "Tercih Ederim ve son olarak en az (%9,8) olarak "Kesinlikle Tercih Ederim" ile analiz edilmektedir. Katılımcı sayısına göre ise; "Kesinlikle Tercih Ederim" 12, "Tercih Ederim" 18, "Kararsızım" 18, "Tercih Etmem" 31 ve son olarak "Kesinlikle Tercih Etmem" 43 kişi tarafından seçenek yanıtları verilmiş olduğu görülebilmektedir.

Uyku kabinlerinin boyutları/ölçüleri konaklama için uygundur.				
	F	**%**	**F**	**%**
Kesinlikle Katılıyorum	16	13.1	13.1	13.1
Katılıyorum	41	33.6	33.6	46.7
Kararsızım	32	26.2	26.2	73.0
Katılmıyorum	24	19.7	19.7	92.6
Kesinlikle Katılmıyorum	9	7.4	7.4	100.0
Toplam	**122**	**100.0**	**100.0**	

Tablo 24: Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde 10. Soruya Verilen Cevaplar (IBM Spss 26)

Ankette bulunan ve kullanıcı yaklaşımı çerçevesinde sorulan onuncu soru olarak **“Uyku kabinlerinin boyutları/ölçüleri konaklama için uygundur.”** değerlendirmesi “Tablo. 24”e bakılarak yapılacak olursa; en çok (%33,6) oranla “ Katılıyorum” yanıtının tercih edilmesi sonucunda katılımcıların çoğu tarafından kabin boyutlarının uygunluğu onaylamıştır. Verilerin diğerlerine bakıldığında ise; (%26,2) oranla “Kararsızım”, (%19,7) oranla “Katılmıyorum”, (%13,1) oranla “Kesinlikle Katılıyorum” ve son olarak (%7,4) oranla “Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneklerinin yanıtlanmış olduğu görülebilmektedir. Ayrıca verilere bakılarak verilen cevapları katılımcı sayısı yönünden ele alacak olursak; “Kesinlikle Katılıyorum” 16, “Katılıyorum” 41, “Kararsızım” 32, “Katılmıyorum” 24 ve “Kesinlikle Katılmıyorum” 9 kişi sayısını oluşturacak şekilde tercih edilmiştir.

Uyku kabinlerinde konaklamak bende aidiyetlik olgusunu (mekân benimseme) oluşturur.				
	F	**%**	**F**	**%**
Kesinlikle Katılıyorum	10	8.2	8.2	8.2
Katılıyorum	24	19.7	19.7	27.9
Kararsızım	28	23.0	23.0	50.8
Katılmıyorum	41	33.6	33.6	84.4
Kesinlikle Katılmıyorum	19	15.6	15.6	100.0
Toplam	**122**	**100.0**	**100.0**	

Tablo 25: Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde 11. Soruya Verilen Cevaplar (IBM Spss 26)

Ankette bulunan ve kullanıcı yaklaşımı çerçevesinde sorulan on birinci soru olarak **"Uyku kabinlerinde konaklamak bende aidiyetlik olgusunu (mekân benimseme) oluşturur."** değerlendirmesi "Tablo. 25"e bakılarak yapılacak olursa; en çok (%41) oranla "Katılmıyorum" seçeneği ile verilen yanıt doğrultusunda katılımcıların mekanı benimseyemediği görülmektedir. Diğer seçeneklerde ise; (%28) oranla "Kararsızım", (%19,7) oranla "Katılıyorum", (%15,6) oranla "Kesinlikle Katılmıyorum" ve son olarak en düşük (%8,2) oranla kalan katılımcıların yanıtları oluşmaktadır. Katılımcıların birde sayıca tercih durumlarına bakılırsa; "Kesinlikle Katılıyorum" 10, "Katılıyorum" 24, "Kararsızım" 28, "Katılmıyorum" 41 ve "Kesinlikle Katılmıyorum" 19 kişi ile verilen yanıtlar görülebilmektedir.

Uyku kabinlerinin ferah havadar bir konaklama alanı sağladığını düşünüyorum.				
	F	**%**	**F**	**%**
Kesinlikle Katılıyorum	10	8.2	8.2	8.2
Katılıyorum	18	14.8	14.8	23.0
Kararsızım	22	18.0	18.0	41.0
Katılmıyorum	35	28.7	28.7	69.7
Kesinlikle Katılmıyorum	37	30.3	30.3	100.0
Toplam	**122**	**100.0**	**100.0**	

Tablo 26: Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde 12. Soruya Verilen Cevaplar (IBM Spss 26)

Ankette bulunan ve kullanıcı yaklaşımı çerçevesinde sorulan on ikinci soru olarak **"Uyku kabinlerinin ferah havadar bir konaklama alanı sağladığını düşünüyorum."** değerlendirmesi "Tablo. 26"e bakılarak yapılacak olursa; en çok (%30,3) oran ile "Kesinlikle Katılmıyorum" cevabının verilmesiyle katılımcıların uyku kabinlerini ferahlık açısından uygun alanları oluşturmadığı düşüncesinde oldukları söylenebilmektedir. Kalan yanıtların veri analizine bakarsak; (%28,7) oranla "Katılmıyorum", (%22) oranla "Kararsızım", (%14,8) oranla "Katılıyorum" ve son olarak en düşük (%8,2) oranla yanıtlanmış olduğu görülmektedir. Katılımcı sayı analizine göre; "Kesinlikle Katılıyorum" 10, "Katılıyorum" 18, "Kararsızım" 22, "Katılmıyorum" 35 ve "Kesinlikle Katılmıyorum" 37 kişi tarafından tercih seçenekleri görülmektedir.

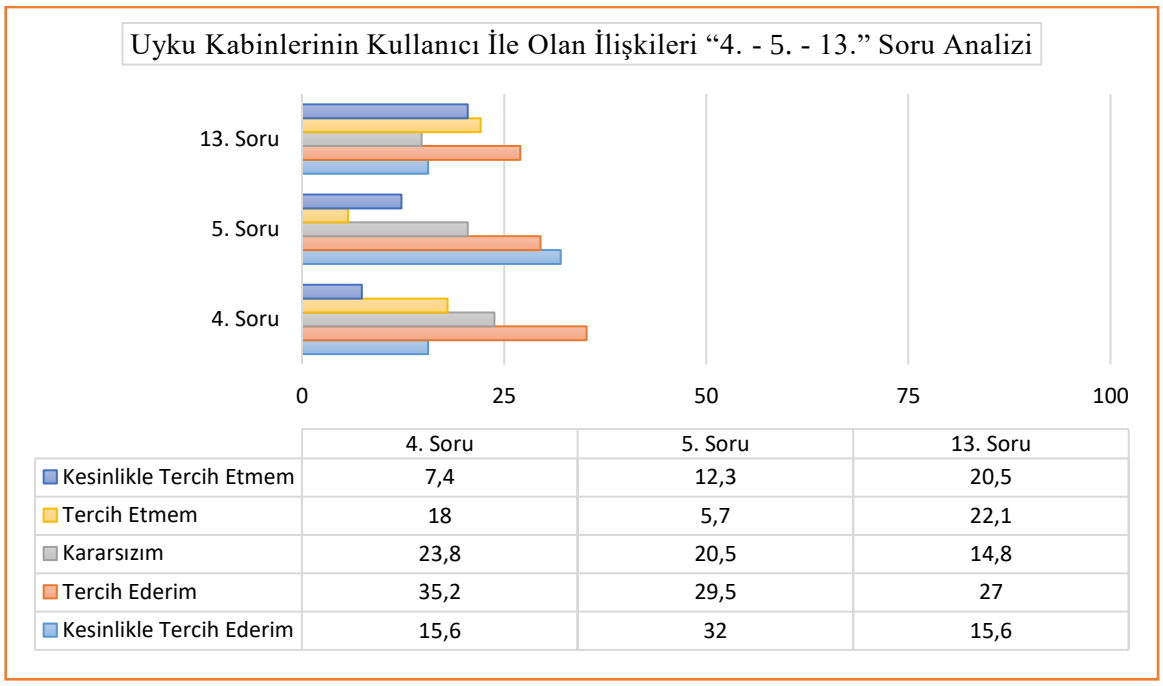
Uyku kabinleri seyahat alanları dışında şehir merkezlerine de kurulacak olursa tercih ederim.				
	F	**%**	**F**	**%**
Kesinlikle Tercih Ederim	19	15.6	15.6	15.6
Tercih Ederim	33	27.0	27.0	42.6
Kararsızım	18	14.8	14.8	57.4
Tercih Etmem	27	22.1	22.1	79.5
Kesinlikle Tercih Etmem	25	20.5	20.5	100.0
Toplam	**122**	**100.0**	**100.0**	

Tablo 27: Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde 13. Soruya Verilen Cevaplar (IBM Spss 26)

Ankette bulunan ve kullanıcı yaklaşımı çerçevesinde sorulan on üçüncü ve son soru olarak **"Uyku kabinleri seyahat alanları dışında şehir merkezlerine de kurulacak olursa tercih ederim."** değerlendirmesi "Tablo. 27"e bakılarak yapılacak olursa; en çok (%27,0) oran ile "Tercih Ederim" yanıtının verilmesiyle analiz çalışması katılımcılarının düşüncesi üzerine uyku kabinlerinin şehir merkezinde de bulunması gerektiği yönünde düşünceye oldukları söylenebilmektedir. Diğer seçeneklerde ise; (%22,1) oranla "Tercih Etmem", (%20,5) oranla "Kesinlikle Tercih Etmem", (%15,6) oranla " Kesinlikle Tercih Ederim" ve son olarak en az (%14,8) oranla tercih düşünceleri bulunmaktadır. Katılımcıların tercih durumlarına sayısal oranlar ile bakıldığında ise; "Kesinlikle Tercih Ederim" 19, "Tercih Ederim" 33, "Kararsızım" 18, "Tercih Etmem" 27 ve son olarak "Kesinlikle Tercih Etmem" 25 kişi tarafından yanıtlanmış olduğu görülebilmektedir.

4.6. Bölüm Sonu Değerlendirmesi

Kısa dönem konaklama üniteleri olan uyku kabinlerinin kullanıcı ile olan yaklaşımına yukarı verilen anket analiz verileri ve belirlenen soruların kategorize edilmesi ile ortaya çıkan oransal veriler çubuk grafik üzerinden değerlendirme yapılmaktadır.

	4. Soru	5. Soru	13. Soru
Kesinlikle Tercih Etmem	7,4	12,3	20,5
Tercih Etmem	18	5,7	22,1
Kararsızım	23,8	20,5	14,8
Tercih Ederim	35,2	29,5	27
Kesinlikle Tercih Ederim	15,6	32	15,6

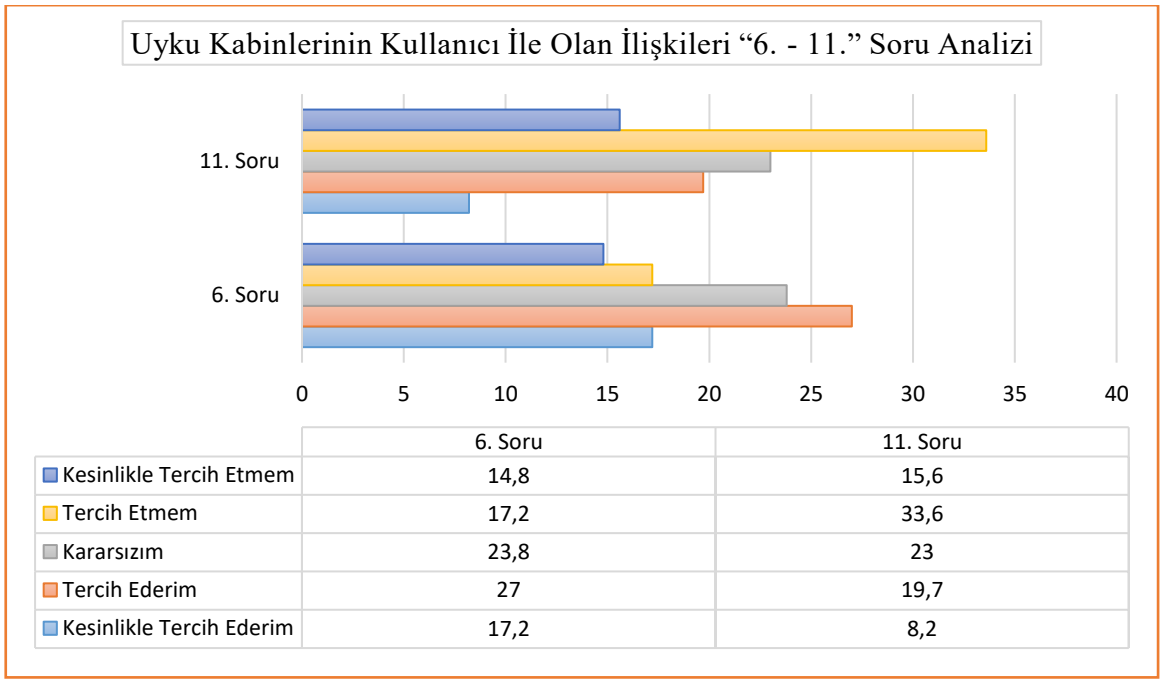
Tablo 28: Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde "4. - 5. - 13." Soru İstatistikleri

- Uyku kabinlerin de dinlenme amaçlı konaklamayı tercih ederim. (Soru: 4)
- Uyku kabinlerini rötarlı uçuş seferleri arasında tercih ederim. (Soru:5)
- Uyku kabinleri seyahat alanları dışında şehir merkezlerine de kurulacak olursa tercih ederim. (Soru: 13)

Uyku kabinlerinin ilk olarak "dinlenme amacı ile konaklama" için uygunluğu açısından veri analizleri yönünde değerlendirme yapılacak olursa; katılıcımlar göz önüne alındığında verilen cevap doğrultusunda (%35,2) oran ile kabinlerin dinlenme amacı ile tercih edilebildiği düşüncesine varılabilmektedir. Dinlenme amacı ile konaklanacak olan

kabinlerde kullanıcıların tercih süresi olarak (%32,0) oranla “1 Saat Kadar” verilmesinden dolayı da konaklama süresi göz önüne alındığı takdir de, kullanıcıların kabinleri kısa süreli dinlenecek alan olarak tercih edebilecekleri yaklaşımına da varılabilmektedir. Uyku kabinleri bilindiği üzere Türkiye’de sadece İstanbul havaalanında “Sleepod” uyku kabini olarak bulunmakta; ancak dünya çapında bakıldığında kabinlerin şehir merkezlerinde de kullanılabilir olduğu bilinmektedir. Buna dayalı olarak sorulan soru üzerinden söylemek gerekirse; (%27,0) oranında “Tercih Ederim” yanıtı da göz önünde bulundurularak uyku kabinlerinin katılımcılar tarafından şehir merkezlerinde de bulunduğu takdir de tercih edebilecekleri konaklama alanlarını oluşturduğu düşüncesinde oldukları da söylenebilmektedir.

Kategorize edilmiş sorulara dayanarak söylemek gerekirse; insanlar kabinlerin hem şehir merkezlerinde hem de ulaşım alanlarında belirli saatler aralığında dinlenmeye uygun alanlar oluşturduğu düşüncesinde oldukları söylenebilmektedir.

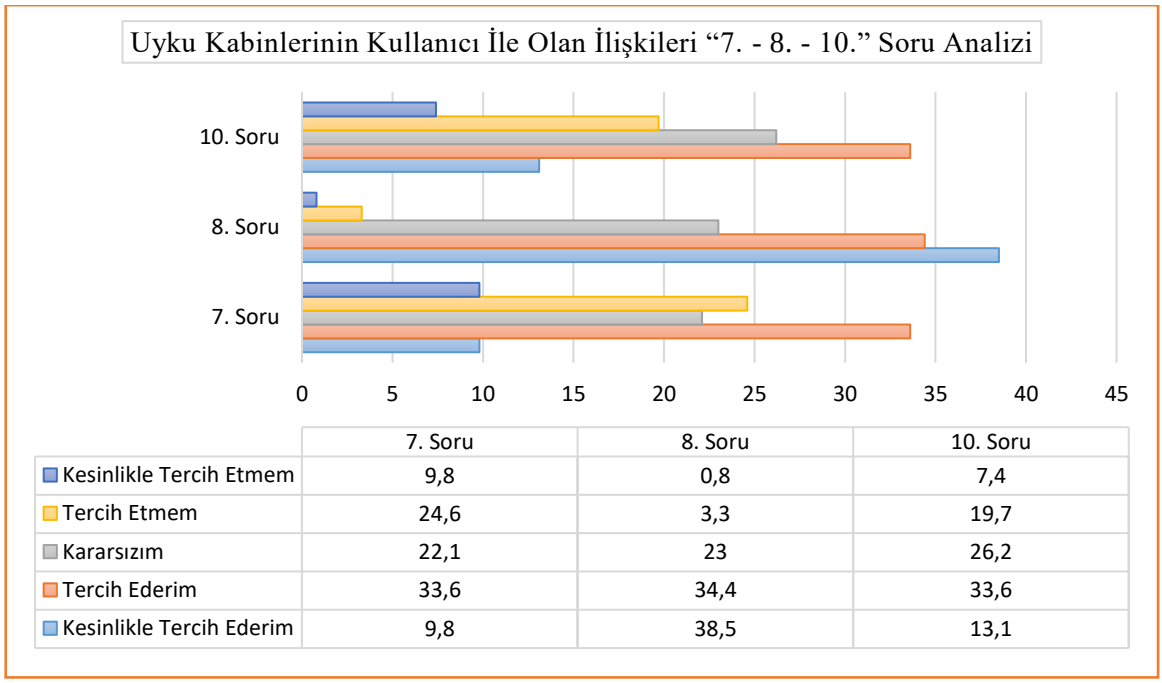

	6. Soru	11. Soru
Kesinlikle Tercih Etmem	14,8	15,6
Tercih Etmem	17,2	33,6
Kararsızım	23,8	23
Tercih Ederim	27	19,7
Kesinlikle Tercih Ederim	17,2	8,2

Tablo 29: Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde “6. - 11.” Soru İstatistikleri

- Uyku kabinlerini güvenilir dinlenme alanları olarak tercih ederim. (Soru: 6)
- Uyku kabinlerinde konaklamak bende aidiyetlik olgusunu (mekân benimseme) oluşturur. (Soru: 11)

Katılımcıların kabinleri dinlenme amaçlı tercih edebilecek alanlar olarak bulduğunu belirttiğimiz üzeri, kabinleri tercih etmelerindeki bir diğer etkenin ise; (%27,0) oran ile “Tercih Ederim” yanıtı da göz önünde bulundurulmasıyla, kabinleri güvenli konaklama alanları olarak bulduklarından kaynaklı olabileceği verisine de ulaşılabilmektedir. Kabinlerin güvenli alanlar olduğu düşüncesi ile kullanıcı yaklaşımı üzerinde avantaj oluşturmasının yanı sıra, kullanıcılar üzerinde çok sayıda dezavantajları da bulunduğuna da değinilebilmektedir. Dezavantajlarından birinin algısal olarak, (%33,6) oranı ile “Tercih Etmem” yanıtının verilmiş olduğu ve aidiyetlik olgusunun (mekan benimseme) kullanıcılar üzerinde yer duygusunun oluşturulmadığı sonucuna dayanarak söylemek mümkündür. Ayrıca anket analizine dayanarak söylemek gerekirse; uyku kabinlerinin katılımcıların yaklaşımları üzerinden değerlendirildiğinde aidiyetlik olgusu dışında kabinlerin başka dezavantajlarının da bulunduğu düşüncesinde oldukları söylenebilmektedir.

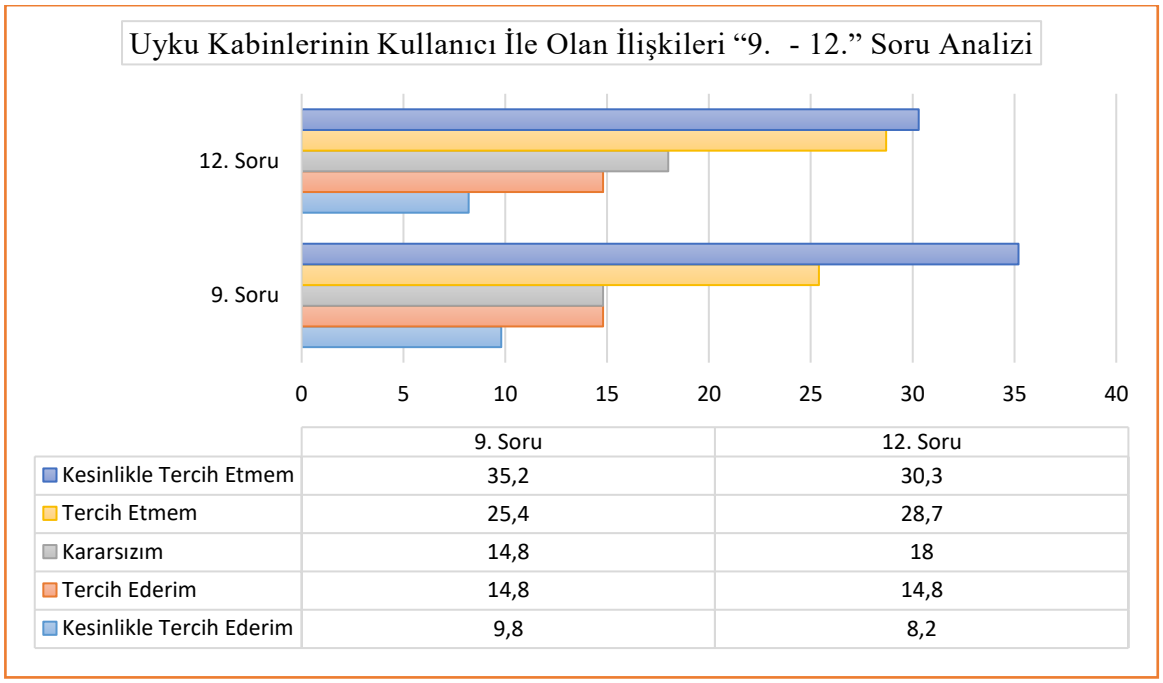
	7. Soru	8. Soru	10. Soru
Kesinlikle Tercih Etmem	9,8	0,8	7,4
Tercih Etmem	24,6	3,3	19,7
Kararsızım	22,1	23	26,2
Tercih Ederim	33,6	34,4	33,6
Kesinlikle Tercih Ederim	9,8	38,5	13,1

Tablo 30: Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde "7. - 8. - 10." Soru İstatistikleri

- Uyku kabinlerinin konforlu bir dinlenme ortamı sağladığını düşünüyorum. (Soru: 7)
- Uyku kabinlerinde sağlanan elektronik fonksiyonların (TV, kablosuz şarj üniteleri vb.) yeterli olduğunu düşünüyorum. (Soru: 8)
- Uyku kabinlerinin boyutları/ölçüleri konaklama için uygundur. (Soru: 10)

Uyku kabinlerinin dinlenme amacı ile tercih edilebilir alanlar olarak kabul etmesinde ki bir diğer etken sebebin ise; (%33,6) oran ile "Tercih Ederim" yanıtına dayanarak söylemek gerekirse katılımcıların kabinleri konfor açısından konaklanabilecek alanlar olduğunu düşündüklerini veriler doğrultusunda söylemek mümkündür. Ayrıca uyku kabinlerinde teknolojik etkenler açısından elektronik fonksiyonlarının yeterli bulunduğu da, (%38,5) oranında "Kesinlikle Tercih Ederim" yanıtına dayanarak söylenebilmektedir. Katılımcıların kabinler üzerindeki bir diğer olumlu yaklaşımı ise, (%33,6) oranında "Tercih Ederim" cevabına dayalı olarak söylemek gerekirse boyut açısından da konaklamayı uygun gördükleridir.

Kategorize edilen bu sorular doğrultusunda söylemek gerekirse; katılımcılar kabinleri boyut ve konfor açısından uygun dinlenme alanı olarak görmesinin yanı sıra kabinlerin elektronik fonksiyonlar açısından sunmuş olduğu avantajlardan yararlanmak istemelerinin de önemli bir faktörü oluşturduğu kanısına varılabilmektedir.

	9. Soru	12. Soru
Kesinlikle Tercih Etmem	35,2	30,3
Tercih Etmem	25,4	28,7
Kararsızım	14,8	18
Tercih Ederim	14,8	14,8
Kesinlikle Tercih Ederim	9,8	8,2

Tablo 31: Uyku Kabinlerinin Kullanıcı İle Olan İlişkileri Analizinde “9. - 12.” Soru İstatistikleri

- Uyku kabinlerinin hijyen açısından konaklanabilecek alanlar olduğunu düşünüyorum. (Soru:9)
- Uyku kabinlerinin ferah havadar bir konaklama alanı sağladığını düşünüyorum. (Soru: 12)

Uyku kabinlerinin katılımcılar tarafından kısa süreli dinlenme alanlar olarak kabul etmelerinin avantaj olduğu söylenebilmekteyken, (%35,2) oranında “Kesinlikle Tercih Etmem” yanıtına dayanarak söylemek gerekirse katılımcıların kabinleri yeteri kadar hijyenik bulmadıkları göz önüne alındığında ise; bu sonuç ile kabin konaklamanın bir diğer dezavantajını oluşturduğu söylenebilmektedir. Katılımcıların verileri üzerine söylemek gerekirse; (%28,7) oranında yine “Tercih Etmem” yanıtına dayalı olarak kabinleri ferah ve havadar alanlar olarak bulmamaları da kabinler üzerinde ki bir diğer dezavantaj olarak da görülmektedir. Aslında kabinlerde hijyenik ortamın hava akışından kaynaklı olarak da dezavantaj taşıdığı kanaatine varılabilmektedir. Bu kanı kısaca açıklanacak olursa; uyku kabinlerinde doğru bir şekilde hava akışının sağlanamadığı da göz önüne alındığı taktirde, en temel hijyenik etkenin oluşturulamadığı da söylenebilmektedir.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

1960-1970 yılları içerisinde çağdaş mimarlığın tasarım dilini oluşturan tarihsel süreç içerisinde tasarımın gelişmesine ve çeşitlenmesine yardımcı birçok akım ve düşünce topluluğunun ortaya çıkmış olduğundan bahsedebilir ve bunun yanı sıra mimariye yön veren felsefi düşünceleri de ortaya koyduklarından söz edilebilmektedir. Düşünürlerin ortaya atmış olduğu birçok tasarım fikrinden önde geleni ise; 'mobil mekan' kavramı olduğu söylenebilmektedir. Düşünce topluluklarının başta gelenlerinin ise; ütopik bakış açısı ile birlikte ortaya çıkmış olan Archigram grubu ve Metabolist hareket akımlarının aynı tasarım düşüncesine sahip bir şekilde tasarımlarını ortaya koymuş oldukları da söylenebilmektedir. Archigram ve Metabolist akımları ütopik düşünce yapısına yeni bir boyut kazandırmış ve ilk olarak endüstriyel tasarım ile birlikte hareketli, boyut olarak minimum boyutta ve bir bireyin ihtiyaçlarını rahat bir şekilde karşılayabileceği kapsül konaklama mekanlarını tasarlamışlardır. Kapsül konaklama üniteleri üretim aşamaları da dahil edilerek değerlendirecek olursa; teknolojik etkenlerinde içerisinde barındırması ile yeni bir konaklama dili ortaya koymuştur.

Yeni nesil konaklama tipi değerlendirilecek olursa; günün koşul, şart ve ihtiyacından kaynaklı olarak ortaya çıkmasının yanı sıra günümüz gelişen teknolojisi ile birlikte dijital etkenlerinde eklenmesi ile yeni nesil mekan kavramının ortaya çıktığı söylenebilmektedir. Yeni nesil mekanın aslında deneyselliğin bir bütünü olmasının yanı sıra ihtiyaca yönelik de ortaya çıkmış olduğundan da söz edilebilmektedir. Yeni nesil mekanlar, aslında başka bir deyişle "akıllı mekanlar" olarak da nitelendirilmektedir. Yeni nesil mekanların oluşmasındaki bir diğer en önemli faktör ise ekonomik etkenlerin teknoloji gibi her geçen gün gelişip, iyileşmesinden de kaynaklanmaktır. Yeni nesil mekanlarda teknolojik etkenler göz önüne alınması ile insanların ihtiyacından kaynaklı olarak da ortaya çıkmış yeni tip konaklama olarak uyku kabinleri gelişmektedir.

Uyku kabinlerinin yeni nesil mekan olgusu ile birlikte çağdaş düşünce akımlarının tasarım anlayışına dayalı olarak ortaya çıkmış olduğundan söz etmek mümkündür. Uyku kabinleri; çağdaş mimari topluluklarının ortaya atmış olduğu kabin konaklama fikirlerinden etkilenerek günümüz koşul, şart ve beklentileri doğrultusunda yeniden şekillenerek kullanıma sunulmuştur. Uyku kabinlerinin diğer konaklama alanlarına karşı hedef olarak insanların günlük hayatın rutin koşturmasından kaçmak istediği süre içerisinde kullanabileceği veya herhangi bir kullanıcı ihtiyacı doğrultusunda uygun fiyat ve kısa süre

ile konaklanabilecek alanların oluşturulmasıdır. Uyku kabinlerinin aslında kullanıcı odaklı olarak ortaya çıktığından bahsedilmenin yanı sıra buna rağmen kullanıcılar üzerinde çeşitli algısal etkenleri de bulundurmaktadır. Kabinlerin kullanıcılar üzerinde oluşturduğu etkenler kimi zaman olumlu yönde avantaj sağlayabiliyor iken, kimi zaman ise olumsuz olarak dezavantajlar taşıdığı söylenebilmektedir.

Kabinlerin kullanıcılar üzerinde oluşturmuş olduğu avantajlar ve dezavantajlar anket analiz verilerine dayalı olarak değerlendirilecek olursa;

	Anket Analiz Soruları	**Avantaj**	**Dezantaj**
1	Uyku kabinlerin de dinlenme amaçlı konaklamayı tercih ederim.	✓	
2	Uyku kabinlerini rötarlı uçuş seferleri arasında tercih ederim.	✓	
3	Uyku kabinlerini güvenilir dinlenme alanları olarak tercih ederim.	✓	
4	Uyku kabinlerinin konforlu bir dinlenme ortamı sağladığını düşünüyorum.	✓	
5	Uyku kabinlerinde sağlanan elektronik fonksiyonların (TV, kablosuz şarj üniteleri vb.) yeterli olduğunu düşünüyorum.	✓	
6	Uyku kabinlerinin hijyen açısından konaklanabilecek alanlar olduğunu düşünüyorum.		✓
7	Uyku kabinlerinin boyutları/ölçüleri konaklama için uygundur.	✓	
8	Uyku kabinlerinde konaklamak bende aidiyetlik olgusunu (mekân benimseme) oluşturur.		✓
9	Uyku kabinlerinin ferah havadar bir konaklama alanı sağladığını düşünüyorum.		✓
10	Uyku kabinleri seyahat alanları dışında şehir merkezlerine de kurulacak olursa tercih ederim.	✓	

Tablo 32: Kabinlerin Kullanıcılar Üzerinde Oluşturduğu Avantaj Ve Dezavantajlar

Analiz sonuçlardan gözlemlenmiş olduğu üzere söylemek gerekirse; kabinlerin aslında kullanıcılar üzerinde avantajlarının olduğu kadar aslında çok sayıda dezavantajının da bulunduğu söylenebilmektedir.

Uyku kabinlerinin öncelikleri avantajları değerlendirilecek olursa; kullanıcılar tarafından konaklanmaya elverişli alanları oluşturmasının yanı sıra güvenilir, konforlu, boyutsal ve elektronik açıdan uygunluk sağlayabilecek alanlar olması ile birlikte hem şehir merkezlerinde hem de seyahat alanlarında kullanıcı ihtiyaçlarını karşılayabilir olarak bulduklarını söylemek mümkündür.

Uyku kabinlerini birde dezavantajları yönünde değerlendirecek olursak; kullanıcılar üzerinde kabinlerin hijyen açısından elverişli ortamların olmaması ile birlikte, ferah ve havadar alanlarında bulundurulmadığı söylenebilmektedir. Kabinlere bu doğrultuda bakıldığı takdirde dezavantaj taşıdığı görülebilmektedir. Ayrıca kabinlerin kullanıcılar üzerinde psikolojik açıdan da dezavantaj taşıdığını kabin kullanım sırasında kabinlerin kullanıcıları üzerinde mekanı benimseyememe yani kabinlerde aidiyetlik duygusunun oluşturulmadığı da analiz sonucu doğrultusunda görülebilmektedir.

Uyku kabinlerinin aslında boyut olarak küçük konaklama alanlarını oluşturduğundan dolayı, kullanıcılar üzerinde kısıtlı alanlarda hava akışının doğru sağlanmadığı algısının oluşması sebebi ile mekanda aidiyetlik kurmakta da zorluk çekebilecekleri düşüncesinde oldukları söylenebilmektedir. Ayrıca bu yargıya dayalı olarak söylemek gerekirse; kabinlerde uzun süreli konaklamanın tercih edilmeme nedeni olarak da görülebildiği kanısına da varılabilmektedir.

Uyku kabinlerinin sorulara dayalı olarak ortaya konulan avantaj ve dezavantaj analizinin yanı sıra söylemek gerekirse; aslında kabinlerin seyahat alanlarında konumlandırıldığı çeşidi dışında şehirler arasında konumlanan çeşidi yönünde araştırmalara da dayalı olarak söylemek gerekirse; sağlıklı bireylerin kullanımına uygun bir şekilde yani engelli ve yaş grubu yüksek kullanıcılar açısından bakıldığında ayrıca kullanım kolaylığının sağlanmamış olduğuna da değinilebilmektedir. Ancak, kabinlerin tipolojik olarak farklılık gösterdiğinden daha önce bahsetmiş olduğumuz üzere ise; kabin tipolojine bağlı olarak tek kişinin kullanabileceği yani zeminden yüksek olmayan ve ulaşımın kolay sağlanabileceği kabinlerin tercih etme imkanının olabileceği düşüncesine varılabilmektedir.

Anket soru analizinde kategorize edilen demografik özellikler baz alınarak söylemek gerekirse; kabin konaklama genellikle 25-34 yaş aralığında bulunan kadın ve erkek bireyler tarafından daha çok tercih edildiğinden bahsetmek de mümkündür.

Sonuç olarak özetlemek gerekirse; uyku kabinleri ile kullanıcı yaklaşımı üzerine yapılan anket analizinden çıkarılan verilere dayalı olarak katılımcıların kabinleri kısa süreli güvenilir konaklama alanları olarak bulduklarını söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

Altman, I., & Low, S. M. (1992). *Place Attachment.* New York: Plenum Press.

Altan, İ. (1993). Mimarlıkta Mekan Kavramı. *İstanbul Üniversitesi Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 78-88.

Arslan, M. E. (2006). *20. Yüzyıl Teknolojik Ütopyalarının, Hareketlilik, Esneklik/Uyarlanabilirlik ve Teknoloji Kavramları.* İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Asaoğlu, A. O. (2013). Konut ve Konut Alanları Örneğinde Mimarlık Serüveni. *International Journal of Architecture and Planning*, 61.

Aydıntan, E. (2001). Yüzey Kaplama Malzemelerinin İç Mekan Algısına Anlamsal Boyutta Etkisi Üzerine Deneysel Bir Çalışma. *Yüksek Lisans Tezi*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı.

Baudrillard, J., & Nouvel, J. (2011). Mimarlık ve Felsefe. *Tekil Nesneler* (s. 12-36). içinde İstanbul: Yem Yayınları.

Best, S., & Kellner, D. (2011). Postmodern Theory Critical Interrogations. *Postmodern Teori: Eleştirel Soruşturmalar.* içinde İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bilgin, İ. (2009). *Londra-London Metropol ve Mimarlık- Metropolis and Architecture*, 55.

Bozkurt, N. (1988). *Michel Foucoult Felsefesinin Bazı Temel Kavramları.* İstanbul: Metis Yay.

Branzi, A. (1972). *The Primitive Metropolis.* Fortino Editions.

Brayer, M. A., Alison, J., Migayrou , F., & Spiller, N. (2007). *Future City: Experiment And Utopia In Architecture.* New York: Thames & Hudson; Resimli baskı.

Busbea, L. (2007). *Topologies: The Urban Utopia İn France, 1960-1970.* Cambridge: The Mit Press.

Ching, F. (2016). *Mimarlık Biçim, Mekân Ve Düzen.* Yem Yayınları.

Clews, D., & Henry, R. (1997). *Softdwelling: A Programme for Living and Working, Transportable environments : theory, context, design, and technology : papers from the International Conference on Portable Architecture.* London: Robert Kronenbourg.

Colquhoun, A. (1990). "Beaubourg Platosu", Mimari Eleştiri Yazıları. *Çev: A. Cengizkan*. İstanbul: Sevki Vanlı Mimarlık Vakfı, 112.

Curl, J. S. (2000). *Mobile Architecture "A Dictionary Of Architecture And Landscape Architecture".* Oxford: Oxford University Press.

Çakaloğulları, Ş. (2015, Mayıs). *Ütopya – Radikal Mimarlık Bağlamında 1960-70 Dönemi Mimarlığına Analitik Bir Yaklaşım.* İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Çörekçioğlu, H. (2015). Modernite ve Ütopya; Ütopya, 1984 ve Mülksüzler Üzerinden. H. Çörekçioğlu içinde, *Modernite ve Ütopya* (s. 10-11). Bursa: Sentez Yayıncılık.

Dommelen, D. (1971). *Designing and Decorating Interiors.* John Wiley & Sons Inc, 282 pp.

Doğan, N. (2020). MEKANLARIN DİJİTALLEŞMESİ VE YENİ TÜKET(TİR)ME STRATEJİLERİ. D. Öcal, & H. Polat içinde, *Dijital Reklamcılık* (s. 189). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Duman, Ş. (2018). *Mekan Algısı ve Gestalt Kuramı.* Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Eceoğlu, A. (2012). *Teknik Gelişmelerin Mimarlık Mesleğine Yansımaları ve Simülasyon Programları'nın Mekan Tasarımlarına Etkileri.* İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi.

Echevarria, P. (2005). *Portable Architecture and Unpredictable Surroundings.* Barcelona: UNKNO; İllustrated Edition.

Eckersall, P. (2013). *Performativity And Event in 1960s Japan: City, Body, Memory.* New York: Palgrave Macmillan; 2013. baskı.

Emerson, R. L. (1973). *"Utopia", Dictionary of the History of Ideas: Study Of Selected Pivotal Ideas, 1973.*

Erdönmez, E. (2012). D. D. Erdönmez içinde, *Modernite ve Mimari* (s. 13). İstanbul: Şehir Düşünce Merkezi, Şehir Yayınları.

Erturan, B., & Eren, Ö. (2012). Modüler Yapım Tekniği İle Bina Etkinliğini Ve Verimliliğini Geliştirme Yaklaşımının Değerlendirilmesi. *e-Journal of New World Sciences Academy, Volume: 7, Number: 4, Article Number: 1A0334*, 679.

Forty, A. (2000). *Words and Buildings: A Vocabulary Of Modern Architecture.* Thames and Hudson; First Paperback Edition.

Frank Atalay, O. (2002). *Düşünce İçin Mimarlık: Sanallığın Gerçekliği, Mimarlık ve Sanallık Çağdaş Mimarlık Sorunları Dizisi.* İstanbul: Boyu Yayın Grubu.

Germaner, A. T. (1997). *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Cilt 2.* İstanbul: Yem Yayınları, s. 1255.

Gibert, M., Naziaty, Y., & Zuraini, A. M. (2018). *The Capsule Living Unit Reconsidered A Utopia Transformed Reality.* Malaysia: Faculty Of Built Environment, University of Malaya.

Göler, S. (2009). Biçim, Renk, Malzeme, Doku ve Işığın Mekan Algısına Etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Mimar Sinan G.S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Görenek Beyaz, G. (2014). Postmodern Sanatta Kent Bağlamında Form. *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 73-74.

Gürel, S. (1968). *Uzay Organizasyonlarında Yeni Gelişmeler*, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul

Harris, R. (2015). *The Changing Nature Of The Workplace and The Future Of Office Space.* Journal of Property Investment and Finance.

Hasol, D. (1998). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü.* İstanbul: Yem Yayınları, s.316.

Hashemnezhad, H., Heidari, A. A., & Hoseini, P. M. (2013). "Sense of Place" and "Place Attachment" (A Comparative Study). *International Journal of Architecture and Urban Development, Vol.3, No.1, Winter 2013*.

Işık, S. (2008). *Bilgisayar Destekli Tasarımda Mekan Kavramı.* İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Johnson, P. A. (1994). *The Theory of Architecture: Concepts Themes & Practices.* John Wiley & Sons.

Kalaycı, Ş. (2009). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri.* Ankara: Asil Yayınevi.

Karaoğlu, Ö. (2014). *Mobil Mekanların İç Mekan Orgazinasyonu Ve Örneklerle Mobil Ofis Tasarımlarının Analizi.* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anasanat Dalı.

Kronenbourg, R. (2002). *Houses in Motion: The Genesis, History and Development of The Portable Building.* Briatin: Wiley & Sons; 2. Baskı.

Kronenburg, R. (2003). *Portable Architecture.* Routledge, 2007.

Lefebvre, H. (1991). *The Production Of Spaca.* London: Blackwell.

Lefebvre, H. (2014). *Mekanın Üretimi.* İstanbul: Sel Yayınevi, 2. Baskı, s.355-356.

Mazzoleni, D. (1996). *Kent ve İmgelem, Yitik Ülke Masalları, Kimlik ve Yer Sorunsalı.* İstanbul: Sarmal Yayınevi.

Merleau-Ponty. M. (2014). *Algılanan Dünya.* Ankara: Metis Yayıncılık, Çeviren: Ömer Aygün.

Najafi, M., & Shariff, M. B. (2011). The Concept Of Place And Sense Of Place In Architectural Studies. *International Journal of Human and Social Sciences, 6(3),* 187-193.

Nalbatoğlu, H. (2015). Nedir Mekan Dedikleri. *Zaman-Mekan Dergisi, Sayı 88*, 7.

Özen, A. (2006). Mimari Sanal Gerçeklik Ortamlarında Algı Psikolojisi. *Bilgi Teknolojileri Kongresi IV.* Denizli: Gazi Üniversitesi, Mimarlık Bölümü.

Özkuş, B. (2005). Renkli Rüyalar Görmek: Archigram. *Mimarist, Sayı:18*. Tasarım Yayın Gurubu.

Özturan, Ö. (2010). Sürdürülebilirlik Ve Teknoloji Etkileşimi, Mekan Tasarımına Yansımaları. *Mimarlık Eğitiminin Dünü Bugünü Yarını* (s. 347). Konya: T.M.M.O.B. Mimarlar Odası Konya Şubesi.

Pınar, E., & Gürani, F. Y. (2019). Kısıtlı Hacim Çerçevesinde Yenilikçi Mimari Kabin Yaklaşımının İdelenmesi. *Ata Planlama ve Tasarım Dergisi, Cilt:3, Sayı:2*.

Rahmanalı, Z. Z. (2007). *Öznenin Etkinliği: Mimarlık İle Kullanıcı Diyaloğu.* İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Relph, E. (1997). *"Sense of Place" Ten Geographical Ideas That Have Changed The World.* New Jersey: Rutgers University Press, Derleyen: Susan Hanson.

Santos, O. (2000). Cyber Architecture: Virtual Architecture Beyond Real. *Greenwich 2000 International Symposium* (s. 323-332). Digital Creativity: Architecture, Landscape, Design.

Sarıgül, A. İ. (2008, Nisan). *Mimarlıkta Gelecekçilik.* İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Scannell, L., & Gifford, R. (2010). Defining Place Attachment: A Tripartite Organizing Framework. *Journal of Environmental Pyschology, 30(1)*, 1-10.

Stauffer, M. T. (2002). *Utopian Reflections, Reflected Utopias: Designs by Archizoom And Superstudio.* AA Files No. 47, s. 23-36.

Stokols, D., & Shumaker, S. A. (1981). *"People İn Place: a Transactional View of Settings" Cognition, Social Behavior and The Environment.* Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Şpat, S. (2017). Teknolojinin İç Mekan Tasarımına Etkileri ve Toplumsal Yansımaları. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı.

Tanyeli, U. (2005). Garanti Galeri Archigram Sergisi Brosür Metni.

Tuan, Y.-F. (1974). *Topophilia: A Study of Environmental Perceptions, Attitudes, and Values.* New York: Columbia University Press.

Tuncel, A. (2007). *Mobil Konutlarda İç Mekan Organizasyonu ve Mobil Mekanların Tarihsel Gelişimi.* İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Uslu, T. (1996). Ütopyaların Toplu Konut Tasarımına Etkisi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Weibel, P. (2005). *Beyond Art: A Third Culture: A Comparative Study in Cultures, Art and Science in 20th Century Austria And Hungary.* Viyana: Springer.

Wendelken, S. C. (2000). *Anxious Modernisms, Experimentation in Postwar Architectural Culture, Putting Metabolism Back in Place. Sarah Williams Goldhagen and Rejean Legault.* Cambridge: Canadian Centre for Architecture; Cambridge, Mass.: MIT Press.

Yalçın, A. (2005). *Çağdaş Kent İnsanının Mekan Algısındaki Değişimler.* Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Yazıcıoğlu, D. A., & Meral, P. S. (2011). İç Mekan Tasarımının Kurum Kimliğine Uygunluğunun Ölçülmesine Yönelik Yöntem Önerisi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt,1 - Sayı,1*, 113-114.

Yıldız, P. (2014). *İç Mimarlıkta Yapay Zeka.* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Yücel, S., & Kariptaş Seçer, F. (2019). Mikro Hacimlerde Mobilya Sistemleri. *Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 2/1: 103-112*.

İnternet Kaynakları

Başgül, S. (2017, Aralık 18). *Nagakin Kapsül Kulesi.* ARKITEKTUEL: https://www.arkitektuel.com/nakagin-kapsul-kulesi/ adresinden alındı. Erişim Tarihi: 22 Haziran 2020

Cogley, B. (2019, Temmuz 23). *Sleepbox pods İnstalled at Dulles International Airport.* Dezeen: https://www.dezeen.com/2019/07/23/sleepbox-pods-dulles-international-airport-arch-group/ adresinden alındı. Erişim Tarihi: 4 Mart 2020

Deutsch, K., & Goulias, K. (2009, Eylül 1). *Investigating the Impact of Sense of Place on Travel Behavior Using an Intercept Survey Methodology.* eScholarship: https://escholarship.org/uc/item/3j95p0k4 adresinden alındı. Erişim Tarihi: 25 Ekim 2021

Gettsleep. (2020). Discover Your World In The Global Space: https://www.gettsleep.com/about/ adresinden alındı. Erişim Tarihi: 17 Haziran 2020

Irtak, K. (2020, Ocak 12). *İstanbul Havalimanı'nda Uyku Kabini Hizmeti Başladı.* AA: https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/istanbul-havalimaninda-uyku-kabini-hizmeti-basladi/1700200 adresinden alındı. Erişim Tarihi: 9 Kasım 2021

Newell, R., & Canessa, R. (2018, Şubat). *From Sense Of Place To Visualization Of Place: Examining People-Place Relationships For İnsight On Developing Geovisualizations.* Science Direct: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405844017320157 adresinden alındı. Erişim Tarihi: 28 Ekim 2021

Nine Hours. (2020). 9h nine hours: https://ninehours.co.jp/ adresinden alındı. Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2020

Ouroussoff, N. (2009, Temmuz 17). *Geçmişe Sürgün Edilen Gelecek Vizyonu.* Arkitera: https://v3.arkitera.com/h43215-gecmise-surgun-edilen-gelecek-vizyonu.html adresinden alındı. Erişim Tarihi: 21 Mart 2020

Parçaoğlu, T. (2020). *İstanbul Havalimanı'nda Uyku Kapsülü Uygulaması.* WebTekno: https://www.webtekno.com/istanbul-havalimani-iga-sleepod-uygulamasi-h83533.html adresinden alındı. Erişim Tarihi: 9 Kasım 2021

Tek Kişilik Modern Uyku Kapsülü 'İGA Sleepod'. (2020, Ocak 13). Emlak Pencerem: https://www.emlakpencerem.com/tek-kisilik-modern-uyku-kapsulu-iga-sleepod-saati-kac-euro/104070/ adresinden alındı. Erişim Tarihi: 10 Kasım 2021

Üniversitesi, B. (2005). *https://docplayer.biz.tr*. docplayer.biz.tr: https://docplayer.biz.tr/11251449-Mimari-bicimlenmeyi-etkileyen-faktorler.html adresinden alındı. Erişim Tarihi: 1 Şubat 2020

EKLER

EK 1: ANKET ÇALIŞMASI

KISA DÖNEM KONAKLAMA ÜNİTELERİ
UYKU KABİNLERİNİN KULLANICI İLE OLAN İLİŞKİLERİ

Bu tez çalışmasının amacı; Türkiye'de yeni bir olgu olarak karşımıza çıkan kısa dönem konaklama üniteleri "Sleepod" üzerinden uyku kabinleri ile kullanıcı arasındaki ilişki analizi yapılacaktır.

Tez çalışmasından ortaya çıkacak sonuçlar doğrultusunda; kullanıcıların uyku kabinlerine olan yaklaşımları değerlendirilecektir. Kullanım açısından uygunluğu analiz edilerek, ihtiyaç durumunda tercih edilme oran analizi değerlendirilmesi yapılacaktır.
Sleepodlar, İstanbul Havalimanı'nın dış hatlar terminali giden yolcu katında bulunmakta ve kısa süreli dinlenme amaçlı olarak kullanılmaktadır. Sleepodlar C, D ve E Kapılarına yakın bulunmakta ve yalnızca uluslararası uçuş yapan yolcular tarafından kullanılmaktadır. Sleepodlar, müsaitlik 'doluluk' durumlarına göre 24 saat kullanıma uygundurlar.

Ankete katılım sağlayarak tez çalışmama sağlayacağınız önemli katkılarınızdan dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Demet ALTUN
Başkent Üniversitesi
Yüksek Lisans Tezi
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Gözen GÜNER AKTAŞ

Görsel 64 - 65: İstanbul Havaalanı 'Sleepod' (IstAirport, 2020)(DHA, 2020)

1. **Cinsiyet:** □ Kadın □ Erkek
2. **Yaş:** □ 18 – 24 □ 25 – 34 □ 35 – 44 □ 45 – 54 □ 55 ve Üzeri
3. **Eğitim Durumu:** □ İlkokul □ Ortaokul □ Lise □ Üniversite
□ Yükseklisans/Doktora

4. Uyku kabinlerin de dinlenme amaçlı konaklamayı tercih ederim.
□ Kesinlikle Tercih Ederim □ Tercih Ederim □ Kararsızım □ Tercih Etmem
□ Kesinlikle Tercih Etmem

5. Uyku kabinlerini rötarlı uçuş seferleri arasında tercih ederim.
□ 1 Saate Kadar □ 1-3 Saat □ 3-5 Saat □ 5-7 Saat □ 7 Saat ve Üzeri

6. Uyku kabinlerini güvenilir dinlenme alanları olarak tercih ederim.
□ Kesinlikle Tercih Ederim □ Tercih Ederim □ Kararsızım □ Tercih Etmem
□ Kesinlikle Tercih Etmem

7. Uyku kabinlerinin konforlu bir dinlenme ortamı sağladığını düşünüyorum.
□ Kesinlikle Tercih Ederim □ Tercih Ederim □ Kararsızım □ Tercih Etmem
□ Kesinlikle Tercih Etmem

8. Uyku kabinlerinde sağlanan elektronik fonksiyonların (TV, kablosuz şarj üniteleri vb.) yeterli olduğunu düşünüyorum.
□ Kesinlikle Tercih Ederim □ Tercih Ederim □ Kararsızım □ Tercih Etmem
□ Kesinlikle Tercih Etmem

9. Uyku kabinlerinin hijyen açısından konaklanabilecek alanlar olduğunu düşünüyorum.
□ Kesinlikle Tercih Ederim □ Tercih Ederim □ Kararsızım □ Tercih Etmem
□ Kesinlikle Tercih Etmem

10. Uyku kabinlerinin boyutları/ölçüleri konaklama için uygundur.
□ Kesinlikle Katılıyorum □ Katılıyorum □ Kararsızım □ Katılmıyorum
□ Kesinlikle Katılmıyorum

11. Uyku kabinlerinde konaklamak bende aidiyetlik olgusunu (mekân benimseme) oluşturur.

 Kesinlikle Katılıyorum Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
 Kesinlikle Katılmıyorum

12. Uyku kabinlerinin ferah havadar bir konaklama alanı sağladığını düşünüyorum.

 Kesinlikle Katılıyorum Katılıyorum Kararsızım Katılmıyorum
 Kesinlikle Katılmıyorum

13. Uyku kabinleri seyahat alanları dışında şehir merkezlerine de kurulacak olursa tercih ederim.

 Kesinlikle Tercih Ederim Tercih Ederim Kararsızım Tercih Etmem
 Kesinlikle Tercih Etmem